

Plats och tid:	Teams kl. 09.00 – 12.00	
Ledamöter:	Stig Bertilsson, Bengtsfors Jan-Olof Johansson, Lysekil Anders Arnell, Orust Kent Hansson, Strömstad Paul Åkerlund, Trollhättan Ingemar Samuelsson, Uddevalla Henrik Harlitz, Vänersborg	Martin Carling, Dals-Ed Christoffer Rungberg, Munkedal Mats Abrahamsson, Sotenäs Liselotte Fröjd, Tanum §§102–110 Christer Hasslebäck, Uddevalla Benny Augustsson, Vänersborg Michael Karlsson (S), Åmål
Ersättare:	Per-Erik Norlin, Dals-Ed Liza Kettil, Munkedal Therése Mancini, Sotenäs Louise Thunström, Tanum §§102–110 David Sahlsten, Uddevalla Marie-Louise Bäckman, VBG	Ronald Rombrandt, Lysekil Lars Larsson, Orust Lars Tysklind, Strömstad Monica Hansson, Trollhättan Mats Andersson, Vänersborg Michael Karlsson (M), Åmål
Tjänstgörande ersättare:	Ulla Börjesson, Färgelanda Louise Thunström, Tanum §§111–119	Bedros Cicek, Trollhättan Michael Mellby, Mellerud
Fyrbodals kommunalförbund:	Jeanette Lämmel Titti Andersson Morgan Ahlberg Christel Thuresson §108 Anders Borg §118	Carina Ericson Anna Lärk Ståhlberg Helen Tisell §107 - 108 Ann Palmnäs §118
Övriga deltagare:	Max Falk, Västra Götalandsregionen §108 Kristoffer Ljung, Åmåls kommun §118	

Underskrifter:

Sekreterare

Carina Ericson

Ordförande

Martin Carling

Justerare

Christoffer Rungberg

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

Innehåll

§ 102 Direktionens årshjul 2022	3
§ 103 Årlig uppdatering av policys och riktlinjer	4
§ 104 Förslag till bostadsförsörjningsprogram Melleruds kommun	5
§ 105 Förslag till översiktsplan för Lysekils kommun.....	6
§ 106 Nomineringsärende bolagstämma Mediapoolen.....	7
§ 107 Skrivelse gällande Seniorskortsutredning.....	8
§ 108 Förslag till Nationell plan för transportsystemet 2022 – 2033	9
§ 109 Granskning och utlåtande delårsrapport 2021-08-31	10
§ 110 Utvärdering årets arbete	11
§ 111 Remiss: Näringslivsstrategi 2030.....	12
§ 112 Återkoppling – Svar på fyra frågor kring nytt samverkansavtal Naturbruk	13
§ 113 Strategiskt utvecklingsområde: Digitalisering	14
§ 114 Aktuella projektansökningar	15
§ 115 Aktuella delegationsbeslut	18
§ 116 Ärenden kopplade till Beredningen för hållbar utveckling (BHU), Västkom och Samrådsorganet (SRO).....	19
§ 117 Meddelanden	20
§ 118 Övriga frågor.....	21
§ 119 Nästa möte.....	22

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 102 Direktionens årshjul 2022

Arbetsutskottet har i uppdrag att lämna förslag på mötesinnehåll i årshjulet för 2022. Kansliet har arbetat fram ett förslag.

Förslaget på årshjul för 2022 följer föregående års modell med förändringen att vart annat möte hålls digitalt, vart annat fysiskt ute hos medlemskommunerna.

Ärendet föredrogs av Carina Ericson, administrativ chef.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Arbetsutskottet har berett ärendet och föreslår direktionen att godkänna förslaget på årshjul 2022.

Direktionen beslutar

Att godkänna förslaget på årshjul 2022.

Beslutet expedieras till

Medlemskommunerna i Fyrbodal

Justerare:		Utdragsbestyrkande:

§ 103 Årlig uppdatering av policys och riktlinjer

För närvarande finns inga aktuella uppdateringar av policydokument eller riktlinjer. Tidigare under året har direktionen fattat beslut om revidering i gällande Inköps- och upphandlingspolicy.

Under 2020 gjordes en grundlig genomgång av förbundets policydokument och flertalet av dessa uppdaterades. En ny genomgång av gällande policydokument och eventuellt framtagande av nya kommer att göras under 2022.

Ingen föredragning av ärendet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 104 Förslag till bostadsförsörjningsprogram Melleruds kommun

Melleruds kommun har tagit fram ett förslag till ett nytt bostadsförsörjningsprogram för Mellerud med riktlinjer för bostadsförsörjningen mellan åren 2022–2026.

Fyrbodals kommunalförbund har fått erbjudande att avge yttrande på förslaget. Yttrandet ska vara Mellerud tillhanda senast den 26 november 2021.

Syftet med det nya bostadsförsörjningsprogrammet är att säkerställa de riktlinjer för bostadsförsörjningen som enligt lag är kommunens ansvar. Målet är att riktlinjerna ska hjälpa kommunen att vända befolkningsutvecklingen och i stället sträva mot befolkningsmålet.

Då förbundet i regel inte uttalar sig om medlemskommunernas bostadsförsörjningsplaner föreslår ansvarig tjänsteperson att förbundet avstår från att lämna synpunkter på förslaget.

Ingen föredragning av ärendet.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Arbetsutskottet har berett ärendet och föreslår direktionen att avstå från att lämna synpunkter på förslag till bostadsförsörjningsprogram för Melleruds kommun.

Direktionen beslutar

Att avstå från att lämna synpunkter på förslag till bostadsförsörjningsprogram för Melleruds kommun.

Beslutet expedieras till

Freddie.carlson@mellerud.se

kommunen@mellerud.se

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 105 Förslag till översiktsplan för Lysekils kommun

Lysekils kommun har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. En översiktsplan beskriver kommunens syn på hur mark- och vattenområden i hela kommunen ska användas och utvecklas på sikt.

Under perioden 1 november till och med 31 december 2021 är planen ute på så kallat samråd. Samrådet är till för att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt samt att ge intresserade möjlighet till insyn och påverkan. Det innebär att under denna period så finns möjlighet att ta del av förslaget och lämna synpunkter och därmed bidra med värdefulla åsikter.

Planen redovisas i tio avsnitt med text och kartor i en digital handling och i en utskrivbar rapport som ett komplement. I planen beskrivs en utvecklingsstrategi och ett förslag till mark- och vattenanvändningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön fram emot år 2050.

Ingen föredragning av ärendet.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Arbetsutskottet har berett ärendet och föreslår direktionen att avstå från att lämna synpunkter på förslag till översiktsplan för Lysekils kommun.

Direktionen beslutar

Att avstå från att lämna synpunkter på förslag till översiktsplan för Lysekils kommun.

Beslutet expedieras till

registrator@lysekil.se

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 106 Nomineringsärendet bolagstämma Mediapoolen

Jan Hognert, Munkedals kommun, ska ersättas som ordinarie ombud i bolagstämma Mediapoolen. Valberedningen har fått i uppdrag att arbeta med ärendet.

Valberedningen har berett ärenden och föreslagit Christoffer Rungberg, Munkedals kommun, som ersättare av Jan Hognert som ombud i bolagstämma Mediapoolen.

Ärendet föredrogs av Jeanette Lämmel, förbundsdirektör.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att utse Christoffer Rungberg till ombud i bolagstämma Mediapoolen.

Beslutet expedieras till

Mediapoolen

Munkedals kommun

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 107 Skrivelse gällande Senior kortsutredning

Det delregionala kollektivtrafikerådet (DKR) i Fyrbodal har vid mötet den 28 oktober 2021 ett informations/dialogärende om Senior kort. Bakgrunden är att Västtrafiks fått ett uppdrag av Kollektivtrafiknämnden att "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" baserat på nya förutsättningar i 3-zoner. De har i samband med utredningen ställt ett antal dialogfrågor till DKR och kommunerna att besvara.

För att Fyrbodals medlemskommuner ska kunna besluta om inriktning för fortsatt arbete behövs tydligare kostnads- samt konsekvensbeskrivningar för alternativen. Ett samråd/remiss bör göras när detta tagits fram.

Ärendet föredrogs av Helen Tisell, infrastrukturstrateg.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att ställa sig bakom Fyrbodals kommunalförbunds skrivelse gällande Västtrafiks informations/dialog ärende om Senior kortsutredningen och översända den till Kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik.

Beslutet expedieras till

Kollektivtrafiknämnden
Västtrafik

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 108 Förslag till nationell plan för transportsystemet 2022 – 2033

Den 30 november lämnar Trafikverket över förslaget till nationell plan för infrastruktur 2022–2033 till regeringen.

Ärendet föredrogs av Max Falk, infrastrukturstrateg Västra Götalandsregionen

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 109 Granskning och utlåtande delårsrapport 2021-08-31

PwC Har på uppdrag av förbundets förtroendevalda revisorer översiktligt granskat förbundets delårsrapport för perioden 2021-01-01 – 2021-08-31. Uppdraget ingår som en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2021.

Granskningen har haft följande revisionsfrågor som utgångspunkt i granskningen:

- Har delårsrapporten upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed?
- Är resultaten i delårsrapporten förenliga med de av direktionen fastställda målen för god ekonomisk hushållning, dvs finns förutsättningar att målen kommer att uppnås?

Utifrån ovan ställda frågor har revisorerna gjort bedömningen att delårsrapporten har upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed förutom att förbundet inte har räknat om jämförelsetalen till följd av den förändrade redovisningsprincipen (rapport per tertial i stället för kvartal) vilket begränsar förståelsen för fluktuationer i redovisningen.

Det har inte framkommit några omständigheter som ger revisorerna anledning att anse att det prognostiserade resultatet inte skulle vara förenligt med de finansiella målen

Ingen föredragning av ärendet.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Förslag till beslut

Att anteckna informationen till protokollet samt att sända rapport och utlåtande till kommunerna för vidare handläggning.

Beslutet expedieras till

Medlemskommunerna i Fyrbodal
Administrativ chef

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 110 Utvärdering årets arbete

Enligt innevarande års årshjul ska utvärdering av innevarande års arbete göras, dialog om detta förs på mötet.

Vid mötet genomförs ett grupparbete för att diskutera arbetsformer för direktionens arbete, värdering kring om förbundets arbete sker inom ramen för förbundsordningen samt förbundets verkställighet i relation till verksamhetsplanen och politiskt fattade beslut. Resultaten från grupparbetena ska sammanställas och tillställas arbetsutskottet den 20 januari 2022 samt till direktionen den 3 februari 2022 för beslut.

Ärendet föredrogs av Martin Carling, förbundsordförande.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 111 Remiss: Näringslivsstrategi 2030

Att arbeta strategiskt med hållbarhet är ett sätt att förbereda sig för framtiden. Det ställer stora krav på samverkan över flera nivåer och områden, initiativförmåga, kreativitet och uthållighet. Näringslivets förutsättningar till omställning och utveckling är centrala för att nå hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Under 2021–2030 års programperiod samlar Fyrbodals kommunalförbund därför förbundets arbete för näringslivsutveckling i en gemensam Näringslivsstrategi 2030. Näringslivsstrategins genomförande är helt avhängigt av kommunernas och övriga aktörers insatser; deras kraftsamling och samverkan. Mandat och resurser ser olika ut, men ansvaret är gemensamt.

Fyrbodals kommunalförbund har sedan bildandet 2005, bedrivit näringsliv- och tillväxtfrämjande arbete. Arbetet har fokuserats på att skapa nya arbetstillfällen genom att dels främja entreprenörskap och nyföretagande och genom att stärka företagens konkurrens- och innovationskraft. Dels genom att utveckla strukturer för att tillgodose företagens behov av rätt kompetens genom det kompetensplattformsuppdrag som näringsdepartementet gett Västra Götalandsregionen.

Förslaget till Näringslivsstrategi 2030 har arbetats fram i dialog med förbundets strateger, Position Väst och förbundets ledningsgrupp samt representanter från näringslivsnätverket (Jeanette Lindh Svanqvist, näringslivsutvecklare i Bengtsfors, Renée Daun, näringslivsutvecklare i Lysekil och Helena Korted, näringslivschef i Trollhättan). Förslaget har, efter beslut i AU, daterat 2021-08-26 §71, varit ute på granskning hos berörda professionsnätverk och externa intressenter. Ett 20-tal svar har inkommit under granskningsperioden och förslag till ändringar samt förtydliganden har arbetats in i remissförslaget.

Ärendet föredrogs av Anna Lärk Ståhlberg, teamchef samhällsutveckling.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Arbetsutskottet har berett ärendet och beslutat att skicka ut förslaget till Näringslivsstrategi 2030 på remiss till medlemskommunerna.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 112 Återkoppling – Svar på fyra frågor kring nytt samverkansavtal Naturbruk

Den 2 september 2021 hölls ett dialogmöte mellan kommunerna i Fyrbodal, Västkom och VGR. Dialogmötet syftade till att föra fram frågor och önskemål i arbetet med att ta fram förslag på ett nytt samverkansavtal för naturbruksutbildning mellan länets 49 kommuner och VGR. Inför dialogmötet var en promemoria om naturbruksavtalet utskickat.

Information om att svaren inkommit lämnades på direktionsmötet den 28 oktober 2021. Underlaget med svaren på fyra frågor skickades ut den 8 november 2021 till direktionens ledamöter, deltagare vid dialogmötet i september samt till kommunernas officiella brevlådor. Ärendet lyftes på Västkom's arbetsutskott samt på BHU:s presidiummöte den 19 november 2021. Frågan som diskuterades var vad nästa steg blir i processen.

De fyra frågor som undersökts av sakkunniga och juridiska experter på Västkom och VGR är:

- 1) Är det möjligt att ersätta kommuner för de elever som läser naturbruk inom länet (t ex Nuntorp och Dingle), särskilt med inriktning på mot "Lantbruk", "Skogsbruk" och "Trädgård"?
- 2) Är det möjligt att använda en "elevpeng", där medlen följer med eleven oavsett vilken skola den väljer? Vilka konsekvenser skulle ett sådant upplägg få?
- 3) Vad blir a) ekonomiskt netto, och andra konsekvenser, för Fyrbodalskommunerna om utomlänssättningen stryks ur avtalet, eller b) om inget avtal tecknas alls?
- 4) Är det principiellt möjligt att teckna ett separat avtal för Fyrbodalskommunerna?

Den 7 december fattade Beredningen för hållbar utveckling (BHU) besluten att föreslå regionstyrelsen notera informationen vidare att för egen del notera informationen och översända remissförslaget till regionstyrelsen för utskick.

Ärendet föredrogs av Jeanette Lämmel, förbundsdirektör.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Arbetsutskottet har berett ärendet och beslutat att notera informationen samt föreslår till förbundsordföranden att denne vid kommande möten med Västkom och Beredningen för Hållbar utveckling (BHU), Västra Götalandsregionen, föreslår att förslaget på nytt samverkansavtal Naturbruk skickas ut på remiss till kommunerna i Västra Götaland.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:		Utdragsbestyrkande:

Fyrbodals kommunalförbund – 14 kommuner samarbetar för hållbar utveckling

§ 113 Strategiskt utvecklingsområde: Digitalisering

Genomförda aktiviteter under året har varit färdigställande av en förstudie avseende Digital Motor Fyrbodal. Utredningen syftade till att utforska samtliga kommuners verksamhetsförmågor inom digitalisering och IT, den så kallade digitala motorn. En annan aktivitet har varit att efterhöra hos medlemskommunerna om intresse att utreda mobiloperatörernas täckning i delregionen. Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda, Mellerud, Orust och Vänersborgs kommuner har anmält intresse att delta i utredningen.

Från och med årsskiftet 2020/2021 tecknades en överenskommelse kring de medel som fram till och med 2020 finansierat tjänster för e-samordning på förbundet. Från 1 januari 2021 förändrades medelstillsättning och därefter utgår en tjänst från kommunalförbundet med tydligare uppdrag direkt från VästKom som anställande part. Som en konsekvens av detta har inte kommunalförbundet någon funktion/kompetens som kan driva frågorna i enlighet med verksamhetsplanens intentioner. Rekommendationen är att detta område ses över och vilken roll förbundet förväntas ha i samband med att ny verksamhetsplan tas fram.

Ärendet föredrogs av Jeanette Lämmel, förbundsdirektör.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 114 Aktuella projektansökningar

Delregional kunskapsnod Fyrbodal

Fyrbodals kommunalförbund söker regionala utvecklingsmedel hos Västra Götalandsregionen för bildande av en kompetensnod för erfarenhetsutbyte, kompetensutvecklingsinsatser, processtöd och informationsinsatser samt framtagande av en strategi inom området. Ingen medfinansiering krävs från kommunalförbundet.

Projektet har tagits fram i nära samverkan med övriga kommunalförbund i regionen. Syftet med de delregionala noderna är spridning av kunskap, verksamhetsnära processtöd och verk samma metoder för jämlika förutsättningar för fullföljda studier. Noderna avser också att vara en motor i delregionerna för att, tillsammans med kommunerna, söka extern finansiering, initiera och sjösätta projekt.

För att skapa en långsiktig genomförandekraft inom kraftsamling fullföljda studier är det av vikt att skapa strukturer för samverkan som når den lokala nivån med ett 49-kommunsperspektiv. Behovet har identifierats såväl inom RUS-remissen och uppföljningar av tidigare projekt och utvecklingsarbeten som av kommunalförbunden i kontakt med sina medlemskommuner.

Kommunalförbunden vill verka tillsammans och därmed dra nytta av varandras olika kompetenser och erfarenheter. Det övergripande målet är att bygga upp delregionala kunskapsnoder som skapar en förutsättning för hållbart och långsiktigt arbete inom området fullföljda studier med fokus på samverkan och utveckling, vilket sammantaget syftar till att öka andelen barn och unga som fullföljer sina studier.

Industriell symbios i västsvenska kommuner

Något som benämns industriell symbios väcker allt större intresse såväl i Västra Götaland som i andra delar av Sverige, inte minst tack vare att aktörer som Sotenäs Symbioscenter som är banbrytande inom området visar på såväl miljö- som affärsmässiga värden av att etablera den typen av industriella samarbeten. Nu avser fem kommuner – Sotenäs, Bengtsfors,

Munkedal, Lidköping och Vänersborg - att i ett samarbete utveckla industriell symbios med stöd från experter från forskning och praktisk erfarenhet. Fyrbodals kommunalförbund är projektägare och Chalmers Industriteknik, RISE samt Innovatum Science Park står för expertkompetens och projektledning.

Under 2020 utfördes en förstudie kring industriell symbios som bl a resulterade i att flera kommuner i Fyrbodal uttryckte önskemål om att driva ett samarbetsprojekt för att utveckla arbetet med industriell symbios lokalt och delregionalt. Syftet med föreliggande projekt är att utveckla

detta arbete i fem kommuner i Västra Götaland och samtidigt sprida kunskap och lärdomar. Det övergripande målet för projektet är att använda ett strukturerat arbetssätt, utvecklat av

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

fortsättning § 114

expertorganisationer i ett antal tidigare arbeten inom området industriell symbios, för att utveckla deltagande kommuners samhälls- och näringslivsutvecklingsarbete med industriell symbios som metod och arbetssätt. Ett annat syfte med projektet är att skapa positiva exempel och bygga upp kunskap som skapar intresse och engagemang från fler kommuner i Fyrbodal och Västra Götaland under och efter projektet. Projektet är på totalt 5,8 MSEK varav 2,8 MSEK söks från Västra Götalandsregionen.

Förstudie norsk-svensk samverkan kring natur och kulturvärden gamla Svinesundsbron

I samband med genomförandet av Interregprojektet "Gränsen som attraktion" uppmärksammades gamla Svinesundsbron och gränsen, ett besöksmål som är en "oslipad diamant". Här finns unika kultur- och kulturvärden, som idag är mycket otillgängliga. Här finns också Europas vackraste gränsövergång mellan två länder.

Förstudien ska fokusera på norsk-svensk samverkan kring natur- och kulturvärden kring den gamla Svinesundsbron. Insatsen är att undersöka förutsättningar, hinder och potential för att i kommande steg attrahera en lämplig, hållbar företagsetablering/investering inom besöksnäringen.

Länsgemensam projektansökan med medel från Asyl-, migrations- och integrationsfonderna

Information till arbetsutskott och direktion om planerna på projektansökan till Asyl-, migrations- och integrationsfonderna omfattande ca 50 mnkr under 3 år. Projektets idé är att samverka i länet, med Västra Götalandsregionen som projektägare, och med 3–5 större insatser. Information och uppmaning om att inkomma med intresseanmälan för aktiviteter/insatser har skickat till kommuner, andra organisationer samt civilsamhällesaktörer. Nästa steg är att klustra idéer och sammanföra aktörer med liknande idéer samt att påbörja själva ansökan. Denna ska skickas in först i slutet av januari/början av februari, ärendet kommer därför upp för beslut i arbetsutskottet vid ett kommande möte.

Tillverka i trä (f.d. Trämanufaktur)

Projekt Tillverka i trä (tidigare benämnt Trämanufaktur), som ägs av Innovatum och Steneby, Högskolan Väst samt Fyrbodals kommunalförbund har blivit erbjudna från huvudfinansiären Tillväxtverket att inkomma med en ansökan om en förlängning och då också en utökad budget av projektet. Parterna har kommit överens om att man har för avsikt att gå in med en ansökan och utökning. Projektet med sin nuvarande omfattning på 19,0 MSEK och förlängningen skulle omfatta 8,5 MSEK. Ansökan måste göras senast den 30 november 2021.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

Fortsättning § 114

Arbetsutskottet har berett ärendet och beslutat

Att godkänna ansökan om RUN-medel på 6 750 000 kr för åren 2022–2024 gällande Delregional kunskapsnod Fyrbodal inför satsning inom Kraftsamling Fullföljda studier.

Att ansöka om 2,9 MSEK i medfinansiering hos Västra Götalandsregionen för projekt Industriell symbios i västsvenska kommuner.

Att godkänna ansökan Förstudie norsk-svensk samverkan kring natur och kulturvärden gamla Svinesundsbron med tillägget att utöver kartläggning av förbindelsen Svinesundsbron ska förstudien även se på möjligheter med de andra gränsövergångarna som finns i området genom att även kartlägga dessa.

Att anteckna informationen avseende länsgemensam projektansökan med medel från Asyl-, migrations- och integrationsfonderna.

Att anteckna informationen om förlängningen av projektet Tillverka i trä (f.d. Trämanufaktur), som godkändes den 6 september 2018.

Ingen föredragning av ärendet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 115 Aktuella delegationsbeslut

Lista över senaste delegationsbeslut tagna av förbundsdirektören.

Ingen föredragning av ärendet.

Lista över delegationsbeslut bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 116 Ärenden kopplade till Beredningen för hållbar utveckling (BHU), Västkom och Samrådsorganet (SRO)

Muntlig rapport lämnas på mötet.

Ärendet föredrogs av Martin Carling, förbundsordförande och Jeanette Lämmel, förbundsdirektör.

BHU:

Länk till Beredningen för hållbar utvecklings möten:

[Politiska sammanträden och möteshandlingar - Instans - beredningen för hållbar utveckling \(360online.com\)](#)

Västkom:

Länk till Västkoms möten:

[Kallelser & Protokoll - VästKom \(vastkom.se\)](#)

SRO:

Länk till Politiskt samrådsorgan (SRO):

[Politiskt samrådsorgan, SRO - Vårdsamverkan i Västra Götaland \(vardsamverkan.se\)](#)

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

Fyrbodals kommunalförbund – 14 kommuner samarbetar för hållbar utveckling

§ 117 Meddelanden

Information från Mediapoolen Västra Götaland AB

För att öka kännedomen om det samägda bolaget Mediapoolen Västra Götaland AB kommer Mediapoolen att publicera sina styrelseprotokoll på en ny del av hemsidan.

Här kan kommunerna läsa sammanfattning av nyheter samt ladda ner hela styrelseprotokollen. Här finns information som rör tjänster riktade mot hela kommunen som vår teknikförsäljning samt viktiga beslut om de tjänster som riktar sig till utbildning och omsorg.

Ni hittar informationen här:

https://mediapoolen.se/dok_styrelsen/

Från senaste styrelsemötet:

- Periodrapport januari till september
- Mediapoolens omvärldsbevakning-samarbete mellan mediecentraler
- Uppstart budgetprocess 2022

Meddelande om avsägelse av uppdrag som ledamot i Fyrbodals kommunalförbund

Färgelanda kommun har inkommit med avsägelse av uppdrag avseende Tobias Bernhardssons som ledamot i förbundets direction från och med den 16 december 2021.

Ersättare blir Ann Blomberg (C) och hon tillträder från och med den 16 december och för resterande del av innevarande mandatperiod efter avsägelse enligt ovan.

Handlingar till ärendet bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 118 Övriga frågor

Berättelsen om vägen fram till nyheten om etablering av ny elmotorfabrik i Åmåls kommun – presentation av Åmåls kommun, Michael Karlsson (S) samt Position Väst - Ann Palmnäs och Anders Borg samt Kristoffer Ljung, näringslivsutvecklare i Åmåls kommun.

Presentationen bifogas protokollet.

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

§ 119 Nästa möte

Arbetsutskottet den 20 januari. Nästa direktionmöte den 3 februari.

Ärenden enligt årshjul:

- Avstämning internkontrollplan 2021
- Riskanalys internkontrollplan 2022
- Arvodesreglemente 2022
- Delegationsordning – eventuell revidering
- Aktivitetsplaner 2022
- Regional transportinfrastrukturplan

Direktionen beslutar

Att anteckna informationen till protokollet.

Justerare:

Utdragsbestyrkande:

Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Signed by: Eva Carina Ericson

Date: 2021-12-14 08:37:15

BankID refno: a32c4053-27a5-43a2-a189-3d2e51ad8858

Sekreterare: Carina Ericson

Signed by: MARTIN CARLING

Date: 2021-12-14 09:18:43

BankID refno: 17af92d5-ff7e-4eed-91c4-2a3c23e8dd3e

Ordförande: Martin Carling

Signed by: CHRISTOFFER RUNGBERG

Date: 2021-12-14 10:37:44

BankID refno: 4970e82d-25d7-4022-8e2d-d66c41e1170c

Justerare: Christoffer Rungberg

Direktionens årshjul 2022

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att

- godkänna upprättat förslag på årshjul för direktionens möten 2022.

Sammanfattning

Arbetsutskottet har i uppdrag att lämna förslag på mötesinnehåll i årshjulet för 2022. Kansliet har arbetat fram ett förslag till arbetsutskottet.

Beskrivning av ärendet

Förslaget på årshjul för 2022 följer föregående års modell med förändringen att vart annat möte hålls digitalt, vart annat fysiskt ute hos medlemskommunerna.

Bedömning och synpunkter

Erfarenheterna från pandemiåren och digitala möten är att dessa fungerat utmärkt och gjort direktionsmötena mer tillgängliga. Av den anledningen ser förbundet ett värde i att fortsätta med digitala möten de gånger som direktionsmötena förut hållits i Uddevalla. Förbundet ser även ett stort värde i att åter träffas fysiskt och då ute hos medlemskommunerna.

Finansiering

Arbetet med framtagandet av årshjulet och administreringen av de politiska mötena finansieras av medlemsavgiften.

Koppling till mål

Ingen koppling till specifikt mål utan till hela organisationen och alla verksamheter.

Ansvarig tjänsteperson

Carina Ericson, 0522-44 08 41, carina.ericson@fyrbodal.se

Carina Ericson

Administrativ chef

Fyrbodals kommunalförbund

ÅRSHJUL 2022

Direktion 8 december Uddevalla

- Tema: Digitalisering
- Utvärdering av årets arbete
- Årshjul 2023
- Revision delårsrapport 2022-08-31
- Årlig uppdatering policies och riktlinjer

AU 20 januari

Direktion 3 februari digitalt

- Avstämning IK-plan 2021
- Riskanalys IK-plan 2022
- Arvodesreglemente 2022
- Revidering delegationsordning
- Aktivitetsplaner 2022
- Regional transportinfrastrukturplan

AU 17 november

Direktion 27 oktober i Munkedal

- Tema: Näringsliv, kultur och attraktionskraft
- Delårsrapport 2022-08-31
- Beslut budget basverksamhet 2023–2025
- Beslut budget DRUM 2023
- DKR

AU 6 oktober

Direktion 22 september i digitalt

- Tema: Fysisk planering och hållbara transporter
- Mötesdatum 2023
- Ägardialog Mediapoolen AB
- Val av valberedning

SKR: 28/1, 11/3, 22/4, 20/5, 10/6, 23/9, 28/10, 18/11, 16/12

BHU-pres: 19/1, 24/2, 28/4, 30/6, 19/10, 24/11
BHU: 1/2, 8/3, 10/5, 9/8, 8/11, 6/12

Västkom AU: 19/1, 24/2, 28/4, 30/6, 19/10, 24/11
Västkom: 1/2, 8/3, 10/5, 9/8, 8/11, 6/12

SRO: 19/1, 24/2, 28/4, 30/6, 19/10, 24/11

Kommundirektörer: 21/1, 25/2, 8/4, 13/5, 1-2/9, 14/10, 25/11

Direktion 17 juni i Lysekil

- Tertialrapport 2101–2104
- Förslag budget basverksamhet 2023 - 2025
- Återrapportering DRUM 2021
- Förslag budget DRUM 2023
- Ägardialog med Gryning Vård

Förslag till bostadsförsörjningsprogram Mellerud

Förslag till beslut

Arbetsutskottet beslutar att avstå från att lämna synpunkter på förslag till bostadsförsörjningsprogram för Melleruds kommun.

Nytt bostadsförsörjningsprogram för Melleruds kommun ute på samråd

Melleruds kommun har tagit fram ett förslag till ett nytt bostadsförsörjningsprogram för Mellerud med riktlinjer för bostadsförsörjningen mellan åren 2022-2026.

Fyrbodals kommunalförbund har fått erbjudande att avge yttrande på förslaget. Yttrandet ska vara Mellerud tillhanda senast den 26 november 2021.

Syftet med det nya bostadsförsörjningsprogram är att säkerställa de riktlinjer för bostadsförsörjningen som enligt lag är kommunens ansvar. Målet är att riktlinjerna ska hjälpa kommunen att vända befolkningsutvecklingen och i stället sträva mot befolkningsmålet.

Då förbundet i regel inte uttalar sig om medlemskommunernas bostadsförsörjningsplaner föreslår ansvarig tjänsteperson att förbundet avstår från att lämna synpunkter på förslaget.

Ansvarig tjänsteperson

Förbundsdirektör Jeanette Lämmel, tel 0705-32 70 30, e-post: jeanette.lammel@fyrbodal.se

Kontaktperson Anna Lärk Ståhlberg, tel 0733-358534, e-post: anna.lark.stahlberg@fyrbodal.se

Fyrbodals kommunalförbund

Expedieras till:

freddie.carlson@mellerud.se

kommunen@mellerud.se

Förslag till översiktsplan för Lysekils kommun

Förslag till beslut

Arbetsutskottet beslutar att avstå från att lämna synpunkter på förslag till översiktsplan för Lysekils kommun.

Ny Översiktsplan Nu-2035, Dals-Eds kommun ute för granskning

Lysekils kommun har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. En översiktsplan beskriver kommunens syn på hur mark- och vattenområden i hela kommunen ska användas och utvecklas på sikt.

Under perioden **1 november till och med 31 december 2021** är planen ute på så kallat samråd. Samrådet är till för att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt samt att ge intresserade möjlighet till insyn och påverkan. Det innebär att under denna period så finns möjlighet att ta del av förslaget och lämna synpunkter och därmed bidra med värdefulla åsikter.

Planen redovisas i tio avsnitt med text och kartor i en digital handling och i en utskrivbar rapport som ett komplement. I planen beskrivs en utvecklingsstrategi och ett förslag till mark- och vattenanvändningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön fram emot år 2050.

Utvecklingsstrategin tar avstamp i den programhandling som utgör första steget i framtagandet av en ny översiktsplan. Utvecklingsstrategin anger riktlinjer för utvecklingen av tre huvudstrukturer; grönstruktur, bebyggelsestruktur och mobilitet. Mark- och vattenanvändningen beskrivs dels i ett avsnitt för kommunen som helhet med en tematisk inriktning, och dels i ett avsnitt med inzoomning på fem geografiska utvecklingsområden.

Under perioden 1 november till och med 31 december är intressenter välkomna att lämna sina synpunkter. De kan lämnas dem direkt i den digitala översiktsplanen, del 10 "vad tycker du?" eller skickas via E-post till: registrator@lysekil.se, ange "översiktsplan" i ämnesraden. Det går även bra att skicka brev till "Översiktsplan", Lysekils kommun, 453 80 Lysekil.

Då förbundet i regel inte uttalar sig om medlemskommunernas översiktsplaner föreslår ansvarig tjänsteperson att förbundet avstår från att lämna synpunkter på förslaget.

Ansvarig tjänsteperson

Förbundsdirektör Jeanette Lämmel, tel 0705-32 70 30, e-post: jeanette.lammel@fyrbodal.se

Kontaktperson Anna Lärk Ståhlberg, tel 0733-358534, e-post: anna.lark.stahlberg@fyrbodal.se

Fyrbodals kommunalförbund

Expedieras till: registrator@lysekil.se

Val av representant till

Förslag till beslut

Att arbetsutskottet föreslår direktionen beslutar att utse Christoffer Rungberg som ordinarie representant till Bolagsstämma Mediapoolen AB.

Sammanfattning

Mediapoolen är ett kommunalägt bolag som ägs av kommunalförbunden Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodal samt Uddevalla kommun. Tillsammans delar 37 kommuner på kostnaderna för att säkerställa att man har det bredaste mediepedagogiska innehållet tillgängligt för skola, förskola och äldreomsorg.

Bakgrund

Jan Hognert har under mandatperioden 2019-2022 haft uppdraget som ordinarie representant till bolagsstämman för Mediapoolen AB. Ersättare är Louise Thunström, Tanums kommun. Mot den bakgrunden har valberedningen för Fyrbodals Kommunalförbund berett nomineringsärendet och föreslår Christoffer Rungberg, Munkedals kommun, att efterträda Hognert till detta uppdrag.

Beskrivning av ärendet

-

Bedömning och synpunkter

-

Finansiering

-

Koppling till mål

-

Ansvarig tjänsteperson

-

Jeanette Lämmel
Förbundsdirektör
Fyrbodals kommunalförbund

Fyrbodals skrivelse gällande dialog för utredning av Seniorkort

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att ställa sig bakom Fyrbodals kommunalförbunds skrivelse gällande utredning av Seniorkort och översända den till Kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik

Beskrivning av ärendet

Västtrafiks fått ett uppdrag av Kollektivtrafiknämnden att "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" baserat på nya förutsättningar i 3-zoner. Västtrafik har med anledning av detta informerat om status i utredningen samt fortsatt process på det delregionala kollektivtrafikirådet (DKR) den 28 oktober 2021, innan mötet översändes ett antal dialogfrågor som diskussionsunderlag i dialogen med DKR. Den 16 november skickade Västtrafik ut en uppdatering i sin dialog och öppnade upp för skriftliga svar från kommunerna på dialogfrågorna. De skriftliga synpunkterna skall vara Kollektivtrafiknämnden tillhanda senast den 31 januari 2022. Då frågorna är komplexa och kostnads-och konsekvensanalyser saknas för de olika alternativen kan inte kommunerna besvara frågorna på ett adekvat sätt. Med bakgrund av detta har kommunerna bitt kommunalförbundet att författa en gemensam skrivelse angående detta och översända till Kollektivtrafiknämnden och Västtrafik.

Skrivelsen har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från Infrakollnätverket.

Ansvarig tjänsteperson

Förbundsdirektör Jeanette Lämmel, tel 0705-32 70 30, e-post: jeanette.lammel@fyrbodal.se
Kontaktperson Helen Tisell, tel 0522-44 08 49, e-post: helen.tisell@fyrbodal.se

Fyrbodals kommunalförbund

Bilagor:

Skrivelse gällande utredning av Seniorskort daterad 2021-12-01

Dialogfrågor seniorerbjudande DKR hösten 2021

Statusrapport Projektet ”Utreda och implementera nytt seniorerbjudande”

Helen Tisell

Fyrbodals kommunalförbund

Skickas till: Kollektivtrafiknämnden

Skrivelse gällande utredning av Seniorkort

Sammanfattning av ärendet

Det delregionala kollektivtrafikerådet (DKR) i Fyrbodal har vid mötet den 28 oktober 2021 ett informations/dialog ärende om Seniorkort. Bakgrunden är att Västtrafiks fått ett uppdrag av Kollektivtrafiknämnden att "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" baserat på nya förutsättningar i 3-zoner. Västtrafik informerade om status i utredningen samt fortsatt process. Innan DKR skickade Västtrafik ut statusrapport, samt diskussionsfrågorna nedan till de fyra DKR-mötena i regionen:

Allmänt

- Av de alternativ som finns kvar i utredningen, är det några som ni förordar/inte förordar och i så fall på vilka grunder?

Kommunalt tillköp

- Utifrån era syften med seniorerbjudandet, hur skulle ni rangordna de kvarstående kommunala tillköpsalternativen gentemot varandra gällande åldersvillkor?
- Skulle ni vara intresserade av att göra tillköp giltigt i fler än en zon? Utifrån vilka syften?
- Finns det intresse för att ta ut en enhetlig administrationsavgift av seniorerna? Av vilka anledningar?

Regionalt erbjudande seniorbiljett

- Hur ser ni på giltighet dygnet runt respektive endast lågtrafik vid ett regionalt erbjudande?
- Är det intressant att skatteväxla för ett regionalt erbjudande med seniorbiljett?
- Finns det några andra aspekter som talar för eller emot ett regionalt erbjudande genom skatteväxling?

Den 16 nov 2021 skickade Västtrafik ut kompletterande information/tidplan:

Till kommuner och tjänstepersonsnätverk för DKR

Under hösten medverkar projektet "Utreda och implementera nytt

seniorerbjudande" vid de delregionala kollektivtrafikeråden, DKR, för att inhämta synpunkter till utredningen av ett framtida seniorerbjudande. Kommuner och delregioner har även möjlighet att inkomma med skriftliga synpunkter till utredningen senast 31 januari 2022. Flera kommuner har framfört önskemål om ytterligare dialog när det finns priser för de olika alternativen. För att tillmötesgå kommunerna har Västtrafik valt att ändra tidplanen för projektet, enligt nedan, så att det finns utrymme för ytterligare dialog innan beslut om nytt seniorerbjudande. Tidplanen kan komma att förändras ytterligare beroende på hur det omfattande och komplexa arbetet med ny kalkylmodell fortskrider. Inför vårens DKR kommer det att finnas grupperade priser för olika typkommuner.

Tidplan

Oktober-december 2021: dialog på DKR

31 januari 2022: sista datum för kommuner och delregioner att inkomma med skriftliga synpunkter till kollektivtrafiknämnden gällande utskickade dialogfrågor.

Februari 2022: avstämning av ny kalkylmodell med projektets referensgrupp för kommuner.

Mars 2022 (datum ej fastställt): informationsmöte med kommuner gällande kalkylmodell och grupperade priser för olika typkommuner.

31 maj 2022: sista datum för kommuner att inkomma med kompletterande skriftliga synpunkter på de olika alternativen till kollektivtrafiknämnden utifrån prisbilden.

April-juni 2022: dialog på DKR, med möjlighet att komma med kompletterande synpunkter på de olika alternativen utifrån prisbilden.

September 2022: förslag till beslut om nytt erbjudande presenteras för Västtrafiks styrelse och kollektivtrafiknämnden.

Fyrbodals yttrande gällande utskickade dialogfrågor.

En utredning om seniorkortet är positiv och efterfrågat av medlemskommunerna men dialogformen är för otydlig. I enlighet med samverkansformerna för kollektivtrafik (Samverkansformer revidering 2020 slutversion (vgregion.se)) fanns före revideringen två olika beslutsformer; "i dialog" och "i samråd". Vid utvärderingen av samverkansformerna 2020 lyfte alla fyra delregionala kollektivtrafikeråd att beslutsformen "i dialog" var allt för otydlig. Dels fanns en otydlighet om vad dialog innebär, vem som ansvarar för den och kanske viktigast, hur dialogens resultat omhändertas. Efter de delregionala kollektivtrafikerådens svar beslutades att beslutsformen "i dialog" skulle tas bort. Idag finns därför endast en beslutsform i de delregionala kollektivtrafikeråden, nämligen "i

samråd". Samråd sker när kollektivtrafiknämnden skickar remisser till de delregionala kollektivtrafikeråden, exempelvis årliga avstämningar av Trafikförsörjningsprogrammet.

Vi önskar poängtera att dialog i DKR och möjligheten för kommunerna att komma med skriftliga synpunkter inte är detsamma som att förankra ett förslag i respektive kommun. Seniorkorten är i dagsläget en kommunal angelägenhet som påverkar den kommunala ekonomin. Flertalet av frågorna är på en detaljeringsnivå att det endast är kommunen som kan besvara dem på ett fullgott sätt. Frågeställningen som bör adresseras DKR är huruvida det finns ett intresse för regional enhetlighet gällande seniorers resande. Om DKR och medlemskommunerna gör bedömningen att en regional enhetlighet är av intresse vore det välkommet att Kollektivtrafiknämnden/Västrafik återkommer med en kostnads- och konsekvensanalys för de olika alternativen. Analysen bör presenteras på såväl samlad regional nivå som per kommun.

För att Fyrbodals medlemskommuner ska kunna besluta om inriktning för fortsatt arbete behövs tydligare kostnads- samt konsekvensbeskrivningar för alternativen. Ifrån Fyrbodals välkomnar vi en fördjupad diskussion under 2022, efter att en prismodell är presenterad. Vi menar att det först då går att ta ställning till ifall frågan ska beredas i respektive kommun – och/eller om det ska tas fram en gemensam Fyrbodals hållning kring Seniorkorten och dess framtid. Frågan om en eventuell skatteväxling och dess konsekvenser behöver också beskrivas tydligare och efter detta samråd/samrådas/remitteras.

Dialogfrågor seniorerbjudande DKR hösten 2021

I Västtrafiks projekt "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" ingår att på uppdrag av kollektivtrafiknämnden utreda olika utformningar av ett framtida seniorerbjudande, samt att implementera den lösning som kollektivtrafiknämnden beslutar. Projektet startades våren 2021 och beräknas pågå till 2023.

En arbetsgrupp inom Västtrafik har analyserat ett flertal olika varianter av seniorerbjudande. Inriktningar och ställningstaganden har under arbetets gång lyfts med en referensgrupp bestående av tjänstepersoner som utsetts att representera kommunerna i de fyra delregionerna. Arbetet har hittills lett till ett antal avgränsningar och ett förslag till fortsatt inriktning för utredningen, som sammanställts i bifogad statusrapport. Kollektivtrafiknämnden antog förslaget om fortsatt inriktning för utredningen 24 september 2021.

Nu vill Västtrafik lyfta utredningen för dialog med regionens kommuner i de delregionala kollektivtrafikeråden (DKR). Som underlag för dialogen bifogas utöver statusrapporten även nedan frågor, med syfte att belysa det kommunpolitiska perspektivet på förslagen kring inriktning för framtidens seniorerbjudande. Frågorna är inte en remiss utan underlag för muntliga diskussioner i DKR.

Allmänt

- Av de alternativ som finns kvar i utredningen, är det några som ni förordar/inte förordar och i så fall på vilka grunder?

Kommunalt tillköp

- Utifrån era syften med seniorerbjudandet, hur skulle ni rangordna de kvarstående kommunala tillköpsalternativen gentemot varandra gällande åldersvillkor?
- Skulle ni vara intresserade av att göra tillköp giltigt i fler än en zon? Utifrån vilka syften?
- Finns det intresse för att ta ut en enhetlig administrationsavgift av seniorerna? Av vilka anledningar?

Regionalt erbjudande seniorbiljett

- Hur ser ni på giltighet dygnet runt respektive endast lågtrafik vid ett regionalt erbjudande?
- Är det intressant att skatteväxla för ett regionalt erbjudande med seniorbiljett?
- Finns det några andra aspekter som talar för eller emot ett regionalt erbjudande genom skatteväxling?

Statusrapport

Projektet ”Utreda och implementera nytt seniorerbjudande”

September 2021

Innehåll

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
3	Syften med seniorerbjudandet	4
4	Utvärderingskriterier	4
5	Tidplan	4
6	Identifierade utvecklingsområden	5
7	Olika inriktningar för seniorerbjudandet	6
7.1	Kommunalt tillköp: seniorbiljett	6
7.2	Regionalt erbjudande: seniorbiljett	8
7.3	Regionalt erbjudande: seniorrabatt	10
8	Västtrafiks förslag till Kollektivtrafiknämnden	12
9	Fortsatt utredning	13

1 Sammanfattning

I projektet "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" ingår att utreda olika utformningar av Västtrafiks seniorerbjudande, samt att implementera den lösning Kollektivtrafiknämnden beslutar. Projektet startades våren 2021 och beräknas pågå till 2023. Västtrafik har utrett ett flertal olika varianter av seniorerbjudande och föreslår Kollektivtrafiknämnden att nedanstående inriktningar och alternativ kvarstår för fortsatt utredning samt dialog i de delregionala kollektivtrafikeråden (DKR).

Kommunalt tillköp: seniorbiljett

- a) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 år*
- b) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 70 år*
- c) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 75 år*

*Lågtrafik föreslås liksom idag endast vara ett alternativ vid det lägre åldersvillkoret, 65 år.

Seniorbiljetterna föreslås ha samma linjegiltighet som i dagens kommunala tillköp. Gällande zongiltighet respektive administrationsavgift för seniorerna föreslås två olika inriktningar för fortsatt utredning:

- Zongiltighet endast i den zon kommunen tillhör, alternativt möjlighet att välja giltighet i flera zoner
- Möjlighet att ta ut en enhetlig administrationsavgift av seniorerna, alternativt att inte ha möjlighet att ta ut en administrationsavgift av seniorerna

Regionalt erbjudande: seniorbiljett

- d) *Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC dygnet runt, åldersvillkor 65 år*
- e) *Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC lågtrafik, åldersvillkor 65 år*

Alternativ d) och e) gäller kommunmedlemmar. Bägge alternativen förutsätter en skatteväxling. Seniorbiljetterna föreslås ha samma linjegiltighet som i dagens kommunala tillköp.

Regionalt erbjudande: seniorrabatt

25 % seniorrabatt på hela Västtrafiks sortiment för alla seniorer, åldersvillkor 65 år, i kombination med ett alternativ med seniorbiljett:

- f) *Seniorrabatt i kombination med kommunalt tillköp (a, b eller c)*
- g) *Seniorrabatt i kombination med regionalt erbjudande i lågtrafik (e)*

Seniorrabatten omfattar alla seniorer, inte bara kommunmedlemmar utan även till exempel turister och besökare.

För samtliga alternativ a) - g) ser Västtrafik att seniorerna bör kunna välja att få en digital seniorbiljett i appen Västtrafik To Go. Möjligheterna att utveckla detta påverkas dock av interna beroenden på Västtrafik och prioriteringar mot övriga verksamheten.

2 Bakgrund

Västtrafik erbjuder idag kommuner i Västra Götalandsregionen samt Kungsbacka att göra tillköp av seniorbiljetter till folkbokförda invånare. Utformningen av dagens erbjudande utgår från beslutade principer för tillköp av färdbevis (beslutade av Kollektivtrafiknämnden 2014-11-06). Enligt beslut av Kollektivtrafiknämnden (2020-09-25 §45 Uppdrag för Västtrafik AB 2021) har Västtrafik fått i uppdrag att utreda olika utformningar av ett seniorerbjudande.

3 Syften med seniorerbjudandet

I dialog med kommunerna har det lyfts fram flera olika syften med seniorerbjudandet:

- Förbättrad folkhälsa
- Skapa vana att resa kollektivt, senarelägga färdtjänstdebut
- Utnyttja befintlig kapacitet i kollektivtrafiken
- Bibehållen turtäthet
- Sprida resandet till lågtrafik i vissa områden
- Social hållbarhet (möjlighet till ett självständigt liv)
- Jämlikhet
- Näringslivspolitisk inriktning (bo kvar i området)

Att uppfylla seniorerbjudandets syften är ett av flera utvärderingskriterier i utredningen.

4 Utvärderingskriterier

Västtrafik har tagit fram utvärderingskriterier för utredningen av nytt seniorerbjudande:

- Uppnås syften med seniorerbjudandet?
- Genomförbarhet
- Förändringens omfattning
- Konsekvenser för kommuner
- Konsekvenser för seniorer
- Konsekvenser för Västtrafiks partners
- Konsekvenser för Västtrafik och underleverantörer
- Kostnads-/intäktspåverkan internt
- Ekonomisk påverkan externt

Kriterierna används för att utvärdera och jämföra de olika alternativ som utreds.

5 Tidplan

Utredningen påbörjades under våren 2021. Under hösten genomförs bland annat referensgruppsmöten samt dialog i de delregionala kollektivtrafikiråden (DKR). Utredningen förväntas kunna presenteras för beslut i kollektivtrafiknämnden före sommaren 2022. Därefter går projektet in i en utvecklings- och implementeringsfas. Projektets målsättning är att det nya erbjudandet ska vara implementerat senast Q2 2023, då Västtrafik under hösten 2023 och kommande år behöver byta ut en större mängd seniorbiljetter på grund av deras sista

giltighetsdatum. Vid ett eventuellt beslut om att seniorbiljetterna inte längre ska finnas kvar vill Västtrafik undvika att byta ut biljetterna, dvs. avsluta nuvarande seniorerbjudande före hösten 2023, då det behövs resurskrävande utveckling och processer för att kunna hantera utbytena.

Detaljerad tidplan för implementering tas fram efter Kollektivtrafiknämndens beslut om utformning av nytt seniorerbjudande. Implementeringen påverkas av val av lösning, interna beroenden och prioriteringar mot övriga verksamheten.

6 Identifierade utvecklingsområden

Projektet har identifierat flera övergripande utvecklingsområden för de varianter av seniorerbjudanden som innefattar seniorbiljetter:

- Digitala seniorbiljetter
- Kalkylmodell
- Seniorerbjudande för alla kommunmedlemmar
- Processer

Digitala seniorbiljetter

Att kunna få seniorbiljett i appen Västtrafik To Go är ett återkommande önskemål från seniorerna och skulle innebära en förbättring ur både miljö- och kostnadssynpunkt. Det skulle vara en stor fördel att kunna erbjuda digitala biljetter i samband med att seniorbiljetter behöver bytas ut hösten 2023. Möjligheterna att utveckla detta påverkas dock av interna beroenden på Västtrafik och prioriteringar mot övriga verksamheten.

Eftersom inte alla seniorer har möjlighet att ha en digital biljett så kommer biljett på kort behöva finnas kvar som ett valbart alternativ.

Kalkylmodell

Nuvarande kalkylmodell för kommunala tillköp av seniorbiljetter är komplex och svår att förstå, vilket gör att den lätt misstolkas. Projektet kommer därför att ta fram en ny kalkylmodell som är tydligare och lättare att förstå.

Seniorerbjudande för alla kommunmedlemmar

Utredningen har visat att seniorerbjudandet utifrån kommunallagens likställighetsprincip sannolikt behöver vara tillgängligt för alla kommunmedlemmar*, inte bara kommunernas folkbokförda invånare (det här gäller dock inte för pågående tillköp där besluten har vunnit lagakraft). Processen för erbjudande och beställning behöver däremot inte vara utformad på samma sätt för folkbokförda kommunmedlemmar som för andra kommunmedlemmar. Hur beställningar till kommunmedlemmar som inte är folkbokförda ska gå till behöver utredas vidare. Hanteringen kommer att kräva systemutveckling och nya processer och kan komma att innebära ökad administration för kommunerna.

*Medlemskap i en kommun uppkommer genom något av följande:

- Folkbokföring
- Innehav av fast egendom. Såväl fysiska som juridiska personer kan vara kommunmedlemmar p.g.a. ägande av en fastighet i den aktuella kommunen
- Skyldighet att betala kommunalskatt

Även personer utan svenskt personnummer kan vara kommunmedlemmar och det är möjligt att vara medlem i flera kommuner samtidigt.

Processer

En ny utformning av seniorerbjudandet kan innebära behov av systemutveckling och revidering av processerna kopplade till seniorerbjudandet, till exempel erbjudande och beställning. Processer och utvecklingsbehov kommer ses över i samband med implementeringsfasen, det vill säga när det finns ett beslut gällande villkoren för det nya erbjudandet.

7 Olika inriktningar för seniorerbjudandet

Under utredningen har ett flertal olika utformningar utvärderats och tre huvudinriktningar har identifierats:

- Kommunalt tillköp: seniorbiljett
- Regionalt erbjudande: seniorbiljett
- Regionalt erbjudande: seniorrabatt

För samtliga inriktningar gäller att åldersvillkoret 65 år bör ses över vid en eventuell framtida höjning av pensionsåldern.

I följande kapitel sammanfattas Västtrafiks utvärderingsarbete och rekommendationer för den fortsatta utredningen.

7.1 Kommunalt tillköp: seniorbiljett

7.1.1 Kommunalt tillköp: alternativ som föreslås vara kvar i utredningen

Baserat på utvärderingarna av olika alternativ kvarstår tre förslag i utredningen inför höstens dialoger i de delregionala kollektivtrafikeråden (DKR):

- Kommunalt tillköp: lågtrafik alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 år*
- Kommunalt tillköp: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 70 år*
- Kommunalt tillköp: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 75 år (som idag)*

Ett enhetligt lägre åldersvillkor (a) är det bästa alternativet utifrån syftet att etablera en vana att resa kollektivt och senarelägga färdtjänstdebuten. Samtidigt kan det i vissa kommuner finnas önskemål om att kunna välja ett högre åldersvillkor, därför föreslås även alternativ b och c att kvarstå för dialog med kommunerna i DKR.

Seniorbiljetterna har kvar samma linjegiltighet som i dagens kommunala tillköp. Även Kungsbacka kommun erbjuds möjligheten att göra ett kommunalt tillköp av det seniorerbjudande som införs.

*Lågtrafik föreslås liksom idag endast vara ett alternativ vid det lägre åldersvillkoret, 65 år.

Zongiltighet

Det har kommit önskemål från några kommuner om att Västtrafik ska utreda möjligheten för tillköp av giltighet i mer än en zon. Därför föreslås två olika inriktningar gällande zongiltighet i den fortsatta utredningen:

1. Tillköp endast möjligt för den zon kommunen tillhör
2. Möjlighet att välja att göra tillköp för flera zoner

Administrationsavgift

Några kommuner har uttryckt en önskan om att kunna ta ut en avgift av seniorerna, se 7.1.2. Önskemålet är ofta kopplat till dagens otydliga kalkylmodell, som leder till missuppfattningen att kommunerna påverkas ekonomiskt av seniorbiljetter som inte används. En avgift innebär en tröskel för seniorerna och leder till att färre seniorer beställer en seniorbiljett. Avgiften riskerar därför att motverka flera av seniorerbjudandets syften, som att etablera en vana att resa kollektivt och därmed senarelägga färdtjänstdebuten samt förbättra folkhälsan. Västtrafik vill dock fortsätta dialogen med kommunerna gällande önskemål om administrationsavgift (någon annan avgift är inte aktuell, se 7.1.2). Därför kvarstår två alternativ i utredningen:

1. Ingen möjlighet att ta ut en administrationsavgift
2. Möjlighet att välja att ta ut en enhetlig administrationsavgift

7.1.2 Kommunalt tillköp: alternativ som föreslås avskrivs från utredningen

Västtrafik har utvärderat flera olika varianter av kommunala tillköp. Här presenteras de alternativ som föreslås avskrivs från det fortsatta utredningsarbetet.

Fler än två olika åldersvillkor

Den utredning kring tillköp som gjordes 2014 tydliggjorde behovet av att tillköpen måste utgå från enkelhet och enhetlighet. För många valmöjligheter vid tillköp skapar komplexitet, administration och påverkar Västtrafiks partners, system och processer. Det blir svårare för både seniorerna och kundnära personal att veta vad som gäller.

Ett av kommunernas syften med seniorbiljett är att senarelägga färdtjänstdebuten, genom att skapa incitament för målgruppen att resa med allmän kollektivtrafik. Det syftet uppnås bäst av endast ett åldersvillkor, 65 år, genom att vanan att resa kollektivt då etableras i god tid. Dagens upplägg med två olika åldersvillkor möjliggör dock för fler kommuner att kunna erbjuda seniorbiljett, då ett högre åldersvillkor minskar den kostnad som tillköpet medför. För att möta kommuners olika ekonomiska möjligheter kan två åldersvillkor vara motiverat. Fler än så frångår inriktningen om enkelhet och enhetlighet och avskrivs därför från vidare utredning.

Andra linjegiltigheter än idag

Seniorbiljetterna föreslås fortsätta gälla i samma trafik som idag. Utöver Västtrafiks linjelagda trafik ingår Öresundståg, Närtrafik, Närbuss och Flexlinjer. Flextrafik ingår inte och kan inte väljas till. Seniorbiljetterna gäller inte på Kosterbåtarna eller på samarbetspartners tåg utöver Öresundståg (t.ex. SJ). I samband med införandet av den nya zonindelningen 2020 utreddes seniorbiljetternas giltighet på samarbetspartners tåg och det konstaterades att det skulle bli för kostsamt för kommunerna att inkludera dem. Att inkludera Kosterbåtarna skulle med anledning av deras särskilda prissättning också innebära ett större intäktsbortfall och därmed ökade kostnader för kommunerna. Västtrafik kommer inte att utreda möjligheten att inkludera ytterligare trafik i kommunala tillköp inom ramen för den här utredningen, då det skulle ha

stor påverkan på kommunernas totalkostnad för seniorerbjudandet.

Möjlighet att ta ut valfri högre avgift av senioren

I dagens tillköp kan kommuner välja att ta ut en enhetlig administrationsavgift av senioren (det är inte en årlig avgift utan en engångsavgift per kort, som är giltigt i 11 år). I nuvarande tillköp är det endast en kommun som har valt att utnyttja den möjligheten. Avgiften skapar, som vi konstaterat i föregående kapitel, en tröskel för seniorerna och riskerar att motverka flera av syftena med seniorerbjudandet. Den innebär även ett mer komplext sortiment, påverkan på kundnära personal, administration, system och processer samt att kommunen behöver ha en resurs som sköter faktureringen.

Några kommuner har framfört önskemål om att kunna ta ut en högre avgift och/eller fakturera en avgift med tätare intervall, så att seniorerna medfinansierar seniorbiljetten. Som vi redan konstaterat ovan så leder fler alternativ till negativ påverkan på många områden och det är inte heller förenligt med sortimentsprincipen att ”biljettsortimentet ska vara enkelt och tydligt kunna beskrivas för Västtrafiks kunder och samarbetspartners”. Ett seniorerbjudande där senioren medfinansierar resandet skapar snarare en ”seniorrabatt” än ”fria resor för seniorer” och ett sådant alternativ är inte möjligt utifrån förutsättningarna att kommunernas ersättning ska baseras på nettokostnad/intäktsbortfall. Efter avstämning vid ett gemensamt presidiummöte 2021-06-09 med Västtrafik och Kollektivtrafiknämnden är utredningens inriktning att seniorerna inte ska medfinansiera biljetten via en avgift, utan att det fortsatt ska vara tillköp av fria resor för seniorer. Därför är det endast möjligheten att ta ut en enhetlig administrationsavgift som kvarstår i utredningen (se 7.1.1).

Kortare giltighetstid för seniorbiljetter på Västtrafikkort

Några kommuner har önskat att seniorbiljetterna ska ha kortare giltighet*, även det kopplat till dagens komplexa kalkylmodell som ibland leder till misstolkningen att man har kostnader på grund av seniorbiljetter som inte används. Idag finns det cirka 240 000 registrerade seniorkort. Ett scenario där seniorkorten till exempel byts ut årligen, istället för vart tionde år, skulle innebära att erbjudande om kortutbyte under en tioårsperiod skulle behöva skickas ut tio gånger istället för en och att det behöver produceras upp till cirka 2 400 000 kort istället för 240 000 kort. Det skulle innebära omfattande administration och materialåtgång och få både kostnads- och miljöpåverkan, även om digitala biljetter infördes som ett komplement till dagens plastkort. Med en ny kalkylmodell, som tydligare visar att kommunerna inte påverkas ekonomiskt på grund av seniorbiljetter som inte används, så finns det inget som motiverar kortare giltighet.

*Nuvarande seniorbiljetter har en giltighet på 11 år, vilket är detsamma som den uppskattade livslängden på Västtrafikkort. För tydlighetens skull används 10 år i exemplet ovan.

7.2 Regionalt erbjudande: seniorbiljett

7.2.1 Förutsättningar för regionalt erbjudande

Finansiering av regionalt erbjudande

I dagsläget sker finansieringen av seniorerbjudandet av de kommuner som valt att göra tillköp. Ett regionalt erbjudande innebär att det ekonomiska ansvaret överförs till regionen. Det blir då en särskild fråga om det ska medföra en skatteväxling för att finansiera ett regionalt erbjudande.

Skatteväxling

Grundläggande för att en skatteväxling ska kunna genomföras är att regionen samt alla kommuner säger ja till det, även de kommuner som idag inte har ett seniorerbjudande. En skatteväxling mellan regionen och kommunerna innebär att en kostnad behöver fastställas för samtliga kommuner, vilket sedan omvandlas till antal ören som slutligen växlas. Hur det påverkar enskilda kommuners ekonomi beror bland annat på om och vilket tillköp man gör idag.

En skatteväxling påverkar projektets tidplan och implementeringen av nytt seniorerbjudande.

Åldersvillkor

Åldersvillkoret vid regionalt erbjudande föreslås bli 65 år. Ett högre åldersvillkor skulle innebära en försämring för många seniorer, eftersom majoriteten av seniorerna som idag omfattas av ett seniorerbjudande får fria resor från 65 år. Ett högt åldersvillkor skulle även motverka flera av syftena med seniorerbjudandet (se kap. 3).

Kungsbacka

Om ett regionalt erbjudande införs så föreslås Kungsbacka erbjudas göra tillköp av det nya regionala seniorerbjudandet, det vill säga med samma giltighet och villkor som det regionala erbjudandet.

7.2.2 Regionalt erbjudande seniorbiljett: alternativ som föreslås vara kvar i utredningen

Baserat på utvärderingarna av olika alternativ kvarstår två förslag i utredningen:

- *Regionalt erbjudande seniorbiljett:* giltighet zon ABC dygnet runt, åldersvillkor 65 år
- *Regionalt erbjudande seniorbiljett:* giltighet zon ABC lågtrafik, åldersvillkor 65 år

Bägge alternativen gäller för kommunmedlemmar.

Seniorbiljetterna föreslås ha samma linjegiltighet som i dagens kommunala tillköp.

Fördelarna med båda alternativen är att de skapar en enkelhet och en enhetlighet, en ökad upplevelse av rättvisa och gynnar det hållbara resandet, i synnerhet om giltigheten sätts till dygnet runt. Seniorerna får även möjlighet att resa i ett större område än idag.

Det som behöver utredas vidare för båda alternativen är bland annat vilka ramar trafiken sätter: var det riskerar att uppstå kapacitetsproblem vid giltighet dygnet runt och var trafikutbudet eventuellt är för litet för att seniorerna ska kunna nyttja ett erbjudande som endast är giltigt i lågtrafik.

7.2.3 Regionalt erbjudande: alternativ som föreslås avskrivs från utredningen

Västrafik har utvärderat flera olika varianter av regionalt erbjudande. Här presenteras de alternativ som vi rekommenderar ska avskrivs från utredningen.

Alla seniorer reser gratis i hela regionen, dygnet runt

Att erbjuda alla seniorer* avgiftsfritt resande dygnet runt i hela regionen skapar betydande trafikpåverkan och intäktsbortfall. Det riskerar till exempel att uppstå kapacitetsproblem i tågtrafiken i regionen och även på många båtlinjer under sommartid. Ett ökat resande på dessa linjer skulle påverka kapaciteten för Västtrafiks betalande kunder.

Baserat på den trafikpåverkan och det intäktsbortfall som fria resor för alla seniorer skulle innebära föreslås alternativet avskrivas från utredningen.

*Med alla seniorer menas alla som uppfyller åldersvillkoret, det vill säga inte bara kommunmedlemmar utan även besökare, turister m.fl.

Alla seniorer reser gratis i hela regionen, lågtrafik

Även ett regionalt erbjudande i lågtrafik riktat till alla seniorer skapar trafikpåverkan och intäktsbortfall (se vidare motivering ovan).

Ett regionalt erbjudande giltigt i zon A lågtrafik och zon BC dygnet runt

Ett erbjudande anpassat till skillnaderna i trafikutbud genom att senioren har en biljett med olika tidsgiltighet i olika zoner, zon A lågtrafik och zon BC dygnet runt, skulle skapa en ökad komplexitet i sortimentet. Det skulle ha stor påverkan på seniorerna och kundnära personal, till exempel då det under en resa som passerar zongräns kan vara olika tider som gäller. Det går även emot den förenkling och enhetlighet som Västtrafik under många år arbetat för. Det här alternativet skulle dessutom innebära att en skatteväxling görs med olika förutsättningar, vilket förmodligen inte är tillåtet utifrån likabehandlingsprincipen.

Ett regionalt erbjudande till kommunmedlemmar giltigt i den zon man är kommunmedlem

Det här alternativet innebär att seniorbiljetten endast är giltig i den zon kommunen man är kommunmedlem ligger i, dvs. till exempel att en kommunmedlem i Göteborg får en seniorbiljett giltig i zon A medan en kommunmedlem i Härryda får en seniorbiljett giltig i zon B. Det är samma zongiltighet som dagens kommunala tillköp, men med skillnaden att alla kommuners seniorer skulle omfattas av ett erbjudande (även seniorer i de kommuner som idag inte har ett tillköp). Ett regionalt erbjudande bör dock vara likvärdigt för alla kommunmedlemmar, oavsett i vilken av regionens kommuner de är kommunmedlem. För det här alternativet skulle det sannolikt inte heller vara intressant för kommunerna att genomföra en skatteväxling. Alternativet innebär även att en skatteväxling görs med olika förutsättningar, något som förmodligen inte är tillåtet.

7.3 Regionalt erbjudande: seniorrabatt

7.3.1 Förutsättningar för seniorrabatt

Allmänna förutsättningar för seniorrabatt:

- Seniorrabatten omfattar alla seniorer: kommunmedlemmar, besökare, turister m.fl.
- Seniorerna köper biljetter från Västtrafiks ordinarie sortiment till ett rabatterat pris
- Biljetter som köpts med seniorrabatt är inte personliga (men du måste uppfylla åldersvillkoret för att få resa med dem)

7.3.2 Regionalt erbjudande seniorrabatt: alternativ som föreslås vara kvar i utredningen

Baserat på utvärderingarna av olika alternativ kvarstår två förslag gällande seniorrabatt, där rabatten kombineras med ett annat erbjudande. Seniorrabatten föreslås vara 25 % på hela Västtrafiks sortiment för alla seniorer. För att rabatten ska bidra till att etablera en vana att resa kollektivt och att kollektivtrafiken blir ett attraktivt alternativ föreslås åldersvillkoret bli 65 år.

- *Seniorrabatt i kombination med kommunalt tillköp*

Det här alternativet innebär att kommunerna kan göra ett tillköp av seniorbiljetter (se 7.1.1), samtidigt som alla seniorer har tillgång till en seniorrabatt på 25 % på hela Västtrafiks sortiment. Jämfört med dagens seniorerbjudande skulle en kombinationslösning med tillköp och rabatt innebära en förbättring för samtliga seniorer. För det här alternativet är en skatteväxling inte aktuell, vilket innebär en ökad kostnad för regionen.

- *Seniorrabatt i kombination med regionalt erbjudande i lågtrafik*

Det här alternativet innebär att kommunmedlemmar i regionen har tillgång till ett regionalt seniorerbjudande med seniorbiljett som endast gäller i lågtrafik (se 7.2.2), samtidigt som alla seniorer har tillgång till en seniorrabatt på 25 % på hela Västtrafiks sortiment. För regionens kommunmedlemmar innebär kombinationslösningen att de har möjlighet att köpa biljetter giltiga i rusningstrafik till ett rabatterat pris. Det är i synnerhet positivt för kommunmedlemmar som bor i områden med ett begränsat trafikutbud under lågtrafik.

7.3.3 Regionalt erbjudande seniorrabatt: alternativ som föreslås avskrivas från utredningen

Västtrafik har utvärderat flera olika varianter av seniorrabatt. Här presenteras de alternativ som vi rekommenderar ska avskrivas från utredningen.

Rabatt som "eget" alternativ (utan kombination med seniorbiljett)

Att införa seniorrabatt som det enda erbjudandet för seniorer är en försämring för alla de seniorer som idag omfattas av ett kommunalt tillköpt seniorerbjudande. Det rör sig om cirka 290 000 seniorer, varav cirka 240 000 har en seniorbiljett. Förändringen skulle innebära att dessa seniorer istället för att få fria resor behöver betala 75 % av ordinarie pris, vilket särskilt påverkar de seniorer som har en begränsad ekonomi. Det går emot Västra Götalandsregionens delmål 1.2 i sociala mål 2030, där det fastslås att "Vi ska skapa goda förutsättningar för äldre att resa i kollektivtrafiken samt för eget skapande och deltagande i Västra Götalandsregionens utbud av kultur- och folkbildningsaktiviteter". Rabatt som enda seniorerbjudande skulle riskera negativ påverkan både på folkhälsa, färdtjänstdebut och det hållbara resandet och är därför inte ett alternativ som bör kvarstå i utredningen.

Andra procentsatser än 25 %

Utifrån de beslutade principerna för Västtrafiks prissättning (KTN 58-2012) är inriktningen att samma rabattsats ska gälla för alla rabatterade målgrupper. Det bidrar till enhetlighet och enkelhet i sortimentet samt att det inte finns någon inbördes prioritering i de rabatterade målgrupperna. En förändring av rabattsatsen 25 % skulle påverka andra rabatterade målgrupper, bland annat studenter och ungdomar. Eftersom det inte går att avgränsa en förändring av rabattsatsen till endast seniorer så ligger det här alternativet utanför projektet.

25 % rabatt på enbart periodbiljetter

Baserat på seniorernas resande skulle rabatterade periodbiljetter inte vara ett så attraktivt erbjudande, då många seniorer inte har ett såpass frekvent resande att det skulle löna sig för dem att köpa en periodbiljett till 75 % av ordinarie pris.

Rabatt i kombination med regionalt erbjudande seniorbiljett giltig dygnet runt

Det här alternativet innebär att alla regionens kommunmedlemmar redan har tillgång till fria resor dygnet runt i hela regionen. Därmed skulle rabatten endast rikta sig till de seniorer som inte är kommunmedlemmar, som besökare och turister, vilket i sig innebär ytterligare underskott för regionen.

Rabatterad lågtrafikbiljett

Det här alternativet skulle innebära att seniorerna själva köper en rabatterad lågtrafikbiljett på något av Västtrafiks försäljningsställen. Lågtrafikbiljetter har tidigare funnits i Västtrafiks publika sortiment, men togs bort i samband med införandet av den nya zonindelningen då det generellt varit ett lågt intresse för dessa biljetter. Samtidigt ser resandet och kundernas möjligheter/behov annorlunda ut efter pandemin, vilket kan göra att publika lågtrafikbiljetter kan bli intressanta. Det är dock en fråga som berör hela sortimentet och utreds därför inte vidare i projektet, utan behöver i så fall lyftas i ett större perspektiv utifrån nya behov av ett utökat sortiment.

8 Västtrafiks förslag till Kollektivtrafiknämnden

Baserat på utvärderingen av ett flertal olika utformningar av seniorerbjudande är Västtrafiks förslag till Kollektivtrafiknämndens septembermöte 2021 att nedanstående alternativ kvarstår i det fortsatta utredningsarbetet och i kommundialoger i DKR hösten 2021. Mer utförlig information om vad alternativen innebär och villkor finns i respektive kapitel i den här rapporten.

Kommunalt tillköp: seniorbiljett

- a) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 år*
- b) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 70 år*
- c) *Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 75 år*

*Lågtrafik föreslås liksom idag endast vara ett alternativ vid det lägre åldersvillkoret, 65 år.

Regionalt erbjudande: seniorbiljett

- d) *Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC dygnet runt, åldersvillkor 65 år*
- e) *Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC lågtrafik, åldersvillkor 65 år*

Regionalt erbjudande: seniorrabatt

25 % seniorrabatt på hela Västtrafiks sortiment för alla seniorer, åldersvillkor 65 år, i kombination med ett alternativ med seniorbiljett:

- f) *Seniorrabatt i kombination med kommunalt tillköp (a, b eller c)*
- g) *Seniorrabatt i kombination med regionalt erbjudande i lågtrafik (e)*

För samtliga alternativ a) - g) ser Västtrafik att seniorerna bör kunna välja att få en digital seniorbiljett i appen Västtrafik To Go. Möjligheterna att utveckla detta påverkas dock av interna beroenden på Västtrafik och prioriteringar mot övriga verksamheten.

9 Fortsatt utredning

Under hösten fortsätter arbetet med de alternativ som Kollektivtrafiknämnden beslutar ska kvarstå i utredningen och tas upp för dialog i DKR. Västtrafik har haft och kommer att ha avstämningar med interna och externa intressenter, bland annat referensgrupper för kommunrepresentanter och Västtrafiks partners. Västtrafik kommer även att fortsätta arbeta med kalkylmodellen, dess utformning och kostnadsberäkningar. Vidare analyseras vilken trafikpåverkan de olika alternativen innebär. Västtrafiks förslag till nytt seniorerbjudande förväntas kunna presenteras för beslut i Kollektivtrafiknämnden före sommaren 2022.

Uppdatering 2021-09-24

Kollektivtrafiknämnden har idag fattat beslut om fortsatt inriktning för utredningen enligt Västtrafiks förslag i kapitel 8, med ett förtydligande för alternativ f): seniorrabatten gäller endast ut till resenär, kommuner som gör tillköp kan inte erhålla denna seniorrabatt.

Dokumenthistorik

Version	Datum	Kommentar
1.0	2021-09-15	Första versionen fastställd
1.1	2021-09-24	Uppdaterad med kollektivtrafiknämndens beslut

Skrivelse gällande dialogfrågor för seniorkortsutredningen

Skrivelse ang. dialogfrågor för utredningen av seniorkortserbjudande

Förslag till beslut:

Direktionen beslutar att ställa sig bakom Fyrbodals kommunalförbunds skrivelse gällande utredning av Seniorkort och översända den till Kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik

Skrivelse ang. dialogfrågor för utredningen av seniorkortserbjudande

- Bakgrund: Västtrafik fått uppdrag av kollektivtrafiknämnden att "Utreda och implementera nytt seniorerbjudande" baserat på nya förutsättningar i 3-zoner.
- Dialog utifrån givna frågor på DKR den 28 oktober
- 16 november utskick av frågor samt utredning till kommunerna att svara senast 31 januari 2022

Skrivelse ang. dialogfrågor för utredningen av seniorkortserbudande

Kommunalt tillköp: seniorbiljett

- a) Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 år
- b) Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 70 år
- c) Kommunalt tillköp seniorbiljett: lågtrafik* alt. dygnet runt, åldersvillkor 65 alt. 75 år

*Lågtrafik föreslås liksom idag endast vara ett alternativ vid det lägre åldersvillkoret, 65 år.

Regionalt erbjudande: seniorbiljett

- d) Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC dygnet runt, åldersvillkor 65 år
- e) Regionalt erbjudande seniorbiljett: giltighet zon ABC lågtrafik, åldersvillkor 65 år

Regionalt erbjudande: seniorrabatt

25 % seniorrabatt på hela Västtrafiks sortiment för alla seniorer, åldersvillkor 65 år, i kombination med ett alternativ med seniorbiljett:

- f) Seniorrabatt i kombination med kommunalt tillköp (a, b eller c)
- g) Seniorrabatt i kombination med regionalt erbjudande i lågtrafik (e)

Skrivelse ang. dialogfrågor för utredningen av seniorkortserbjudande

- En utredning om seniorkortet är positiv och efterfrågat av medlemskommunerna
- Dialog är borttaget som beslutsform från Samverkansformerna. Dialog i DKR och möjligheten för kommunerna att komma med skriftliga synpunkter inte är detsamma som att förankra ett förslag i respektive kommun
- Seniorkorten är i dagsläget en kommunal angelägenhet som påverkar den kommunala ekonomin. Frågeställningen som bör adresseras DKR är huruvida det finns ett intresse för regional enhetlighet gällande seniorers resande. Om DKR och medlemskommunerna gör bedömningen att en regional enhetlighet är av intresse vore det välkommet att Kollektivtrafiknämnden/Västtrafik återkommer med en kostnads- och konsekvensanalys för de olika alternativen. Analysen bör presenteras på såväl samlad regional nivå som per kommun.
- För att Fyrbodals medlemskommuner ska kunna besluta om inriktning för fortsatt arbete behövs tydligare kostnads- samt konsekvensbeskrivningar för alternativen. Fyrbodal välkomnar en fördjupad diskussion under 2022, efter att en prismodell är presenterad. Vi menar att det först då går att ta ställning till ifall frågan ska beredas i respektive kommun – och/eller om det ska tas fram en gemensam Fyrbodalshållning kring Seniorkorten och dess framtid.
- Frågan om en eventuell skatteväxling och dess konsekvenser behöver beskrivas tydligare och efter detta samrådas/remitteras.

Skrivelse ang. dialogfrågor för utredningen av seniorkortserbjudande

Förslag till beslut:

Direktionen beslutar att ställa sig bakom Fyrbodals kommunalförbunds skrivelse gällande utredning av Seniorkort och översända den till Kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik

Remiss nationell transportplan 2022-2033

Utgångspunkter

- Transportpolitiska mål, inkl. klimatmål och etappmål
- Fyrstegsprincipen
- Trafikslagsövergripande synsätt
- Regeringens infrastrukturproposition och riksdagens beslut
- Bidra till tillgänglighet, klimat, regional utveckling och svensk konkurrenskraft
- Miljöaspekter ska integreras

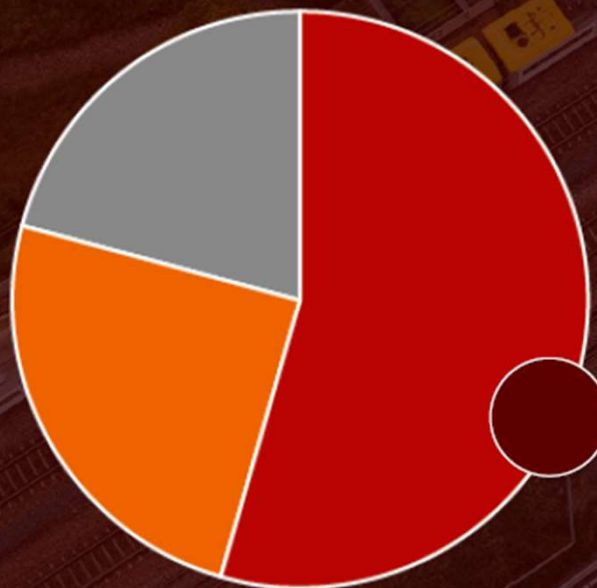
799 miljarder

Vidmakthållande järnväg

165
mdr kr

Vidmakthållande väg

197
mdr kr

Utveckling

437
mdr kr

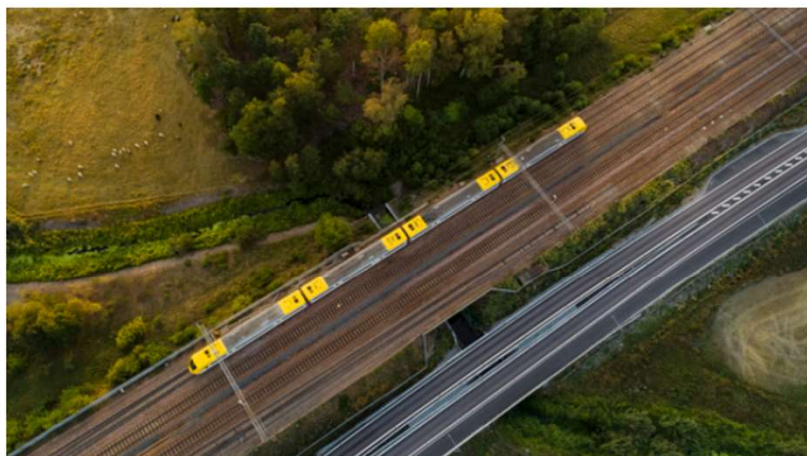
**Varav ca 42 mdr går till
länsplanerna*

+ 52 mdr kr
från trängselskatter,
lån, infrastrukturavgifter,
banavgifter och olika
former av medfinansiering.

+ 176,5 mdr

Byggstart Göteborg - Borås kvar i nationell infrastrukturplan

Pressmeddelande Publicerad: 2021-11-30 14:04 CET

Trafikverkets förslag till nationell infrastrukturplan 2022-2033 presenterades på en pressträff idag 30 november.
Fotograf/Källa: Trafikverket

Idag offentliggjorde Trafikverket sitt förslag till reviderad nationell transportplan 2022-2033. Förslaget innehåller viktiga satsningar för ett smidigt, grönt och tryggt transportsystem för invånare och näringsliv. Det mest glädjande beskedet är att Västsveriges viktigaste prioritering, sträckan Göteborg-Borås finns kvar. Planerad byggstart är 2025-2027.

För Västra Götalands del kan konstateras att en del justeringar gjorts i förslaget men att regionens högst prioriterade åtgärd Göteborg - Borås ligger kvar med byggstart i perioden 2025- 2027. Även Trollhätte kanal ligger kvar i planen.

- Vi ser positivt på att byggstart Göteborg - Borås står fast, men vi saknar mer kraftfulla satsningar på Västra stambanan, säger Kristina Jonäng (C), ordförande i regionutvecklingsnämnden.

- 22 mdr ...

Specifika krav

- Gällande plan 2018-2029 ska fullföljas
- Kostnadskontroll och produktivitet
- 107 mdkr bör avsättas till Nya stambanor
- Norrbotniabanan Skellefteå-Luleå ska påbörjas
- Potter ska avsättas för:
 - Trafiksäkerhet
 - Näringslivets transporter
 - Cykel

[Byggstart Göteborg - Borås kvar i nationell infrastrukturplan - Västra Götalandsregionen \(pressmachine.se\)](#)

Hårda prioriteringar krävs

Infrastrukturåtgärder för industrisatsningar i norra Sverige

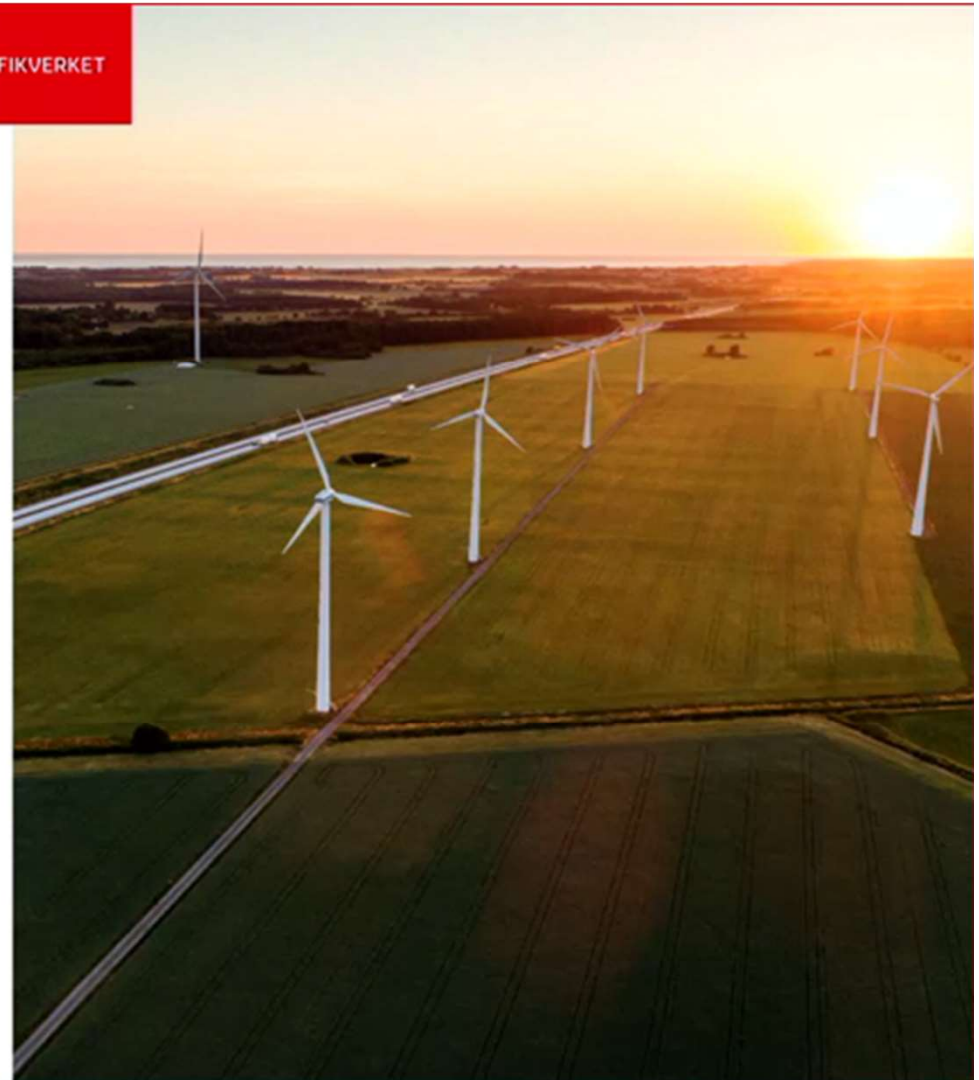
- Omfattande satsning på järnvägen Luleå-Riksgränsen
- Satsningar på vägarna i Skellefteå
- Lånefinansiering föreslås för att genomföra järnvägsåtgärderna, delfinansiering ökade banavgifter

Planförslaget bidrar till klimatmålen

- Flytt av transporter från väg till järnväg och sjöfart
- Övervägande del järnvägsinvesteringar
- Väginvesteringar är motiverade även helt utan trafik tillväxt
- Klimatmålen handlar om att göra vägtrafiken fossilfri

De mest kraftfulla klimatpolitiska verktygen ligger utanför infrastrukturplanen

Utan ERTMS stannar järnväge

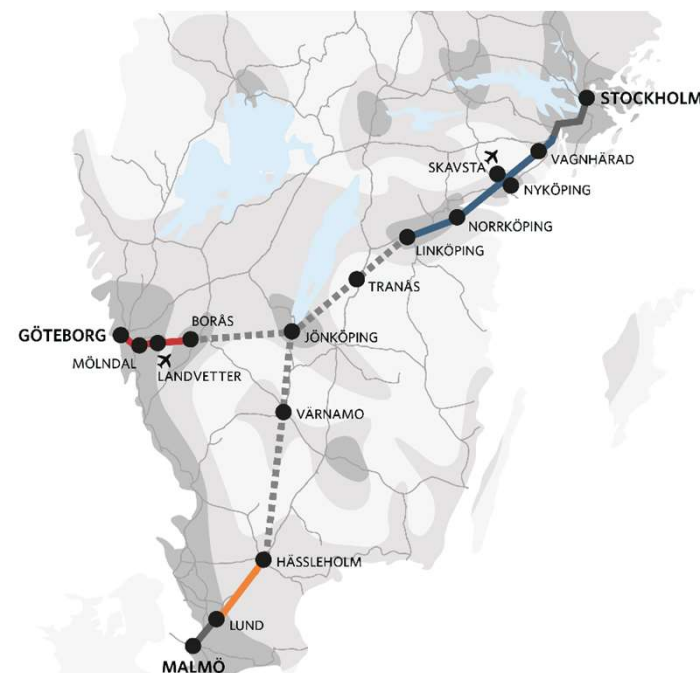
- Omodern och sliten anläggning når successivt sin tekniska livslängd och måste bytas ut
- Förutsättning för järnvägens digitalisering
- Förutsättning för Nya stambanor och anpassningarna på Ostkustbanan och Västkostbanan för 250 km/tim
- Fler tåg i tid
- Ombordutrustningar senast 2029
- ERTMS införandeplan till 2042

ERTMS beräknas kosta 51 miljarder fram till slutåret 2042. I planperioden ligger 31 miljarder.

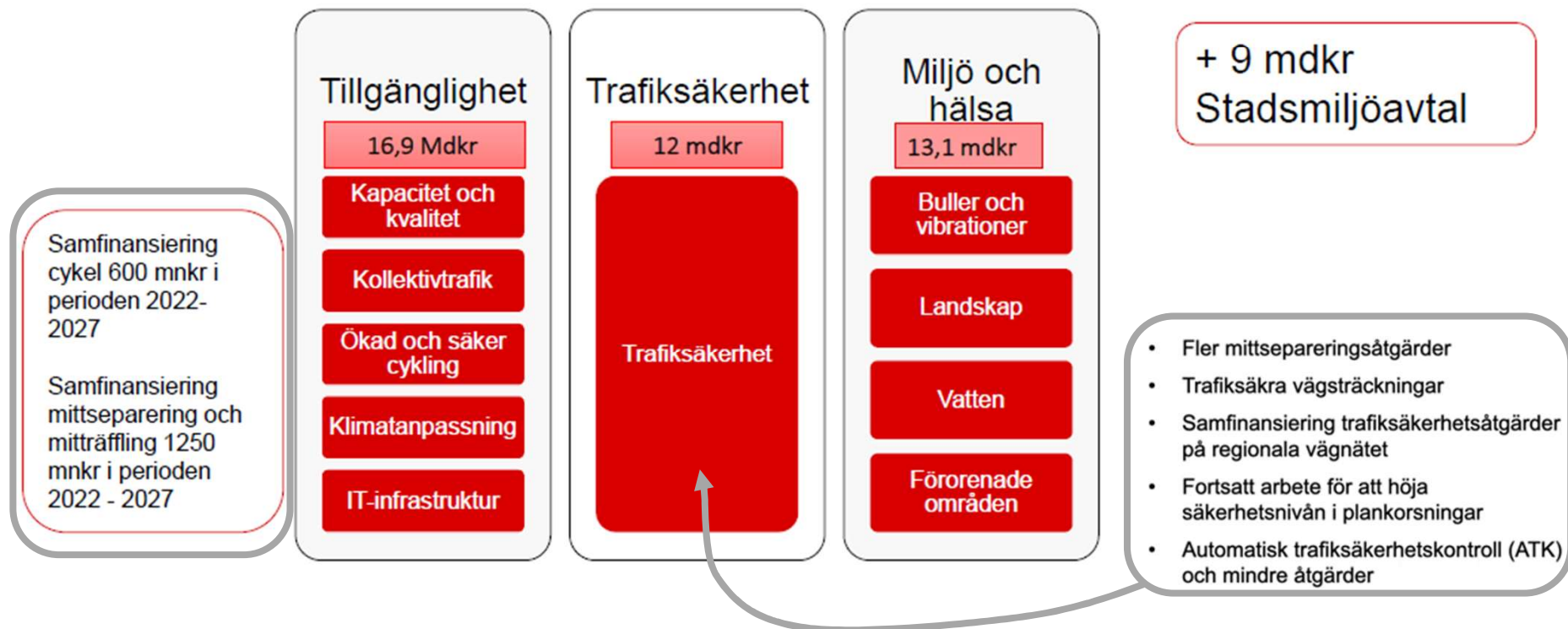
Nya Stambanor

- 104 mdkr inom planperioden
- helhetsgrepp för systemet
- omarbetning och utveckling för att möjliggöra lägre kostnad
- inriktning kostnadsreducering 65 mdkr
- stora nyttor tillförs hela transportsystemet och hållbara resor och transporter främjas
- Vi siktar på 2045!

			- Nya stambaneetapper			104 000	165 964	104 000	166 006
10-NTP nya kandidater	Utredning	Järnväg	Hela Landet	Hela landet	Nya stambanor, utredning för kvarstående etapper	3 000	3 000	3 000	3 000
07-Ej bundna namngivna	2028-2033	Järnväg	Skåne		Hässleholm-Lund, del av nya stambanor ⁽⁵⁾	15 900	28 070	15 900	28 070
07-Ej bundna namngivna	2028-2033	Järnväg	Västra Götaland	Kust till kustbanan	Göteborg-Borås, del av nya stambanor ⁽⁵⁾	17 300	43 531	17 300	43 572
05-Pågående	Pågående	Järnväg	Östergötland	Ostlänken	Ostlänken nytt dubbelspår Järna-Linköping, del av nya stambanor	67 800	91 363	67 800	91 364

Åtgärdsområden och preciserade åtgärdsområden inom trimnings- och miljöåtgärder, ca 42 mdkr

Objekt i förslag till Nationell plan 2022-2033

Nya namngivna objekt i region Väst (över 100 mnkr)

- Markarydsbanan/Knäred mötesspår (ca 60 % medfinansiering)
- Väröbacka station (100 % medfinansiering)
- Järnvågen med överdäckning av E45 (100 % medfinansiering)
- Lund-Göteborg-Öxnered, hastighetshöjning 250 km/h på befintlig bana
- ERTMS, flera objekt

Region Väst har totalt 33 namngivna
Objekt på totalt 60 miljarder kronor, varav ca
10 miljarder kronor medfinansiering

25 av dessa 33 objekt ligger i VGR

Utpekade brister

7.12. Förslag på utpekade brister för fortsatt utredning (s. 142)

”.... De bristanalyser som sedan dess genomförts har genererat kunskap om en stor mängd åtgärder som bedöms vara prioriterade. Dessa finns redovisade på Trafikverkets webbplats⁸⁰.

Planeringsförutsättningarna för åren 2022–2033 har inte medgett att några åtgärder från bristanalyserna, annat än undantagsvis, har kunnat inrymmas under planperioden. För flera av dem kommer tills vidare fördjupade utredningar att göras av Trafikverket för att ytterligare belysa och värdera åtgärder inför kommande planrevideringar...”

Behovet av vägunderhåll ökar

63%
byggdes innan 1970

Ökade
tillåtna och otillåtna
fordonsvikter

44,1 %
trafikökning
1990–2019

Mötesfria vägar
högre underhållskostnader

**Väggroppar
och vägtrummor**
till stor del uttjänta

Vägunderhåll i Väst

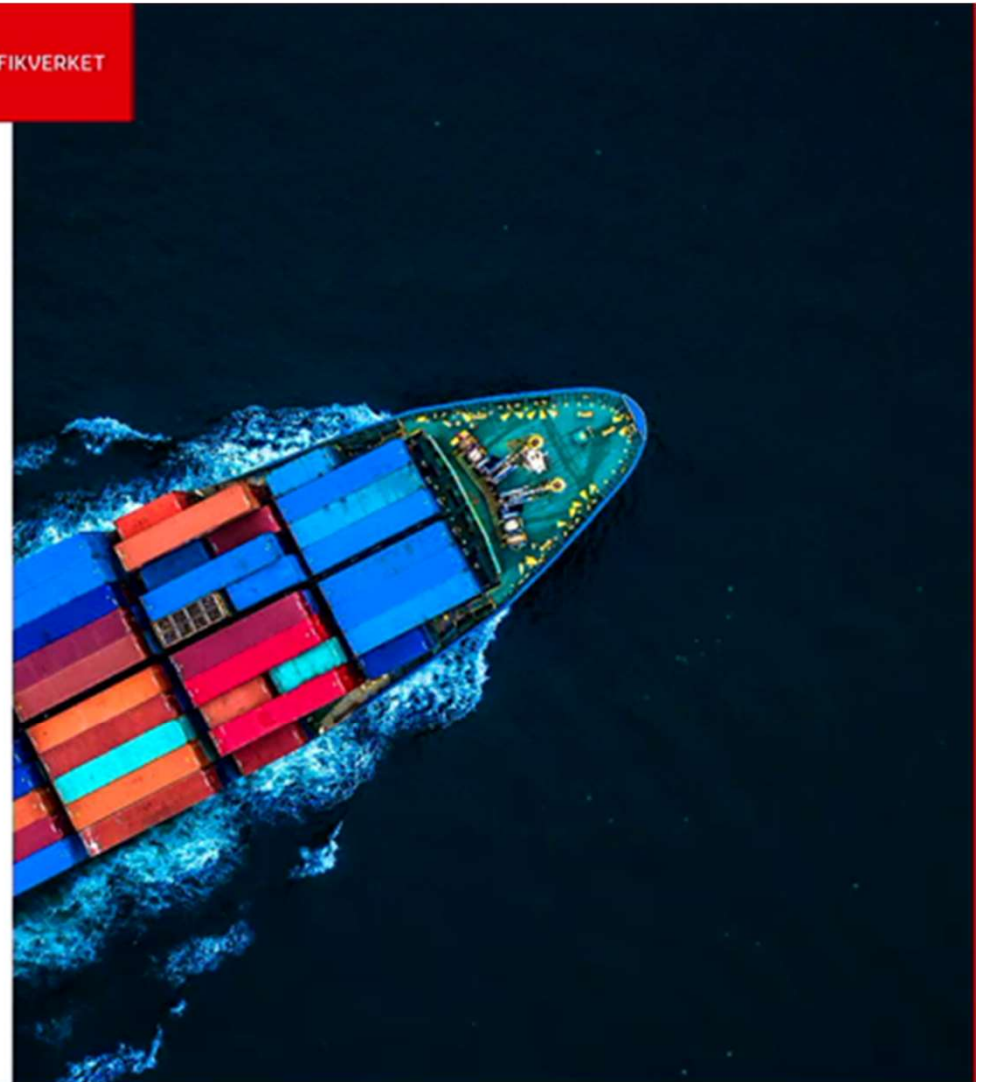
- Prioritering av vägunderhåll utifrån trafikflöden vägtyp 1 - 6
- Satsning på BK 4 i hela landet – ca 10,2 mdkr

Målsättningen är att upplåta uppemot 80-90 procent av det strategiska vägnätet för tyngre transporter för BK 4 under planperioden

Stärkt konkurrenskraft för näringslivet

- Underhållssatsningar väg och järnväg
- Utveckling av BK4
- Överflyttning från väg till järnväg och sjöfart
- Kapacitetsåtgärder järnväg
- Längre och tyngre tåg
- Särskild satsning Malmбанan
- Luleå hamn, Göteborgs hamn, slussarna i Trollhättan, farled Landsort-Södertälje
- Näringslivspott

Utökad ram 10 procent

Tillgänglighet och
trafiksäkerhet i
landsbygd har
prioriterats !

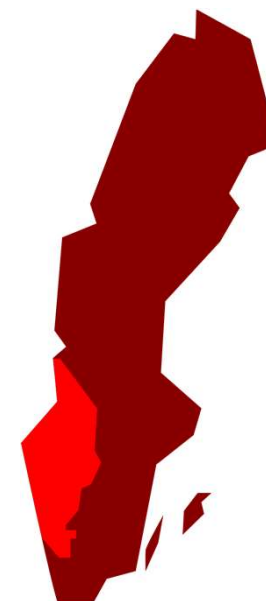
Ytterligare förslag på namngivna investeringar vid en utökad ram 10 procent, ej rangordnade

E18, Valnäs–riksgränsen, etapp Bäckevarv–Årjäng, ombyggnad till 2+1

E18, Valnäs–riksgränsen, etapp Töcksfors–Bäckevarv, ombyggnad till 2+1

Väg 26, Halmstad–Oskarström, 2+1-väg

E45, Vänersborg–Mellerud, etapp Liden–Frändefors, ombyggnad 2+1

Namngivna objekt som prövats i planen

Västra Götaland

Västra Stambanan Göteborg-Alingsås: Sävenäs planskildhet,
Fyrspår Olskroken-Partille, fyrspår hela sträckan

Kust till kustbanan, Göteborg – Borås: Koppling till Ny stambana samt
mötesspår

Norge-Vänerbanan, kapacitetshöjande åtgärder: Dubbelspår och förbigångsspår

Södra Bohusbanan: Göteborg – Stenungsund partiella dubbelspår,
plattformsförlängningar

E45 Vänersborg – Mellerud: Deletapp Liden – Frändefors, mötesseparering

Trafikledningssystem i Göteborgsområdet: Två etapper

Väg E6/väg 40 Kallebäcksmotet: Ombyggnad trafikplats

ENIG REGION!

1. Stambana Göteborg-Borås-Jönköping
- Från 7-19 milj resor inkl Förstärkningsalternativet
2. Fyra spår Göteborg - Alingsås
- Vårda det vi har - säkra nödvändig kapacitet
3. Oslo – Hamburg – del av TEN-T
- ett av EU's 9 prioriterade stråk, upp till 50% medfinans
4. Satsningar på regionala järnvägar
- Södra Bohusbanan står på tur
5. Nya slussar i Trollhätte kanal
- Verka för en utveckling av Vänersjöfarten

Dessutom ska löftet om fullt utbyggd E20 infrias.

Samtliga tre storstadsregioner föreslår:

Riktad pott för storstadsåtgärder

VGR's yttrande på
inriktingsunderlaget

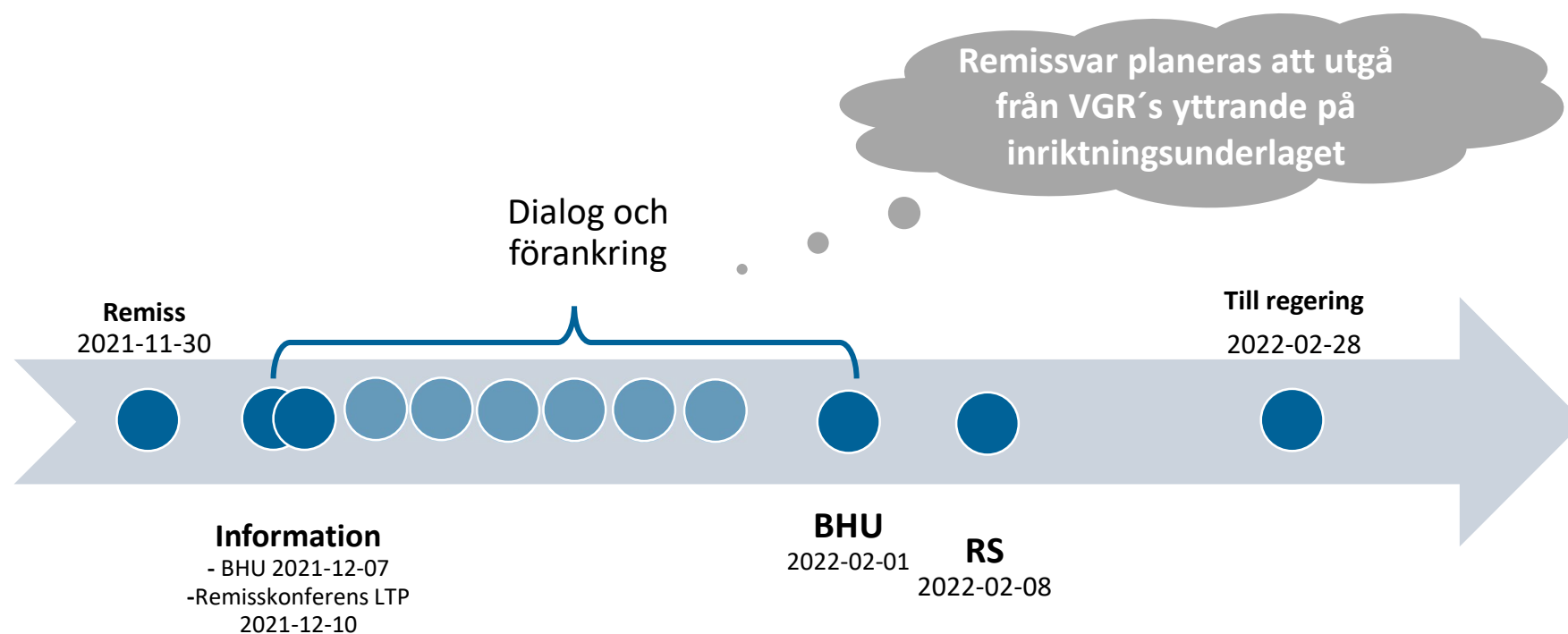
Vårda det vi har:

Vi ser särskilt stor nytta
och potential i underhåll av
det **mindre vägnätet** i
länet som länge har varit
eftersatt, men tjänar en
viktig roll för näringsliv och
boende.

Modernare regelverk

✓ Depåer och spårfordon som statsbidrag
Höjd beloppsgräns namngivna åtgärder
Förenklat regelverk cykelvägsutbyggnad
Statlig finansiering av steg 1 & 2 åtgärder

Tidplan remisshantering NTP

ENIG REGION!

1. Stambana Göteborg-Borås-Jönköping
kvar med byggstart i perioden 2025- 2027,
projektet försenas minst tre år.

2. Fyra spår Göteborg - Alingsås
kapacitetsåtgärderna kvar men framskjutet,
saknar 4-spår Göteborg – Alingsås

3. Oslo – Hamburg – del av TEN-T
Vändspår i Älvängen - övrigt inga satsningar,
saknar utredningsuppdrag Skälebol-Kornsjö

4. Satsningar på regionala järnvägar
Södra Bohusbanan - saknas medel till plattformsförlängningar,
reinvesteringsmedel för Kinnekullebanan har prioriterats bort

5. Nya slussar i Trollhätte kanal
Medel för ersättning ligger kvar

Dessutom ska löftet om fullt utbyggd E20 infrias
inga nya objekt på E20 föreslås

Riktad pott för storstadsåtgärder,
Storstadsåtgärder finns med som brist, depåer nämns inte under stadsmiljöavtal

Modernare regelverk

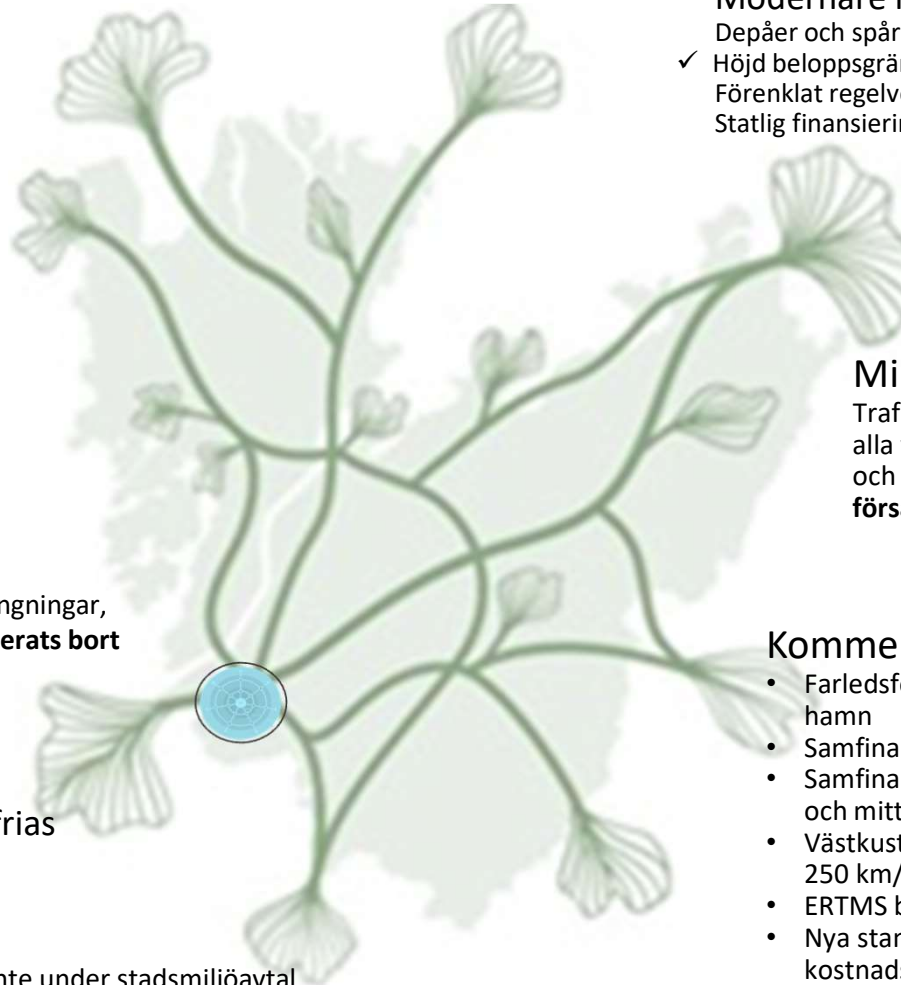
- Depåer och spårfordon som statsbidrag
- ✓ Höjd beloppsgräns namngivna åtgärder
- Förenklat regelverk cykelvägbyggnad
- Statlig finansiering av steg 1 & 2 åtgärder

Mindre vägnätet

Trafikverket flaggar för att
alla vägklasser påverkas
och klass 4, 5 och 6 kan
försämrans under perioden

Kommentar i övrigt

- Farledsfördjupning Göteborgs hamn
- Samfinansiering cykel 600 mnkr
- Samfinansiering mittseparering och mitträffling 1250 mnkr
- Västkustbanan anpassas till 250 km/tim
- ERTMS byggs klart till 2042
- Nya stambanor - ambition om kostnadsreducering med 65 mdkr

<https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/langsiktig-planering-av-infrastruktur/nationell-plan/>

max.falk@vgregion.se

Granskning och utlåtande delårsrapport 2021-08-31

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att

- Anteckna informationen till protokollet samt att

Sammanfattning

Sakkunniga revisorer från PwC har översiktligt granskat delårsrapporten för perioden 2021-01-01 - 2021-08-31 och förtroendevalda revisorer har skrivit utlåtande.

Bakgrund

PwC Har på uppdrag av förbundets förtroendevalda revisorer översiktligt granskat förbundets delårsrapport för perioden 2021-01-01 – 2021-08-31. Uppdraget ingår som en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2021.

Beskrivning av ärendet

Granskningen har haft följande revisionsfrågor som utgångspunkt i granskningen:

- Har delårsrapporten upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed?
- Är resultaten i delårsrapporten förenliga med de av direktionen fastställda målen för god ekonomisk hushållning, dvs finns förutsättningar att målen kommer att uppnås?

Bedömning och synpunkter

Utifrån ovan ställda frågor har revisorerna gjort bedömningen att delårsrapporten har upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed förutom att förbundet inte har räknat om jämförelsetalen till följd av den förändrade redovisningsprincipen (rapport per tertial i stället för kvartal) vilket begränsar förståelsen för fluktuationer i redovisningen.

Det har inte framkommit några omständigheter som ger revisorerna anledning att anse att det prognostiserade resultatet inte skulle vara förenligt med de finansiella målen

Finansiering

Revisionens arbete finansieras genom medlemsavgiften.

Koppling till mål

Koppling till hela organisationen och dess av direktionen beslutade verksamhets- och finansiella mål.

Ansvarig tjänsteperson

Carina Ericson, 0522-44 08 41, carina.ericson@fyrbodal.se

Carina Ericson

Administrativ chef

Fyrbodals kommunalförbund

Granskning av delårsrapport per augusti 2021

Fyrbodals kommunalförbund

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av förbundets förtroendevalda revisorer översiktligt granskat förbundets delårsrapport för perioden 2021-01-01 – 2021-08-31 Uppdraget ingår som en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2021.

Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning per revisionsfråga:

Revisionsfråga	Bedömning
Har delårsrapporten upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed?	Ja Omräkning av jämförelsetal till följd av förändrad redovisningsprincip har inte utförts, vilket ska ske i enlighet med god sed. Som följd begränsas även förståelsen för fluktuationer i redovisningen. Vid den översiktliga granskningen har vi inte uppmärksammat några övriga väsentliga avvikelser från god sed.
Är resultaten i delårsrapporten förenliga med de av direktionen fastställda målen för god ekonomisk hushållning, d.v.s. finns förutsättningar att målen kommer att uppnås?	Ja Vi instämmer i direktionens bedömning och grundat på vår översiktliga granskning av delårsrapportens återrapportering har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att det prognostiserade resultatet inte skulle vara förenligt med de finansiella mål och vägledande principer som fastställts i verksamhetsplan 2021-2023.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	3
Revisionskriterier	3
Granskningsresultat	4
Lagens krav och god redovisningssed	4
lakttagelser	4
Bedömning	4
God ekonomisk hushållning	5
lakttagelser	5
Bedömning	5

Inledning

Bakgrund

Direktionen ska behandla minst en delårsrapport per år. I samband med direktionens behandling av delårsrapporten ska även revisorerna bedöma resultatet i delårsrapporten. Denna granskning utgör underlag för det utlåtande som revisorerna ska lämna till fullmäktige i respektive medlemskommun. Delårsrapporten ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret och den ska innehålla en översiktlig redogörelse för utvecklingen av förbundets verksamhet och resultat sedan föregående räkenskapsårs utgång.

Revisionsobjekt är direktionen som är ansvarig för delårsrapportens upprättande. Vårt ansvar är att granska delårsrapporten utifrån god sed.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har delårsrapporten upprättats enligt lagens krav och god redovisningssed?
- Är resultaten i delårsrapporten förenliga med de av direktionens fastställda målen för god ekonomisk hushållning, d.v.s. finns förutsättningar att målen kommer att uppnås?

Revisionskriterier

Granskningen av delårsrapporten omfattar:

- Översiktlig granskning av den finansiella delen av delårsrapporten per 2021-08-31
- Förvaltningsberättelsens innehåll,
- Hur kommunalförbundet redovisar hur väl det prognostiserade resultatet är förenligt med målen för god ekonomisk hushållning (finansiella och verksamhetsmässiga mål).

Granskningen utgår från Vägledning 4, Granskning av delårsrapport, utgiven av Sveriges kommunala yrkesrevisorer (SKYREV). Granskningen sker genom analytisk granskning och intervjuer med nyckelpersoner som är ansvariga för delårsrapportens upprättande. En översiktlig granskning har en annan inriktning och en betydligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt ISA och god revisionssed i övrigt har. Detta PM är skrivet i avvikelseform och omfattar våra mest väsentliga iakttagelser och bedömningar.

Den granskade delårsrapporten fastställs av förbundsdirektionen 2021-10-28 och överlämnas därefter till fullmäktige i respektive medlemskommun.

Rapportens innehåll har sakgranskats av förbundsdirektör och redovisningsekonom.

Granskningsresultat

Lagens krav och god redovisningssed

lakttagelser

Den upprättade delårsrapporten omfattar perioden januari – augusti. Resultatet för perioden uppgår till 0,991 mnkr. Direktionen har fastställt delårsrapporten inom två månader efter rapportdatum.

Förändrad redovisningsprincip tillämpas vad gäller delårsrapporternas omfattade period¹. Omräkning av jämförelsetal har inte skett, vilket ska ske i enlighet med god sed. Som följd begränsas förståelsen för fluktuationer i redovisningen.

Vid den översiktliga granskningen har vi inte uppmärksammat några övriga väsentliga avvikelser från god sed. Vi har inom ramen för delårsgranskningen inte närmare prövat riktigheten i de projekt som förbundet bedriver. Upparbetade kostnader periodiseras fullt ut mot förutbetalda intäkter i projektverksamheten. ESF-projekt granskas i särskild ordning.

Bedömning

Grundat på vår översiktliga granskning har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att delårsrapporten per augusti 2021 inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed i övrigt. Bedömningen i delårsrapporten är att balanskravet kommer att uppfyllas för år 2021.

¹ Tidigare än år 2021 omfattade delårsrapporten perioden januari - juni (sex av räkenskapsårets tolv månader). Från och med 2021 omfattar delårsrapporten perioden januari- augusti (åtta av räkenskapsårets tolv månader).

God ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagen 11 kap. 1 § ska kommuner och regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Denna bestämmelse gäller även kommunalförbund. Mål för en god ekonomisk hushållning ska beslutas av förbundsdirektionen.

I sin verksamhetsplan för 2021-2023 har förbundsdirektionen beslutat om fyra finansiella mål och två vägledande principer. I verksamhetsplanen anger direktionen att god ekonomisk hushållning bedöms uppfyllas under budgetåren genom uppföljning av finansiella mål och vägledande principer samt att uppföljning görs i samband med delårs- och helårsbokslut.

Utöver de mål och vägledande principer som direktionen har fastställt i verksamhetsplanen för en god ekonomisk hushållning har direktionen även beslutat om en aktivitetsplan med fem strategiska utvecklingsområden. Aktivitetsplanen följs upp i särskild ordning.

lakttagelser

I delårsrapporten finns en avstämning av de finansiella målen och vägledande principer för en god ekonomisk hushållning samt en samlas bedömning om att målet om en god ekonomisk hushållning bedöms upprätthållas.

Bedömning

Vi instämmer i direktionens bedömning och grundat på vår översiktliga granskning av delårsrapportens återrapportering har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att det prognostiserade resultatet inte skulle vara förenligt med de finansiella mål och vägledande principer som fastställts i verksamhetsplan 2021-2023.

2021-10-19

Fredrik Carlsson

Daniel Larsson

Uppdragsledare

Granskningsansvarig

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av förbundets förtroendevalda revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av uppdragsbrev. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Revisorernas bedömning av delårsrapport

Vi revisorer har uppdraget att bedöma om delårsrapport per 2021-08-31 är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om det prognostiserade resultatet är förenligt med de mål som direktionen fastställt.

Bedömningen är baserad på en översiktlig granskning av delårsrapporten. Det innebär att granskningen har varit begränsad i omfattning, inriktad på övergripande analys och inte på detaljer i redovisningen. Granskningsresultatet framgår av bifogad granskningsrapport som utarbetats av PwC.

Revisorerna bedömer att:

- Förbundsdirektionen har i verksamhetsplan 2021–2023 för Fyrbodals kommunalförbund beslutat om fyra finansiella mål och två vägledande principer. Uppföljningen påvisar att målen bedöms uppnås för året. Vi gör ingen annan bedömning av uppföljningen än den som direktionen redovisar.
- Delårsrapporten är i allt väsentligt upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed i övrigt. Delårsrapporten upprättas per augusti månad jämfört med juni månad föregående år. Omräkning av jämförelseåret har inte skett.
- Bedömningen i delårsrapporten är att balanskravet kommer att uppfyllas för år 2021.

Uddevalla 2021-10-29

Thomas Boström
Vänersborgs kommun

Lennart Hansson
Åmåls kommun

Ann-Britt Dahl
Färgelanda kommun

Claes Hedlund
Munkedals kommun

Anita Älgemon
Tanums kommun

Bilaga

- PM Granskning av delårsrapport Fyrbodals kommunalförbund per 2021-08-31

För kännedom respektive fullmäktige i:

Bengtsfors kommun, Dals-Eds kommun, Färgelanda kommun, Lysekils kommun, Melleruds kommun, Munkedals kommun, Orusts kommun, Sotenäs kommun, Strömstads kommun, Tanums kommun, Trollhättans stad, Uddevalla kommun, Vänersborgs kommun samt Åmåls kommun.

Remiss Näringslivsstrategi 2030, Fyrbodals kommunalförbund

Förslag till beslut

Direktionens arbetsutskott beslutar att skicka ut förslaget till Näringslivsstrategi 2030, på remiss till medlemskommunerna.

Sammanfattning

Att arbeta strategiskt med hållbarhet är ett sätt att förbereda sig för framtiden. Det ställer stora krav på samverkan över flera nivåer och områden, initiativförmåga, kreativitet och uthållighet. Näringslivets förutsättningar till omställning och utveckling är centrala för att nå hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Under 2021–2030 års programperiod samlar Fyrbodals kommunalförbund därför förbundets arbete för näringslivsutveckling i en gemensam Näringslivsstrategi 2030.

Näringslivsstrategins genomförande är helt avhängigt av kommunernas och övriga aktörers insatser; deras kraftsamling och samverkan. Mandat och resurser ser olika ut, men ansvaret är gemensamt.

Bakgrund

Fyrbodals kommunalförbund har sedan bildandet 2005, bedrivit näringsliv- och tillväxtfrämjande arbete. Arbetet har fokuserats på att skapa nya arbetstillfällen genom att dels främja entreprenörskap och nyföretagande och genom att stärka företagets konkurrens- och innovationskraft. Dels genom att utveckla strukturer för att tillgodose företagets behov av rätt kompetens genom det kompetensplattformsuppdrag som näringsdepartementet gett Västra Götalandsregionen.

Detaljer i förbundets uppdrag har förändrats och utvecklats över tid genom de olika programperiodernas genomförandeplaner.

Under förra programperioden har förbundet tillsammans med Västra Götalandsregionen och de övriga kommunalförbunden i regionen utvecklat processen för hantering och fördelning av de delregionala utvecklingsmedlen enligt den överenskommelse som upprättats mellan medlemskommunerna och Västra Götalandsregionen.

Genom den nya överenskommelsen mellan kommunalförbundet och Västra Götalandsregionen har förbundet fått möjlighet att medfinansiera projekt och verksamheter samt att tillsätta en näringslivsstrateg, en kompetensstrateg, en miljö- och klimatsstrateg, en kulturstrateg och en projekt- och finansieringsstrateg.

Beskrivning av ärendet

I Västra Götalandsregionen finns idag; Business Region Göteborg, Business Region Skaraborg och Business Region Borås. De har olika innehåll och olika organisation men gemensamt är att de, tillsammans med medlemskommunerna ska bidra till att skapa fler arbetstillfällen och en hållbar tillväxt och utveckling i delregionens och regionens näringsliv.

Genom att samla förbundets näringslivsarbete under ett gemensamt namn, Business Region Väst, ökar tydligheten kring kommunalförbundets uppdrag såväl inom organisationen som gentemot externa intressentgrupper och över tid skapas "en väg in" till delregionens näringslivsarbete.

Business Region Väst är en del av Fyrbodals kommunalförbund och samlar förbundets nuvarande och framtida näringslivsarbete med målet att som stöd och i samverkan med medlemskommunerna arbeta långsiktigt för en hållbar och konkurrenskraftig näringslivsutveckling i delregionen Fyrbodal, genom att:

- förbättra förutsättningar för att utveckla ett konkurrenskraftigt och attraktivt näringsliv i samverkan med kommuner, regionen, näringslivsstödjande aktörer, myndigheter, kompetens- och utbildningsaktörer samt akademi,
- bedriva och vidareutveckla en högkvalitativ företagsetableringsstödjande verksamhet för bolag och investerare som är intresserade av delregionen Fyrbodal,
- finansiera omställning, utveckling och innovation inom ramen för styrkeområden och i samverkan med delregionala utvecklingsnoder.

Ett starkt och brett näringsliv med många framgångsrika företag är en förutsättning för ett gott liv i hela Fyrbodal. Den ojämna geografin med trekärnigt befolkningscentra i söder och glesa landsbygder i norr skapar stora utmaningar för delregionens förmåga att bidra till Västra Götalandsregionens långsiktiga prioriteringar;

- Stärka innovationskraften
- Bygga kompetens
- Öka inkluderingen
- Knyta samman Västra Götaland

De fyra prioriteringarna hänger ihop och är förutsättningar för varandra. För att vara framgångsrika i arbetet att skapa ett starkt och brett näringsliv, behöver alla fyra adresseras även om näringslivsstrategin väljer att fokusera på två av dem.

Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant.

Bygg kompetens – för hållbar och förbättrad tillgänglighet.

Strategin genomförs genom:

- Arena för samverkan
- Cirkulära affärsmodeller och bioekonomi
- Företagsetableringsservice
- Kompetensplattform
- Projektplattform

Bedömning och synpunkter

Förslaget till Näringslivsstrategi 2030 har arbetats fram i dialog med förbundets strateger, Position Väst och förbundets ledningsgrupp samt representanter från näringslivsnätverket (Jeanette Lindh Svanqvist, näringslivsutvecklare i Bengtsfors, Renée Daun, näringslivsutvecklare i Lysekil och Helena Kortered, näringslivschef i Trollhättan).

Förslaget har, efter beslut i AU, daterat 2021-08-26 §71, varit ute på granskning hos berörda professionsnätverk och externa intressenter. Ett 20-tal svar har inkommit under granskningsperioden och förslag till ändringar samt förtydliganden har arbetats in i remissförslaget.

Finansiering

Näringslivsstrategin finansieras genom Delregionala Utvecklingsmedel, DRUM.

Koppling till mål

Strategin ska leda till att de strategiska målen i förbundets verksamhetsplan inom utvecklingsområdena “Näringsliv, kultur och attraktionskraft” samt “Utbildning och kompetensförsörjning” nås. Strategin har också direkt koppling till Regionala utvecklingsstrategin, RUS 2030, Regionala kulturstrategin, Klimat 2030 och utvecklingsmålen i Agenda 2030.

Ansvarig tjänsteperson

Anna Lärk Ståhlberg, teamchef samhällsutveckling samt Christel Thuresson, näringslivsstrateg.

Fyrbodals kommunalförbund

Remiss – Förslag till Näringslivsstrategi 2030, Fyrbodals kommunalförbund

Fyrbodals kommunalförbund har till ändamål att stärka medlemskommunernas intressen och att bidra till regional utveckling av Fyrbodalsregionen. Syftet ska vara att stärka delregionen och samverka för utveckling och effektivt resursutnyttjande. Dessutom ska kommunalförbundet vara kommunernas part i samverkan och dialog med Västra Götalandsregionen kring tillväxtfrågor.

Ett övergripande mål för verksamheten är att stödja och utveckla det kommunala självstyret. Förbundet ska särskilt verka inom följande områden;

- Hållbar tillväxt och utveckling.
- Verksamhetsstöd och intressebevakning.
- Projekt som har till syfte att främja samordning och/eller samverkan inom områdena tillväxt och utveckling samt verksamhetsstöd.
- Ägaransvar för gemensamt ägda bolag och verksamheter.

Inom området "hållbar tillväxt och utveckling" ställer omställningen till ett mer ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle krav på samverkan över flera nivåer och områden, initiativförmåga, kreativitet och uthållighet. Näringslivets förutsättningar till omställning och utveckling är centrala för att nå hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Under innevarande programperiod samlar därför Fyrbodals kommunalförbund sitt näringslivsarbete i en gemensam Näringslivsstrategi 2030.

Näringslivsstrategins genomförande är helt avhängigt av kommunernas och övriga aktörers insatser; deras kraftsamling och samverkan. Mandat och resurser ser olika ut, men ansvaret är gemensamt.

Uppdraget att skicka ut förslag till näringslivsstrategi på remiss till medlemskommunerna har getts av förbundets arbetsutskott 2021-11-18 §X med syfte att bereda ärendet inför beslut i Förbundsdirektionen.

Reviderad tidplan

1/9–30/9	Förslag till näringslivsstrategi har granskats av relevanta nätverk och externa samarbetsparter som beretts möjlighet till inspel inför remissversion.
28/10	Information i Förbundsdirektionen
18/11	Återrapportering i AU och beslut om remiss till medlemskommunerna
19/11	Remissversionen skickas till medlemskommunerna.
18/02 -22	Sista dag för att besvara remissen
3/3 -22	Återrapportering i AU
31/3 2022	Beslut i Förbundsdirektionen

Svar på remissen

Remissen ska besvaras **senast den 18 februari 2022**. Svaret skickas till kansliet@fyrbodal.se.
Ange i ämnesraden "Kommun – Näringslivsstrategi 2030".

Frågor angående förslaget besvaras av

Christel.thuresson@fyrbodal.se eller anna.lark.stahlberg@fyrbodal.se

Med vänliga hälsningar

Fyrbodals kommunalförbund

Näringslivsstrategi 2030

Business Region Väst (remissversion)

1. Inledning

Fyrbodals kommunalförbund bildades 2005 och är en sammanslutning av 14 kommuner i Dalsland, norra Bohuslän och Trestad.

Förbundet är en offentlig organisation som regleras i kommunallagen och styrs av en politisk styrelse, Förbundsdirektionen, som består av representanter från de 14 medlemskommunerna.

Förbundet har till ändamål att stärka medlemskommunernas intressen och att bidra till regional utveckling av Fyrbodalsregionen. Syftet är att stärka delregionen och samverka för utveckling och effektivt resursutnyttjande. Dessutom ska kommunalförbundet vara kommunernas part i samverkan och dialog med Västra Götalandsregionen kring tillväxtfrågor.

Ett övergripande mål för verksamheten är att stödja och utveckla det kommunala självstyret. Förbundet ska särskilt verka inom följande områden;

- Hållbar tillväxt och utveckling.
- Verksamhetsstöd och intressebevakning.
- Projekt som har till syfte att främja samordning och/eller samverkan inom områdena tillväxt och utveckling samt verksamhetsstöd.
- Ägaransvar för gemensamt ägda bolag och verksamheter.

Att arbeta strategiskt med hållbarhet är ett sätt att förbereda sig för framtiden. Det ställer stora krav på samverkan över flera nivåer och områden, initiativförmåga, kreativitet och uthållighet. Näringslivets förutsättningar till omställning och utveckling är centrala för att nå hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Under 2021–2030 års programperiod samlar Fyrbodals kommunalförbund därför näringslivsarbetet i en gemensam Näringslivsstrategi 2030.

Näringslivsstrategins genomförande är helt avhängigt av kommunernas och övriga aktörers insatser; deras kraftsamling och samverkan. Mandat och resurser ser olika ut, men ansvaret är gemensamt.

1.1. Avgränsning

Kommunalförbundets Verksamhetsplan visar hur hela förbundet är med och bidrar till omställningen enligt Agenda 2030 och de långsiktiga prioriteringarna som finns i Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsstrategi, RUS2030, Klimat 2030 och Västra Götalandsregionens kulturplan 2020–2023.

Områden som infrastruktur och fysisk planering, bostäder, energiförsörjning, arbetsmarknads- och utbildningsområdet, hälsa, miljö och klimat är avgörande förutsättningar för samhällets utveckling i stort liksom för ett starkt och attraktivt näringsliv.

Strategier och handlingsplaner för dessa områden omhändertas dock i nationella, regionala och kommunala styrdokument liksom i kommunalförbundets Verksamhetsplan, Strukturbild Fyrbodals, Kompetensplattformsuppdraget, Regional infrastrukturplan, Nationell transportplan, Trafikförsörjningsprogrammet med flera och beskrivs i detta dokument utifrån utmaningarna inom det som kallas företagsklimat.

1.2. Bakgrund

Fyrbodals kommunalförbund har sedan bildandet 2005, bedrivit näringsliv- och tillväxtfrämjande arbete. Arbetet har fokuserats på att skapa nya arbetstillfällen genom att dels främja entreprenörskap och nyföretagande och genom att stärka företagens konkurrens- och innovationskraft. Dels genom att utveckla strukturer för att tillgodose företagens behov av rätt kompetens genom det kompetensplattformsuppdrag som näringsdepartementet gett Västra Götalandsregionen.

Detaljer i förbundets uppdrag har förändrats och utvecklats över tid genom de olika programperiodernas genomförandeplaner.

Under programperioden 2014–2020 implementerades det gemensamma företagsetableringskontoret Position Väst i förbundet. Genom Position Väst har också samverkan med Vara, Essunga och Grästorp utvecklats. Förbundsdirektionen antog i december 2018 en strategisk plan för Position Väst 2019–2024.

Verksamheten Affärsdriven miljöutveckling fick ett tydligt politiskt uppdrag att verka inom områdena fossilfria transporter, marin och skoglig bioekonomi.

Förbundets näringslivsutvecklare fick i uppdrag att utveckla samverkan mellan kommunernas näringslivsenheter och det näringslivsfrämjande systemet samt att initiera ett övergripande arbete med att förbättra företagsklimatet i Fyrbodals kommun.

Under programperioden har de kulturella och kreativa näringarna fått en alltmer framträdande roll i och med framtagandet av rapporten Kreativa Kraftfält Fyrbodals kommun. Ett gemensamt arbete för att stärka näringarna initierades i ett gemensamt nätverk bestående av kulturansvariga och näringslivsutvecklare. Ur nätverket har en arbetsgrupp bildats.

Nätverket Fiskekommunerna har fått sin hemvist i förbundet vilket också har bidragit till en ökad medvetenhet kring de marina och maritima näringarna. Genom kommunalförbundets arena för samverkan har de olika professionsnätverken utvecklats och roller och uppdrag har förtydligats. Ett arbete som visade sig ovärderligt under pandemin, då snabb informationsspridning, samordning av resurser och kortare beslutsvägar var nödvändiga.

Under förra programperioden har förbundet tillsammans med Västra Götalandsregionen och de övriga kommunalförbunden i regionen utvecklat processen för hantering och fördelning av de delregionala utvecklingsmedlen enligt den överenskommelse som upprättats mellan medlemskommunerna och Västra Götalandsregionen. Genom den nya överenskommelsen har förbundet möjlighet att medfinansiera projekt och verksamheter samt att tillsätta en näringslivsstrateg, en kompetensstrateg, en miljö- och klimatsstrateg, en kulturstrateg och en projekt- och finansieringsstrateg.

2. BUSINESS REGION VÄST

I Västra Götalandsregionen finns idag; Business Region Göteborg, Business Region Skaraborg och Business Region Borås. De har olika innehåll och olika organisation men gemensamt är att de, tillsammans med medlemskommunerna ska bidra till att skapa fler arbetstillfällen och en hållbar tillväxt och utveckling i delregionens och regionens näringsliv.

Genom att samla förbundets näringslivsarbete under ett gemensamt namn, Business Region Väst, ökar tydligheten kring kommunalförbundets uppdrag såväl inom organisationen som gentemot externa intressentgrupper och över tid skapas ”en väg in” till delregionens näringslivsarbete.

2.1. Programförklaring

Business Region Väst är en del av Fyrbodals kommunalförbund och samlar förbundets nuvarande och framtida näringslivsarbete med målet att som stöd och i samverkan med medlemskommunerna arbeta långsiktigt för en hållbar och konkurrenskraftig näringslivsutveckling i delregionen Fyrbodals kommun, genom att:

- förbättra förutsättningar för att utveckla ett konkurrenskraftigt och attraktivt näringsliv i samverkan med kommuner, regionen, näringslivsstödjande aktörer, myndigheter, kompetens- och utbildningsaktörer samt akademi,
- bedriva och vidareutveckla en högkvalitativ företagsetableringsstödjande verksamhet för bolag och investerare som är intresserade av delregionen Fyrbodal,
- finansiera omställning, utveckling och innovation inom ramen för styrkeområden och i samverkan med delregionala utvecklingsnoder.

Strategin ska leda till att de strategiska målen i förbundets verksamhetsplan inom utvecklingsområdena "Näringsliv, kultur och attraktionskraft" samt "Utbildning och kompetensförsörjning" nås. Målen har också direkt koppling till Regionala utvecklingsstrategin, RUS 2030, Regionala kulturstrategin, Klimat 2030 och utvecklingsmålen i Agenda 2030.

2.2. Attraktionskraft

Fyrbodalregionens läge som granne till två växande storstadsregioner, Göteborg och Oslo, gör Fyrbodal till ett attraktivt område för personer och företag som söker storstadens fördelar, utan nackdelarna. Skandinaviens befolkningsmässiga tyngdpunkt ligger här, vilket ger ett gott strategiskt läge för företag och investerare som vill nå hela marknaden i Sverige, Norge och Danmark.

Fyrbodal är beläget i en region som är en viktig logistisk knutpunkt med mycket logistisk aktivitet och stora godsflöden. Flera av kommunerna ligger i direkt eller nära anslutning till flygplats, hamnar, vägar och järnväg som är strategiskt utpekade på regional, nationell och EU-nivå. Att dessa är strategiskt angivna innebär bland annat att det finns incitament från flera instanser att tillsätta resurser för att fortsätta underhålla och utveckla infrastrukturen både nu och i framtiden.

Här finns dessutom vacker natur, tillgång till både sött och salt vatten, berg och dalar, tätorter och landsbygder och ett brett kulturliv. Kort och gott – ett Sverige i miniatyr med plats för *det goda livet*.

Näringslivet måste präglas av utvecklingskraft för att fortsatt vara attraktivt. Det skapar förutsättningar att attrahera och behålla den kompetens, det kapital och de verksamheter som krävs för att våra företag och samhällen ska blomstra.

Basen i Fyrbodals näringslivsstruktur utgörs av små och stora företag, många av dem världsledande inom sina branscher och ett starkt innovationssystem med högskola, universitet och utvecklingskluster i nära samverkan.

Med utgångspunkt i våra resursbaser och styrkeområden utgör Fyrbodalregionens näringsliv en viktig drivkraft för utvecklingen av en hållbar, cirkulär och biobaserad ekonomi.

De konkurrenskraftiga innovativa miljöerna, utvecklingsnoder, behöver goda förutsättningar för utveckling och samverkan, lokalt, delregionalt, regionalt och globalt.

3. STYRKEOMRÅDEN

Näringslivet i Fyrbodalsregionen består till största del av så kallade mikroföretag med färre än tio anställda och tillsammans med småföretag (10–49 anställda) utgör de 99,9 procent av alla företag. Flest företagare finns inom de bioekonomiska näringarna.

Antalet stora företag med fler än 250 anställda utgör visserligen bara en promille av alla företag, men de är en stark motor i näringslivet och står för nära 40 procent av den totala omsättningen och förädlingsvärdet i delregionen. Dessutom är drygt en tredjedel av alla anställda i näringslivet, anställda i ett stort företag. Flest stora företag i Fyrbodal finns inom tillverkande industri. De har ofta utländska ägare och verkar alla på en hårt konkurrensutsatt marknad, vilket innebär både risker och möjligheter.

Att identifiera och prioritera områden med potential för internationell konkurrenskraft och hållbar utveckling, så kallad smart specialisering, har en central roll i EU:s regionalpolitik och är en grund för satsningar inom EU:s regionalfondsprogram. Flera av Fyrbodalsregionens styrkeområden återfinns som utpekade områden i Västra Götalandsregionens Smart Specialiseringsstrategi och Regionala Utvecklingsstrategi, RUS 2030.

3.1. Bioekonomiska näringar

Till de bioekonomiska näringarna räknas jordbruk, skogsbruk, fiskerinäring och jakt samt verksamheter som knyter an som till exempel livsmedelsproduktion, förädling och byggnation av träråvara, bioenergi, turism och design. Hit räknas även de maritima näringarna och verksamheter som knyter an till havet och Väneren som till exempel hamnverksamhet, båtbyggeri, energi, biomarina och marina livsmedel, vattenbruk och marin turism.

Delregionen har en lång historia inom de bioekonomiska näringarna och mycket av den gemensamma identiteten härstammar från dessa näringar. Både den långa kustlinjen mot Västerhavet och den mot innanhavet och sötvattenreserven Väneren, utgör styrkor för delregionen att fortsätta ta tillvara. Genom den breda kunskapen och långa erfarenheten inom de bioekonomiska näringarna har Fyrbodalsregionen ett starkt utgångsläge i omställningen till en mer biologiskt hållbar och cirkulär framtid.

3.2. Besöksnäring och handel

Besöksnäringen är ett samlingsbegrepp som består av olika branscher inom till exempel handel-, flyg-, hotell-, och resebranscherna och mötesindustrin som är riktade till och konsumeras av människor när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning.

I Fyrbodalsregionen är både besöksnäringen och handeln viktiga branscher på flera sätt. Här finns de viktiga instegsjobben för den unga arbetskraften, här skapas attraktionskraft till vårt område och här skapas en stor del av skatteintäkterna.

Gränshandeln längs norska gränsen är betydande och omsätter drygt nio miljarder kronor per år. E-handeln har tagit stora kliv framåt på kort tid och ställer krav på hållbara logistiklösningar med både fossilfria transporter och effektiv lagerhållning.

3.3. Hållbar industri och framtidens mobilitet

Innovativ industri rymmer såväl produktion, nya material, resurseffektiv process- och produktutveckling, och industrinära tjänster som digitalisering, energiförsörjning och cirkulära affärsmodeller.

Framtidens mobilitet samlar styrkan i fordons-, flyg- och rymdindustrin. Här inkluderas både person- och godstransporter samt logistik, elektrifiering och ökad tillgång till nya typer av tjänster.

Flera stora branscher inom industrin finns representerade i Fyrbodalsregionen. Här finns världsledande företag med spetsteknologier, tillsammans med akademi och andra utvecklingsaktörer är de motorer för forskning och utveckling i delregionens utvecklingsmiljöer.

3.4. Kulturella och kreativa näringar

Inbegriper områden som till exempel arkitektur, audiovisuellt (dataspel, film, tv och radio), bild och form, kulturarv, litteratur och press (bibliotek, litteratur och press), litterärt och konstnärligt skapande, mode, reklam och scenkonst.

Förutom att vara viktiga näringar i sig själva och starkt bidra till delregionens attraktivitet pekar forskning ut konst och kultur som en tydlig drivkraft och grogrund för innovation genom sin förmåga att utmana gränser och bryta invanda mönster såväl som skapa mötesplatser över sociala och mentala gränser.

4. UTVECKLINGSNODER

Innovation är ett område som under lång tid legat i fokus för svensk näringspolitik. I takt med att ekonomin blir alltmer kunskapsbaserad och innovationsdriven, blir förmågan till utveckling och förnyelse central för företagens konkurrenskraft.

Kunskapen kring vad som påverkar innovationer hos företag på landsbygderna är dock begränsad eftersom studier inom detta område i hög grad har fokuserat på större företag och miljöer som finns i städer och storstadsregioner, vilka allmänt betraktas som ekonomins innovations- och tillväxtmotorer.

Den befintliga innovationspolitiken, på nationell och regional nivå, riskerar att missa många av de behov och utmaningar som specifikt rör små företag och i synnerhet små företag i landsbygdskommuner.

Mot denna bakgrund har kommunalförbundet låtit genomföra en innovationsundersökning i syfte att samla in information om innovationsbenägenheten i företag i de 14 medlemskommunerna. Undersökningen genomfördes i april 2020 och datainsamlingen skedde genom telefonintervjuer med 800 företag i delregionen.

Undersökningen visade bland annat att det visserligen finns en hög grad av innovation hos företagen i Fyrbodals kommun men att den till största delen består i att företagen tar till sig innovationer och utvecklar sin verksamhet genom "successiva förbättringar". Få företag bidrar med innovationer som är nya utanför det egna företaget. När det gäller samverkan är det få företag som samverkar med forskningsmiljöer men desto fler som samverkar med andra företag i samma branscher att dessa kan vara såväl leverantörer eller kunder som konkurrenter.

Med den ökande konkurrensen och komplexiteten ökar också behovet av att fler företag är med och bidrar till innovationer som gör att hållbarhetsmålen i Agenda 2030 nås.

Inom delregionen har ett antal platser identifierats där det över tid utvecklats en nära samverkan mellan forskning, akademi, näringsliv och offentlig sektor, där verksamheten bygger på delregionens styrkeområden och det finns en uttalad ambition att vara en nod och mötesplats för innovation, forskning och utveckling.

Flera av dessa utvecklingsnoder är redan idag starka magneter som bidrar till det befintliga näringslivets utveckling och skapar en "god jordmån" för innovation. Några är dessutom attraktiva för nya företagsetableringar och investeringar inom respektive styrkeområde, medan andra har potential att bli det.

Strömstad och Uddevalla är exempel på kommuner där samarbete mellan kommun, näringsliv och akademi har inletts med syfte att stärka en nodutveckling inom ett identifierat styrkeområde.

4.1. Gröna Klustret Nuntorp

Gröna Klustret Nuntorp bildades 2018 och är en klustermiljö som ger förutsättningar för forskning, utbildning och överföring av kunskap för att bidra till utveckling i Fyrbodals kommuner inom de gröna näringarna och näraliggande branscher. Målsättningen är bland annat att utveckla en plattform för skogligen frågor. Gröna Klustret finns i Brålanda, Vänersborgs kommun.

4.2. Innovatum Science Park

Innovatum Science Park med PTC som test och demomiljö har uppdraget att skapa ett långsiktigt konkurrenskraftigt regionalt näringsliv genom fokuserade satsningar på framtidsinriktade, hållbara och storskaligt genomförda lösningar med industriell teknik som bas.

I Innovatumsgruppen ingår även Energikontor Väst, Wargön Innovation, Innovatum Science Center och Saab Car Museum, som alla verkar för att bidra till ökad hållbarhet och utveckling i Västsverige.

Innovatum Science Park har sitt huvudkontor i Trollhättan och finns representerat på flera platser i delregionen.

4.3. Kristineberg Center

Forsknings- och innovationsmiljön Kristineberg Center drivs av Göteborgs Universitet, Chalmers, KTH, IVL Svenska miljöinstitutet, RISE Research Institutes of Sweden, Innovatum Science Park och Lysekils kommun med nära koppling till det västsvenska Maritima klustret.

Kristineberg identifierar strategisk forskning och innovationer med målsättningen att skapa en hållbar blå tillväxt som samtidigt bidrar till att uppnå de miljö kvalitetsmål och globala mål som berör havet.

Genom partnerskap med bland andra Tjärnö Marina Laboratorium erbjuder Kristineberg Center avancerad marin infrastruktur, testbäddar och demomiljöer såväl som en mötesplats för forskning, innovation och företagsutveckling.

Kristineberg Center finns i Fiskebäckskil, Lysekils kommun.

4.4. Mötesplats Steneby

Mötesplats Steneby arbetar med kulturdriven samhällsutveckling för att det ska vara möjligt att bo och arbeta på landsbygden. Noden stödjer idéer, samarbeten och företagande som är kopplad till konst, design och hantverk med särskilt fokus på trä, metall och textil.

Mötesplats Steneby är en del av GU Ventures, Göteborgs universitets holdingbolag, med uppdrag från Västra Götalandsregionen som hjälper konstskapare att bygga upp ett robust kulturlandskap i Dalsland.

Mötesplats Steneby har ett nära samarbete med bland andra Not Quite i Fengersfors, Åmåls kommun.

Mötesplats Steneby finns i Dals Långed i Bengtsfors kommun.

4.5. Sotenäs Symbioscentrum

Sotenäs Symbioscentrum arbetar med cirkulär ekonomi genom industriell och social symbios, med havet som utgångspunkt.

Sotenäs Symbioscentrum är en utvecklingsplattform och verkar som mötesplats för företag, akademi, skola och offentlig sektor. Målsättningen är att sammanföra människor för att skapa innovation, företagande, utbildning och sysselsättning.

Sotenäs Symbioscentrum är placerat i Kungshamn, Sotenäs kommun.

4.6. Wargön Innovation

Wargön Innovation har som mål och uppdrag att möjliggöra produktion av framtidens hållbara material inom biomaterial och textil och är en etablerad del av det svenska innovationssystemet.

Wargön Innovation är en innovationsmiljö som drar nytta av det starka industriella kunnandet i regionen för att bland annat möta textilindustrins utmaningar och lotsar nya materialinnovationer vidare i parallell affärs- och teknikutveckling. Målet är att göra resan från laboratoriets idé- och gramskala till marknadsfärdiga produkter.

Wargön Innovation är en del av Innovatum Science Park. Wargön Innovation finns i Wargön, Vänersborgs kommun.

5. UTMANINGAR

Då och då i världshistorien inträffar sällsynta och oförutsägbara händelser med omvälvande konsekvenser och de upplevs som en blixtnär från klar himmel. Inte sällan är de resultatet av en ny teknisk landvinning. Gemensamt är att de i efterhand ofta markerar slutet på en epok och början på en annan.

Coronapandemin kanske mer kan liknas vid en tidsaccelerator som rekordsnabbt förflyttat individer, företag och myndigheter minst tio år framåt i tiden, både när det gäller att omvärdera vårt sätt att leva, arbeta, resa och konsumera och att på allvar anamma den teknik som redan finns tillgänglig.

Med utgångspunkt i den kunskap som finns brukar fem megatrender pekats ut som har och får betydelse för såväl samhälls- som näringslivsutveckling;

Demografi – åldrande befolkning och urbanisering

Teknologi – digitalisering, automatisering, sammanflätade system

Ekonomi – globalisering och ett ökande ömsesidigt beroende mellan platser

Miljö – tilltagande resursbrist och klimatförändringar.

Värderingar – ökad polarisering

I Näringslivsstrategi 2030 beskrivs några av de utmaningar som följer på dessa megatrender och vilka konsekvenser de får för näringslivet i Fyrbodalsregionen. Hur de långsiktigt påverkas av Coronapandemin kommer tiden att utvisa.

5.1. Kompetensförsörjning och utbildning

En väl fungerande kompetensförsörjning är avgörande för näringslivets konkurrenskraft.

Oavsett bransch och storlek på företaget är det en stor utmaning att hitta rätt person till rätt plats. Om företagen ska kunna förbättra sin verksamhet och utveckla sina produkter och tjänster krävs tillgång till rätt medarbetare. Det är helt enkelt avgörande att företagens kompetensförsörjning fungerar på ett bra sätt.

En viktig del handlar om utbildningssystemets kvalitet, relevans och förmåga att motivera och rusta elever och studenter att fullfölja sina studier, vilket är avgörande för att sedan kunna bygga på sina kunskaper ytterligare. Inte minst viktigt för framtida konkurrenskraftiga företag är skolans satsningar genom hela utbildningssystemet när det gäller entreprenöriella – och *intraprenöriella* – kompetenser, det vill säga förmågan att praktiskt omsätta idéer och teoretiska kunskaper i handling.

Dagens arbetsmarknad skiljer sig mycket ifrån hur den såg ut för 20–30 år sedan. Idag är kontinuerlig kompetensutveckling genom hela yrkeslivet en förutsättning för att hålla sig ajour med arbetsmarknaden och för att verksamheter ska kunna vara konkurrenskraftiga. Det handlar både om att tillvara kompetens genom validering i samverkan med arbetslivet och att skapa möjligheter att kunna röra sig mellan olika utbildningsnivåer, exempelvis högskola och yrkeshögskola. Viktigt är också att differentiera begreppet kompetensförsörjning till att även omfatta lärande som sker i arbetet och att på olika sätt knyta spetskompetenser till sin verksamhet. Livslångt lärande är en central del i arbetslivet, såväl för individens egen utveckling och konkurrenskraft på arbetsmarknaden, som för företagens förmåga att konkurrera på en global marknad.

En fortsatt utveckling med bristande matchning mellan utbud och efterfrågad kompetens kan få effekten att företag flyttar sin verksamhet eller inte väljer att etablera sig eller investera i Fyrbodalsregionen.

5.2. Företagsklimat

Ett livskraftigt näringsliv lägger grunden för skatteintäkter och är avgörande för att skapa attraktiva och hållbara kommuner och regioner.

Åtta av tio företagare har någon gång kontakt med kommunen. Rätt kunskap och bemötande bidrar till ett bra företagsklimat. Men det handlar också om tillgången till lokaler, mark för expansion, energiförsörjning, infrastruktur och inte minst kompetensförsörjning.

Lika viktig är tillgången till attraktiva bostäder, fungerande kollektivtrafik, bra skolor, samhällsservice, möjlighet till en rik fritid och upplevd trygghet.

Enligt Sveriges kommuner och regioner, SKR:s, servicemätning Insikt som mäter hur nöjda företagen som haft kontakt med kommunen är med hur deras ärende hanterats, har en majoritet av kommunerna i Fyrbodal förbättrat sig mellan åren 2018 och 2020. Åtta av de kommuner som genomför mätningen har högre index, det vill säga högre kundnöjdhet, än genomsnittet för Sveriges kommuner.

Mätningen omfattar myndighetsområdena; brandskydd, bygglov, markupplåtelse, miljö- och hälsoskydd, livsmedelskontroll och serveringstillstånd.

Medan Insikt mäter kommunernas servicegrad, mäter Svenskt Näringsliv årligen attityden till företagande hos kommunerna, Företagsklimat. Enligt mätningen 2021 låg endast tre av delregionens 14 kommuner bland de 100 bästa kommunerna i landet, medan sju återfanns i bottenkiktet, plats 227 till 283 av 290 kommuner.

En konstant låg ranking i företagsklimatmätningar kan få konsekvenser att företag inte väljer att investera eller etablera sig i delregionen.

5.3. Hållbar industri och framtidens mobilitet

Industrin står inför ett avgörande paradigmskifte i form av den fjärde industrirevolutionen eller Industri 4.0 som den också kallas. Målet är att nå den smarta fabriken, som med uppkopplade produkter och system som hanterar informationen styr sig själv i syfte att minska ledtider och omställningar samtidigt som man ökar flexibiliteten och förädlingsgraden. Förändringen går mycket snabbt och företagens förmåga till att ställa om är avgörande för att bibehålla sin konkurrenskraft.

Teknik med koppling till Industri 4.0, såsom Internet of things, Artificiell intelligens och Machine learning, Big data, Cyber security, etcetera är också i hög grad tillämpliga i det övriga samhället, exempelvis inom sjukvård och fintech.

Fyrbodalregionens läge mitt emellan Oslo och Göteborg skapar goda förutsättningar och gör området attraktivt för många olika typer av etableringar, inte minst logistiketableringar och industriell verksamhet, men det skapar också utmaningar i form av många tunga transporter genom vår region liksom mobiliteten över EU:s yttre gräns för såväl persontrafik som godstrafik.

Just godstransporter är en av nyckelfaktorerna i den gröna omställningen. För att Fyrbodal ska kunna möta den omställningen och fortsatt vara konkurrenskraftig som logistikregion måste samverkan mellan näringslivet, myndigheter och forskning stärkas. Coronapandemin har tydligt visat på behovet av att långsiktigt säkra mobiliteten i Norden över landsgränserna.

Människor vill gärna ha stadens tillgänglighet och landsbygdens lugn med närhet till naturen. I områdena utanför tätorterna finns stora utmaningar kopplade till detta, såsom kollektivtrafik, närhet till infrastruktur och utbudet av fritidssysselsättning. I spåren av Corona har det blivit tydligt vilka möjligheter som finns med en mer digitaliserad arbets-/studieplats.

Samtidigt som digitaliseringen skapar nya möjligheter och ökar tillgängligheten inte minst för landsbygderna riskerar centrumkärnorna att stå med fler tomma lokaler, ökad otrygghet och minskad attraktivitet.

Genom ökade möjligheter att arbeta på distans kan företag på ett enklare och mer hållbart sätt knyta expertkompetens till sig som inte nödvändigtvis finns på den aktuella orten. Studenter kan ha anställning kopplat till studier, samt genomföra projekt- och examensarbeten på företag och verksamheter i hela Fyrbodal.

Utveckling innebär att krav på robust el- och dataförsörjning som är grundläggande för att flera samhällskritiska funktioner ska fungera ökar. Det gäller även för näringslivet och behöver prioriteras lika högt som annan infrastruktur. Fiber- och mobilnätet behöver byggas ut för att öka graden av jämlikhet och tillgänglighet inom hela Fyrbodalsregionen.

5.4. Ökande konkurrens och hållbar omställning

Förändringstakten i samhället ökar och ställer stora krav på alla företags innovationsförmåga och snabba rörlighet. Samverkan och kunskapsöverföring blir därför allt viktigare när traditionella branscher och produkter och tjänster vävs samman på nya sätt. Vilket ställer nya krav på näringslivets utveckling. Att agera hållbart ur samtliga dimensioner socialt, ekologiskt och ekonomiskt bedöms bli avgörande för företag som vill gå starka ur samhällsförändringar.

Fyrbodals näringslivsstruktur med både spets och bredd ger goda förutsättningar att möta utmaningarna och den ökande konkurrensen. Det kräver dock dels att kunskapsinnehållet i det som produceras ökar, det vill säga att vidareförädlingen av våra basresurser i högre utsträckning behöver ske lokalt. Dels att mottagarkapaciteten i näringslivet ökar, det vill säga företagens förmåga att ta till sig och implementera nya tekniska lösningar, processer och kompetenser.

För att nå klimatmålen krävs omfattande investeringar i ny teknik som ofta inte är kommersialiserad. Industrin har en viktig roll att spela inte bara genom att minska sina egna utsläpp utan också genom att till exempel framställa förnybara cirkulära produkter som kan ersätta fossila och därigenom bidra till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Genom att utveckla klimatsmart teknik som kan bidra till mer cirkulära och fossilfria lösningar skapas konkurrensfördelar, sysselsättning och exportmöjligheter, samt nya samarbeten mellan aktörer för ny innovationskraft.

Fyrbodalsregionen har en tydlig könsuppdelad branschstruktur, det finns också könsrelaterade skillnader i lönenivåer och det är mer utmanande för kvinnor och personer med utländsk bakgrund att starta och driva företag. Social hållbarhet skapas genom ett medvetet arbete för att minska könsuppdelningen och skapa ett inkluderande näringsliv.

5.5. Mångfald, jämställdhet och demografi

Mångfald, kunskap och samverkan är tre grundläggande förutsättningar som tillsammans skapar en grogrund för innovations- och utvecklingskraft. Forskning visar att företag som i ledningen såväl som bland medarbetare drivs av människor med olika bakgrund, kompetenser och kön har både högre lönsamhet, är mer innovativa och överlever längre på marknaden.

En mångfald av branscher, entreprenörer, företag, företagare och medarbetare bidrar till förnyelse, stärkt innovationsförmåga och ökad konkurrenskraft samtidigt som sårbarheten minskar vid konjunktursvängningar.

Även om statistiken visar att fler kvinnor, liksom personer med utländsk bakgrund, är/blir företagare, så är valet av bransch fortfarande traditionellt. Båda grupperna är överrepresenterade inom olika servicebranscher.

Den bristande mångfalden och jämställdheten får konsekvenser där till exempel personer med utländsk bakgrund i betydligt högre utsträckning lyfter fram svårigheten att få finansiering för att starta och utveckla företag. Uppföljningen av de företagsstöd som staten erbjuder via Almi visar också en tydlig trend. Endast en av tio som tar del av stöden är kvinnor. Samtidigt tar fler kvinnor än män del av inspirationsaktiviteter och rådgivningar som anordnas inom det näringslivsfrämjande systemet vilket visar på stor potential i målgruppen.

Det är en viktig del av det ekonomiska kretsloppet att företag startas, byter ägare eller läggs ner. Men när fullt fungerande företag lägger ner på grund av uteblivet generations- eller ägarskifte är det ett slöseri som riskerar både värdefulla jobb och ekonomisk välfärd.

I Sverige utgör företagare nio procent av alla sysselsatta i åldersgruppen 16–64 år och hela 42 procent i åldersgrupperna 65–74 år. Bland personer över 70 år som fortfarande är sysselsatta är majoriteten företagare, enligt SCB. Av de kommuner i landet som har högst andel företagsledare äldre än 65 år ligger Bengtsfors på fjärde plats och Lysekil på nionde.

6. STRATEGISKA VÄGVAL

Ett starkt och brett näringsliv med många framgångsrika företag är en förutsättning för ett gott liv i hela Fyrbodalsregionen. Den ojämna geografin med trekärntigt befolkningscentra i söder och glesa landsbygder i norr

skapar stora utmaningar för delregionens förmåga att bidra till Västra Götalandsregionens långsiktiga prioriteringar;

- Stärka innovationskraften
- Bygga kompetens
- Öka inkluderingen
- Knyta samman Västra Götaland

De fyra prioriteringarna hänger ihop och är förutsättningar för varandra. För att vara framgångsrika i arbetet att skapa ett starkt och brett näringsliv, behöver alla fyra adresseras även om näringslivsstrategin väljer att fokusera på två av dem.

6.1. Stärka innovationskraften

- *För ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant*

6.1.1. Arena för samverkan

I flernivåstyret inom Västra Götalandsregionen har delregionerna en stark och avgörande roll. På strategisk nivå med representation i regionens Beredningen för hållbar utveckling, BHU, i utvecklingsarbetet, liksom på en mer operativ nivå där kommunerna får draghjälp med att utveckla de lokala förutsättningarna och det operativa arbetet i samarbete med andra, exempelvis i frågor som rör företagsklimat och trygghetsfrågor.

Genom Business Region Västs nätverk och partnerskap utvecklas kontaktytor och skapas synlighet för deltagarna långt utanför den egna kommunen, delregionen och regionen.

Fyrbodalsregionen utgör Västra Götalandsregionens yttre gräns mot EU. Sverige och Norge är varandras största handelspartners och Norge är även en viktig del av norra Bohuslän och Dalslands arbetsmarknadsområde.

6.1.2. Cirkulära affärsmodeller och bioekonomi

Produkter och tjänster som baseras på förnybar energi och råvaror från jord, skog och vatten är nyckeln till att bryta beroendet av olja och andra fossila resurser. Fyrbodalsregionen har genom sina resursbaser möjlighet att gå i täten. Det finns med andra ord goda möjligheter att utveckla och stärka cirkulär produktion och konsumtion som inte äventyrar den biologiska mångfalden.

Innovationer behöver utvecklas, testas och skalas upp. Nya affärsmodeller med förändrade värdecykler ökar behovet av samverkan på både företagsnivå och systemnivå. Genom att några går före öppnas möjligheter för andra branscher och samhällssektorer att haka på och driva processen vidare.

6.1.3. Företagsetableringsservice

Företag som önskar etablera sig på en ny plats har ofta flera alternativ att välja mellan som uppfyller företagets kravlista. För att en kommun ska vara ett intressant alternativ krävs att företagets behov av relevant information, snabb service och bra bemötande tillgodoses. Det befintliga näringslivet, utbildningssystemet, relevant forskning och utveckling är viktiga parametrar i urvalsprocessen. Sekretessen är, liksom tiden ofta en viktig faktor, konkurrensen om att väljas är mycket hård.

Utländska företagsinvesteringar är ofta komplexa och kan innebära att mycket kapital tillförs regionen liksom att många nya arbetstillfällen skapas eller att befintliga räddas kvar. Men konkurrensen mellan ägarnas enheter i olika länder i samband med till exempel konsolideringsinsatser kan innebära både hot och möjligheter för Fyrbodalsregionen.

Business Region Västs företagsetableringsservice är Position Väst som i samverkan med kommunerna och näringslivsfrämjande aktörer och genom ett proaktivt och uppsökande arbete lyfter hela delregionens konkurrenskraft. Genom samverkan kan kompetens och offertberedskap byggas upp där kommunerna

drar nytta av varandras erfarenheter. Position Västs partnerskap med Business Sweden är mycket värdefullt för kommunerna inte minst när det gäller stora utländska investeringar.

6.1.4. Projektplattform

Samhället såväl som näringslivet står inför stora utmaningar. Genom projekt som form och arbetssätt skapas fokus, drivkraft och en testmiljö för nya lösningar, samtidigt som projekt ofta drivs i korta cykler och arbetet riskerar att "rinna ut i sanden" när projektet avslutas.

Business Region Västs projektplattform fungerar som en startmotor vars syfte är att inspirera och motivera näringsliv, akademi, organisationer samt utbildnings- och näringslivsfrämjande aktörer att skapa och driva projekt där gränser tänjs och nya innovativa lösningar på gamla och nya utmaningar testas för att kunna skalas upp.

Plattformen är också en garant för att kunskapen som projekten bygger upp tas tillvara och implementeras i befintliga verksamheter såväl som i byggstenar för nya projekt och/eller verksamheter. Genom plattformen skapas en arena för samverkan och synergier mellan olika projekt och verksamheter kan tas tillvara.

Genom uppväxling av delregionala utvecklingsmedel, så kallade DRUM, kan förstudier och projekt finansieras.

6.2. Bygga kompetens

- *För bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande*

6.2.1. Kompetensplattform

Kompetensförsörjning beskrivs som ett av företagets största hinder för tillväxt och omställning. Förmågan att möta framtiden med rätt kompetens är den största och viktigaste utmaningen och är en strategisk fråga för alla organisationer oavsett bransch, storlek eller verksamhet.

En väl fungerande kompetensförsörjning kännetecknas av en effektiv matchning av utbud och efterfrågan av kompetens.

Kompetensplattform är ett verktyg för att möta behovet av bättre matchning i näringsliv och offentlig sektor. Det övergripande syftet med kompetensplattformarna är att få en bättre kunskap om kompetensförsörjningsbehov på kort och lång sikt samt att samordna aktörer på regional och delregional nivå med ansvar inom kompetensförsörjning.

I arbetet ingår bland annat att bidra till en ökad samverkan kring kompetensförsörjning. Det vill säga, verka för att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft, med helhetssyn på hela systemet kring kompetensförsörjningen, inklusive alla aktörer.

Kompetensråd Fyrbodal, som består av representanter från näringslivet, akademi, utbildningsaktörer, näringslivsfrämjande aktörer och offentlig sektor, utgör tillsammans med branschspecifika kompetensråd och Teknik College grunden i plattformen.

7. STRATEGISKA MÅL

Fyrbodals kommunalförbund har fem strategiska utvecklingsområden för perioden 2021–2023. Inom varje område finns strategiska mål som beskriver ett önskvärt läge för Fyrbodalsregionen på cirka tio års sikt. De strategiska målen ska ses som en inriktning för Fyrbodalsregionen som helhet som kan nås genom samverkan och gemensamma satsningar.

Kopplat till varje strategiskt mål finns årliga handlingsplaner som beskriver de insatser som planeras för att nå de strategiska målen.

7.1. Näringsliv, kultur och attraktionskraft

7.1.1. Företagsklimat, struktur och omställningskapacitet

Fyrbodalsregionen har ett gott företagsklimat som uppmuntrar till entreprenörskap och företagande, skapar fler arbetstillfällen, mer skatteintäkter och ett ökat välstånd. Näringslivet är differentierat och hållbart samt utgör en stark del av tillväxtregionen Västra Götaland och den svensk-norska gränsregionen. Genom ett nära samarbete mellan näringsliv och utbildningsanordnare finns det en god omställningskapacitet som i sin tur skapar förutsättningar för en god kompetensförsörjning och väl genomförda generationsväxlingar. Fyrbodalsregionen rymmer flera utvecklingsnoder med stark koppling till forskning och utveckling, och som driver på den delregionala utvecklingen.

7.1.2. Innovation, styrkeområden och investeringsvilja

Befintliga bolag väljer att expandera i Fyrbodalsregionen och allt fler svenska och utländska bolag väljer att etablera sig och investera här, via vårt gemensamma proaktiva företagsetableringsarbete. Förutsättningarna är mycket goda genom att företag och entreprenörer inom styrkeområdena industri och handel, besöksnäring, blå och gröna näringar, samt kreativa och kulturella näringar, skapar global konkurrenskraft i nära samverkan med akademi, institut, finansiärer och offentlig sektor. Här finns även grogrund för nya styrkeområden att växa fram. Företagen i Fyrbodalsregionen får ett gott stöd av innovationssystemet när det gäller samverkan, innovationer och utvecklandet av en cirkulär ekonomi. Innovationssystemet är robust, välkänt och en viktig del av det västsvenska innovationssystemet. De näringslivsfrämjande aktörernas roller är väl definierade och har en god samverkan med kunden i fokus.

7.1.3. Kultur och attraktionskraft

Fyrbodalsregionen har en stark attraktionskraft utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Här finns en stor variation och en stark utveckling av platser och miljöer där människor kan bo, arbeta och studera. Kommunerna samverkar för att erbjuda boende och besökare tillgängliga och levande bibliotek samt ett aktivt kulturliv. Det finns goda förutsättningar för en meningsfull fritid, bland annat genom Fyrbodalregionens stora natur- och kulturarv och unika kulturmiljöer. Gestaltad livsmiljö och offentlig konst är en självklar del av samhällsplaneringen.

7.2. Kompetensförsörjning och utbildning

7.2.1. Arbetskraft, behovsstyrd utbildning och utbildningsnivå

Tillgången till arbetskraft med rätt kompetens är god i hela Fyrbodalsregionen. Människor som nyligen flyttat till Sverige är en resurs som tas tillvara. Vägledning och utbildning är behovsstyrda och leder till arbete efter avslutade studier för alla ungdomar. Utbildningsnivån i Fyrbodalsregionen ökar och allt fler söker till eftergymnasiala utbildningar. Vuxen- och yrkesutbildningar är väl utbyggda och möjliggör ett livslångt lärande.

7.2.2. Samverkan och tillgänglighet

Fyrbodalsregionen har starka utvecklingsnoder och en god samverkan mellan utbildningsanordnare och aktörer inom exempelvis arbetsliv, regional förvaltning samt forskning och innovation. Utbildningsutbudet håller hög kvalitet, är dimensionerat och tillgängliggjort utifrån arbetslivets och individens behov. Förbundet har utvecklade former för att stödja omställningen på arbetsmarknaden tillsammans med kommuner, region, stat och näringslivets parter.

7.2.3. Forskning och utveckling

Forskning och utveckling (FoU) inom utbildningsområdet är etablerat och stöder kommunernas skolutveckling samt kompetensförsörjningen i Fyrbodalsregionen.

7.2.4. Skolavhopp, resultat och jämlikhet

Kommunerna i Fyrbodalsregionen har utvecklade metoder för ökad skolnärvaro och minskade skolavhopp så att alla ungdomar når grundläggande mål i grundskolan och gymnasiet. Studier är i minskad grad könsstereotypa. Alla har likvärdiga, jämlika och jämställda möjligheter till högre utbildning oavsett kön.

8. RESURSER

8.1. Finansiering

Årligen tillförs kommunalförbundet delregionala utvecklingsmedel, DRUM, från Västra Götalandsregionen under förutsättning att de växlas upp med motsvarande belopp av kommunala medel. Utöver DRUM tillförs förbundet medel från regionen för att finansiera förstudier och analyser. År 2021 uppgick DRUM till 21,5 miljoner kronor.

Medlen används för att finansiera utvecklingsprojekt, verksamheter och strategiska funktioner inom delregionen.

Genom DRUM kan Business Region Väst medfinansiera stora utvecklingsprojekt som finansieras via EU:s regionalfond och socialfond liksom andra finansiärer som till exempel Vinnova med flera. På så sätt växlas årligen de medel som avsätts från kommunerna och Västra Götalandsregionen upp.

8.2. Kompetens

Business Region Västs medarbetare har lång erfarenhet från såväl det privata näringslivet som offentlig sektor och politiskt styrda organisationer.

Samverkan är en integrerad del av verksamheten och genom nätverk och partners inom och utanför delregionen säkerställs tillgång till relevant specialistkompetens.

Genom att arbeta tillsammans blir Business Region Väst en stark röst och en partner till Västra Götalandsregionen och andra offentliga aktörer. I alla samarbeten bidrar Business Region Väst med kunskap och kompetens.

8.3. Kommunikation

Business Region är ett etablerat begrepp för regionalt och delregionalt plattformsarbete gentemot näringslivet och bidrar till att företag och andra aktörer inom näringslivsområdet förstår "vem de pratar med".

Business Region Väst är ett nytt varumärke inom Fyrbodals kommunalförbund. Namnvalet följer andra varumärken inom delregionen som till exempel; Position Väst, Högskolan Väst, Almi Väst, Connect Väst, Radio Väst, Kunskapsförbundet Väst med flera.

Genom Business Region Väst kan "en väg in" skapas för alla intressentgrupper och en samlad kommunikation kring delregionens näringslivsarbete möjliggör större genomslag.

Business Region Väst är en del av Fyrbodals kommunalförbund och ska följa de riktlinjer och kommunikationsstrategier som fastställts av förbundet.

Kommunikationen ska vara trovärdig, relevant, sammanhållande och bidra till en ökad attraktivitet i hela delregionen.

9. UPPFÖLJNING

Näringslivsstrategins genomförande och aktiviteter beskrivs i handlingsplaner som årligen upprättas och som är en del av kommunalförbundets Verksamhetsplan.

Resultatuppföljning av genomförda insatser sker löpande och redovisas tertialvis till kommunalförbundets politiska ledning Förbundsdirektion, samt i förbundets årsredovisning.

Näringslivsstrategi 2030 ska granskas i sin helhet och vid behov revideras, en gång per mandatperiod.

Business Region Väst sammanställer årligen en uppföljning av de projekt och verksamheter som beviljats regionala projektmedel inom ramen för Näringslivsstrategi 2030, där lärdomar och effekter framgår.

Business Region Väst sammanställer årligen en uppföljning av upplevd nytta, effektivitet och nöjdhet med de nätverk och samverkansavtal som drivs.

./.

Remissversion

Information om process för nytt samverkansavtal - Naturbruksutbildningar

Förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår att frågan ställs till medlemskommunerna via berört nätverk om det finns några tveksamheter inför tecknandet av nytt avtal nu när svar på frågorna inkommit från Västkom och VGR.

Sammanfattning

Den 2 september 2021 hölls ett dialogmöte mellan kommunerna i Fyrbodal, Västkom och VGR. Dialogmötet syftade till att föra fram frågor och önskemål i arbetet med att ta fram förslag på ett nytt samverkansavtal för naturbruksutbildning mellan länets 49 kommuner och VGR. Inför dialogmötet var en promemoria om naturbruksavtalet utskickat.

Bakgrund

Västra Götalandsregionen har sedan det första samverkansavtalet upprättades 1999 med de 49 kommunerna varit huvudman för naturbruksutbildningar i Västra Götaland. De tidigare avtalen och det gällande samverkansavtalet grundas på Skollagens (2010:800) bestämmelser om att en region får anordna utbildningar inom naturbruk. VGR har därmed stöd i samma lagrum för sin verksamhet som en kommun. Gemensam ledning och styrning sker dels genom ett partsgemensamt politiskt samråd dels genom partsgemensamt ledningsråd.

Avtalets syfte och funktion är att kompetensförsörja de gröna näringarna och att säkra tillgången på de resurskrävande utbildningarna för lant- och skogsbruket samt främja ett gemensamt ansvarstagande. Kommande avtal ska tecknas mellan VGR och länets 49 kommuner och gynna båda parter.

Beskrivning av ärendet

Information om att svaren inkommit lämnades på direktionsmötet den 28 oktober 2021. Underlaget med svaren på fyra frågor skickades ut den 8 november 2021 till direktionens ledamöter, deltagare vid dialogmötet i september samt till kommunernas officiella brevlådor. Ärendet kommer att lyftas på Västkoms arbetsutskott samt på BHU:s presidiummöte den 19 november 2021. Frågan som ska diskuteras är vad blir nästa steg i processen.

Bedömning och synpunkter

De fyra frågor som undersöks av sakkunniga och juridiska experter på Västkom och VGR är:

- 1) Är det möjligt att ersätta kommuner för de elever som läser naturbruk inom länet (t ex Nuntorp och Dingle), särskilt med inriktning på mot "Lantbruk", "Skogsbruk" och "Trädgård"?
- 2) Är det möjligt att använda en "elevpeng", där medlen följer med eleven oavsett vilken skola den väljer? Vilka konsekvenser skulle ett sådant upplägg få?
- 3) Vad blir a) ekonomiskt netto, och andra konsekvenser, för Fyrbodalskommunerna om utomlänssatsningen stryks ur avtalet, eller b) om inget avtal tecknas alls?
- 4) Är det principiellt möjligt att teckna ett separat avtal för Fyrbodalskommunerna?

Frågan är nu när svaren inkommit vad nästa steg rekommenderas bli:

- Att ställa frågan till medlemskommunerna via nätverket för utbildningschefer om det finns ytterligare några tveksamheter inför tecknandet av nytt samverkansavtal. Nätverket för utbildningschefer har möte den 19 november 2021.

Finansiering

-

Koppling till mål

Till tjänsteskrivelsen medföljer följande bilaga med svar:

- Svar på fyra frågor kring nytt samverkansavtal naturbruk

Ansvarig tjänsteperson

Jeanette Lämmel

Jeanette Lämmel

Förbundsdirektör

Fyrbodals kommunalförbund

Svar på fyra frågor kring nytt samverkansavtal naturbruk

Den 2 september 2021 hölls ett dialogmöte mellan kommuner i Fyrbodal, VästKom och VGR. Dialogmötet syftade till att föra fram frågor och önskemål i arbetet med att ta fram förslag på ett nytt samverkansavtal för naturbruksutbildning mellan länets 49 kommuner och VGR. Inför dialogmötet var en promemoria om naturbruksavtalet utskickad, se bilaga.

Som ett resultat av dialogmötet fick VästKom och VGR i uppdrag att undersöka fyra frågor:

- 1) Är det möjligt att ersätta kommuner för de elever som läser naturbruk inom länet (t ex Nuntorp och Dingle), särskilt med inriktning mot "Lantbruk", "Skogsbruk" och "Trädgård"?
- 2) Är det möjligt att använda en "elevpeng", där medlen följer med eleven oavsett vilken skola den väljer? Vilka konsekvenser skulle ett sådant upplägg få?
- 3) Vad blir a) ekonomiskt netto, och andra konsekvenser, för Fyrbodalskommunerna om utomlänssersättningen stryks ur avtalet, eller b) om inget avtal tecknas alls?
- 4) Är det principiellt möjligt att teckna ett separat avtal för Fyrbodalskommunerna?

Svaren på dessa frågor nedan har tagits fram gemensamt av sakkunniga och juridiska experter på VästKom och VGR.

Göteborg 2021-10-18

Ann-Charlotte Järnström
VD VästKom

Robin Kalmendal
Ansvarig handläggare VGR

Fråga 1: Är det möjligt att ersätta kommuner för de elever som läser naturbruk inom länet (t ex Nuntorp och Dingle), särskilt med inriktning mot "Lantbruk", "Skogsbruk" och "Trädgård"?

Svar: Av skäl som sammanfattas här, nej. Det är helt och hållet ett kommunalt ansvar att tillhandahålla och finansiera gymnasieutbildning till ungdomar boende i kommunen. Detta kan ske antingen genom gymnasieskola som drivs av kommunen själv, eller genom att kommunen betalar en annan kommun, en region eller en privat verksamhet för att utföra utbildningen. VGR har inget ansvar för finansiering av gymnasieutbildningar, utan är en utförare av utbildning. VGR kan därför inte inom regionens kommunala kompetens bidra till kommunernas finansiering av kommunernas gymnasieutbildningar.

En förändrad ordning för kostnadsansvar och finansiering av naturbruksutbildningar inom regionen förutsätter att samtliga involverade parter är eniga om, och gemensamt kommer överens om en ny struktur och ett nytt skatteväxlingsavtal.

Även om VGR, teoretiskt sett, hade kunnat ersätta kommuner för de elever som läser naturbruk på friskolor inom länet skulle det bland annat medföra följande utmaningar:

a) Upplägget skulle innebära att resp. kommun står för 50% och VGR för resterande 50% av utbildningskostnaderna vid exempelvis Nuntorp och Dingle. VGR skulle då vara tvungen att öronmärka regionala skattemedel för att finansiera verksamheter som regionen en gång redan avyttrat av ekonomiska skäl. Skillnaden mot tiden före omställningen av skolorganisationen skulle bli att VGR inte längre kan styra utbildningsverksamheten eller använda skolorna i det regionala utvecklingsuppdraget på det sätt som gjordes tidigare.

b) Upplägget skulle innebära att kommuner i andra delar av regionen sannolikt skulle kräva att fler skolor än Dingle och Nuntorp omfattas. Totalt finns drygt 20 naturbruksutbildningar inom länet. En subventionering av exempelvis lantbruksinriktningen på Dingle och Nuntorp skulle åtminstone även få omfatta Strömme. Tabell 1 visar antagningsstatistik för Strömme, Dingle och Nuntorp åren 2018–2020, samt en grov skattning av kommunernas kostnader för dessa elever. I en hypotetisk situation där VGR subventionerade dessa utbildningar skulle alltså hälften av 3 588 200+8 201 600 kronor, d.v.s. knappt 6 miljoner kronor, främst tillfalla kommunerna i Fyrbodal för de elever som går på Dingle och Nuntorp. Hälften av 32 037 500, d.v.s. drygt 16 miljoner kronor, skulle tillfalla de kommuner som har elever på Strömme. Den årliga kostnaden för VGR skulle i denna hypotetiska situation bli hälften av 43 827 300, d.v.s. 21 913 650 kronor.

Tabell 1. Skattning av kommunernas årliga kostnad för elever antagna till lantbruksutbildning på Strömme, Dingle och Nuntorp.

Skola	Pris, inkl. måltider*	Antal elever antagna till lantbruksinriktning 2018–2020	Kommunal kostn.
Strömme	256 300	125	32 037 500
Dingle		14	3 588 200
Nuntorp		32	8 201 600
Summa		171	43 827 300

*Inriktning Lantbruk, enligt Skolverkets riksprislista

I frågan ingick även ”Skogsbruk” och ”Trädgård”, men i fallet ”Skogsbruk” var VGR ensam huvudman med den inriktningen under perioden. I fallet ”Trädgård” antogs totalt 5 elever till Dingle 2018–2020, men denna inriktning erbjöds även på Krokslättsgymnasiet (Mölndal), Utsikten (Dals-Ed) och i form av lärlingsutbildning på Movanta (Göteborg).

c) Det har visats finnas stor flexibilitet för skolhuvudmän att registrera olika inriktningar på gymnasieutbildningar. Exempelvis har Ridgymnasiet i Kungsbacka registrerat inriktningen ”Lantbruk” trots att utbildningarna uppenbarligen kretsat kring häst. Det finns starka skäl att anta att en subventionering av vissa inriktningar skulle påverka hur huvudmännen registrerar sina utbildningar, inte minst de i kommunal regi.

Fråga 2: *Är det möjligt att använda en ”elevpeng”, där medlen följer med eleven oavsett vilken skola den väljer? Vilka konsekvenser skulle ett sådant upplägg få?*

Svar: I princip är svaret också nej här, eftersom gymnasieutbildning är ett kommunalt ansvar. Eleverna har alltså idag i princip en ”kommunal” elevpeng som ska finansiera de utbildningar som de väljer. Idag nyttjas dock regionskatt för att bekosta VGR:s del i naturbruksutbildning på skolorna i VGR:s regi. Själva poängen med att VGR står för halva kostnaden, och därmed halva finansieringen, är att det bidrar till finansiell stabilitet för naturbruksutbildningar vars kostnadsmassor i relation till elevunderlaget innebär stora ekonomiska risker. I ett hypotetiskt scenario där regionskatten istället för att säkerställa att naturbruksutbildningarna i VGR:s regi höll hög kvalitet över tid används som en flyttbar ”elevpeng” skulle VGR inte bara inkräkta på kommunernas kompetens och ansvar för att finansiera gymnasieutbildning utan även förlora hela incitamentet för att erbjuda naturbruksutbildning i egen regi. En trolig konsekvens vore därför att VGR skulle avböja att erbjuda naturbruksutbildningar på kommunernas uppdrag.

En annan konsekvens att detta hypotetiska scenario vore att kommuner skulle kunna starta upp naturbruksutbildningar i egen regi, och få dem subventionerade till hälften med regionala skattemedel. Detta kan tyckas låta som osannolikt, men flera kommuner har under åren valt att starta upp naturbruksutbildningar i egen regi även utan subventioner, och detta trots att det stod i uppenbar strid med det samverkansavtal de tecknat med VGR.

Ett ökat antal utbildningsanordnare inom naturbruk skulle minska elevunderlaget per skola och därmed förutsättningarna att erbjuda utbildningar med hög kvalitet över lång tid. Effekten skulle då bli att VGR sattes i en ännu mer svårmanövrerad position, ekonomiskt och strategiskt, än tiden före omställningen av skolorganisationen. Omställningen innebär en tuff prövning för VGR, både politiskt och praktiskt, varför det troligtvis är få som vill rucka på de ställningstaganden som gjordes då.

Fråga 3: *Vad blir a) ekonomiskt netto, och andra konsekvenser, för Fyrbodalskommunerna om utomlänssättningen stryks ur avtalet, eller b) om inget avtal tecknas alls?*

Svar: Om a), utomlänssättningen stryks ur avtalet:

De senaste två åren har antalet ”utomlänningar” från Fyrbodal i snitt varit 30 st/år (25 st vt-19, 30 st ht-19, 30 st vt-20, 36 st ht-20). Riksprislistan för naturbruksprogrammets inriktningar

skiljer sig åt, och vi vet inte exakt vilka inriktningar dessa ”utomlänningar” har valt. Om vi med hjälp av data från Naturbruksskolornas förening utgår från hur elever fördelas mellan inriktningar nationellt kan kommunernas totala kostnad för 30 elever till drygt 3,4 miljoner kronor, se tabell 2. Om ersättningen för ”utomlänningarna” stryks får kommunerna betala fullt pris, d.v.s. totalt drygt 6,8 miljoner kronor. Den samlade nettokostnaden för kommunerna i Fyrbodal om ”utomlänsersättningen” stryks ur avtalet kan alltså skattas till cirka 3,4 miljoner kronor. Exemplet är beräknat med Skolverkets riksprislista, men en kontrollräkning med VGR:s priser för 2021 ger en marginell skillnad (kommunernas samlade kostnad minskar då med drygt 100 000 kronor).

Tabell 2. Skattning av den totala årliga kostnaden för ”utomlänningar” från Fyrbodal, beräknat på 2019–2020. Antal elever per inriktn. är skattad med nationell fördelning (anges i parentes).

<i>Naturbruksprogrammets inriktningar*</i>	<i>Pris, inkl. måltider**</i>	<i>Antal elever</i>	<i>Total kostn. (delas av kommun och VGR)</i>	<i>Kommunal kostn.</i>
NB inriktn. Trädgård (2%)	265 100	0	-	-
NB inriktn. Skog inkl. Naturturism (22%)	256 800	7	1 797 600	898 800
NB inriktn. Lantbruk (16%)	256 300	5	1 281 500	640 750
NB inriktn. Djur inkl. Häst (60%)	208 600	18	3 754 800	1 877 400
Summa		30	6 833 900	3 416 950

*Fördelning i % enligt data från Naturbruksskolornas förening

**Enligt Skolverkets riksprislista

Det ekonomiska nettot skulle slå olika för enskilda kommuner i Fyrbodal. Under 2019 och 2020 var det ”utomlänningar” registrerade från 7 av Fyrbodals 14 kommuner. I genomsnitt ersattes dessa kommuner alltså med (3 416 950/7) cirka 488 136 kronor, men kommunerna har olika många ”utomlänningar”. Kostnaderna under ht-20 för den enskilde kommunen, då det var som flest ”utomlänningar” i perioden 2019–2020 (36 st), kan skattas genom att multiplicera resp. kommuns andel av dessa elever med den totala kostnaden. Utfallet visas i tabell 3, där Munkedals kommun hade den lägsta kostnaden (och ersättningen) på drygt 189 000 kronor, och Tanums kommun hade den högsta kostnaden (och ersättningen) på drygt 850 000 kronor. Antalet ”utomlänningar” per kommun, och vilka inriktningar dessa elever väljer varierar från år till år. Beloppen i tabell 3 ska därför ses som grova skattningar av det ekonomiska nettot för resp. kommun om ”utomlänsersättningen” stryks ur avtalet.

Tabell 3. Fördelningen av ”utomlänningar” från Fyrbodal ht-20, samt en skattning av kostnaden, och nuvarande ersättning, för resp. kommun.

<i>Kommun</i>	<i>Antal elever ht-20</i>	<i>Andel per kommun</i>	<i>Total kostn. för Fyrbodal</i>	<i>Andel kostn. (el. förlorad ersättn.)</i>
Dals-Ed	5	0,14	3 416 950	474 576
Munkedal	2	0,06		189 831
Orust	4	0,11		379 661
Tanum	9	0,25		854 238
Trollhättan	3	0,08		284 746
Uddevalla	7	0,19		664 407
Vänersborg	6	0,17		569 492
Summa	36	1		3 416 950

Om b), inget avtal tecknas alls:

Under 2021 läste totalt 33 elever från Fyrbodal på naturbruksskolorna i VGR:s regi. Om vi för enkelhets skull antar att alla elever på Svenljunga väljer inriktning Skog (inkl. Naturturism), alla elever på Sötåsen väljer Djur (inkl. Häst) och alla elever på Uddetorp väljer Lantbruk, fördelas eleverna enligt: 16 elever med inriktning Skog (inkl. Naturturism), 9 elever Djur (inkl. Häst) och 8 elever Lantbruk. Skattningen av kostnaden för resp. kommun, och VGR:s motfinansiering, visas i tabell 4. Dessa belopp är alltså även en skattning av den ytterligare kostnad som uppstår för resp. kommun om inget avtal tecknas, d.v.s. om resp. kommun får betala fullpris (100%) istället för idag då resp. kommun betalar 50% och VGR betalar 50%. Även här har Skolverkets riksprislista använts, men en kontrollräkning med VGR:s priser för 2021 ger en marginell skillnad (kommunernas samlade kostnad minskar då med drygt 155 000 kronor).

Tabell 4. Kostnaden för kommunerna i Fyrbodal, och VGR:s motfinansiering, för eleverna på skolor i VGR:s regi under 2021.

<i>Kommun</i>	<i>Antal elever vt-21</i>	<i>Total kostn. (delas av kommun och VGR)</i>	<i>Kommunal kostn. (el. förlorad rabatt)</i>
Bengtsfors	3	770 400	385 200
Färgelanda	4	978 500	489 250
Mellerud	5	1 234 300	617 150
Munkedal	2	513 100	256 550
Orust	1	208 600	104 300
Tanum	3	721 700	360 850
Trollhättan	7	1 700 700	850 350
Uddevalla	2	465 400	232 700
Vänersborg	5	1 235 300	617 650
Åmål	1	208 600	104 300
Summa	33	8 036 600	4 018 300

I ett scenario där inget avtal tecknats utgår förstås heller ingen ”utomlänsersättning”. I tabell 5 visas skattningen av det totala nettot för samtliga kommuner i Fyrbodal, d.v.s. effekten av att ingen ”utomlänsersättning” utgår (som i tabell 3) och effekten av att resp. kommun får betala fullpris (som i tabell 4).

Tabell 5. Det totala nettot för samtliga kommuner i Fyrbodalsregionen av att inget avtal tecknas, d.v.s. summan av effekterna av att ingen "utomlänsersättning" utgår och att varje kommun betalar fullpris.

Kommun	Förlorad utomlänsersättning	Förlorad rabatt på utbildning i VGR:s regi	Totalt netto
Bengtsfors		385 200	385 200
Dals Ed	474 576		474 576
Färgelanda		489 250	489 250
Lysekil			-
Mellerud		617 150	617 150
Munkedal	189 831	256 550	446 381
Orust	379 661	104 300	483 961
Sotenäs			-
Strömstad			-
Tanum	854 238	360 850	1 215 088
Trollhättan	284 746	850 350	1 135 096
Uddevalla	664 407	232 700	897 107
Vänersborg	569 492	617 650	1 187 142
Åmål		104 300	104 300
Summa	3 416 950	4 018 300	7 435 250

Både antalet "utomläningar" och antalet elever på skolor i VGR:s regi, samt deras inriktningar varierar över tid. Det totala ekonomiska nettot för resp. kommun om inget samverkansavtal tecknas (tabell 5) ska därför ses som en mycket grov skattning.

Som en avslutande kommentar till frågan om konsekvenserna av att inget avtal tecknas alls bör det påpekas igen att det kommunala ansvaret för gymnasieutbildning tvingar kommuner att erbjuda naturbruksutbildning. Om kommunen inte erbjuder naturbruksutbildning i egen regi måste kommunen betala en annan aktör för att anordna dessa utbildningar. Konsekvensen av att inte teckna ett avtal blir för varje kommun därför att själv anordna utbildningen, eller teckna ett avtal med en annan utbildningsanordnare.

Fråga 4: Är det principiellt möjligt att teckna ett separat avtal för Fyrbodalskommunerna?

Svar: Kostnadsansvaret och finansieringen av naturbruksutbildningarna i VGR:s regi regleras genom samverkansavtal naturbruk samt avtal om skatteväxling. Samverkansavtal naturbruk speglar den ansvarsfördelning som gjordes i skatteväxlingsavtalet från 1998, och som är lika för alla 49 kommuner. Det är därför inte möjligt att teckna separata samverkansavtal med vissa kommuner avseende frågor som gäller kostnadsansvar och finansiering av naturbruksutbildning. Även om det legalt hade varit möjligt att teckna separata avtal med enskilda kommuner har det ändå sedan bildandet av VGR, kommunernas region, funnits en stark önskan om att hålla samman kommunkollektivet i frågor av gemensam karaktär.

Det är förstås principiellt möjligt att teckna avtal, överenskommelser och liknande som avser frågor *utöver* vad som anges i samverkansavtalet för naturbruk. Bland exemplen kan nämnas de satsningar som VGR gör kring Campus Dalsland, och de utvecklingsmedel som avsatts för att skapa en utvecklingsplattform vid Gröna klustret på Nuntorp.

Bilaga

PM om naturbruksutbildningar i Västra Götaland

Bakgrund

Denna PM togs fram under april 2021 i samband med att ett förslag på nytt samverkansavtal mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland att gälla fr.o.m. 2023 diskuterades. I diskussionerna framfördes en önskan om mer förutsättningslösa samtal kring innehållet i samverkansavtalet. Denna PM belyser viktiga förhållanden och diskuterar några av de frågor som lyfts under vårens diskussioner.

Allmänt om naturbruksutbildning

Utbildningar inom naturbruksområdet anordnas i huvudsak på gymnasial nivå, och omfattar då både gymnasieskolan, inklusive gymnasiesärskolan, och vuxenutbildningen. Utbildning kan även anordnas på eftergymnasial nivå, exempelvis på yrkeshögskola (Yh).

Naturbruksutbildningar har funnits länge, men under olika namn. Många talar fortfarande om ”lantbruksskolorna” när de menar vad som idag benämns naturbruksskolor.

Inom gymnasieskolan erbjuds naturbruksutbildning som ett nationellt gymnasieprogram. Av de förstahandssökande till alla nationella program året 2019/2020 var det 3 procent som avsåg naturbruksprogrammet, eller drygt 2 procent av hela årskullen. Totalt läste drygt 9 000 elever på naturbruksprogrammet det läsåret. Sedan mer än tio år tillbaka utgörs gymnasieeleverna på naturbruksprogrammet av 2/3 kvinnor och 1/3 män.¹

Naturbruksprogrammet hade fram till 2021 fyra inriktningar, och 2019/2020 års fördelning av eleverna det tredje året visas i tabell 1. Eleverna fördelade sig ojämnt mellan inriktningarna då mer hälften av eleverna valde inriktningen Djur och endast 2 procent valde inriktningen Trädgård. Det fanns även stora skillnader mellan könen. Bland kvinnorna valde nästan fyra av fem inriktningen Djur och bland männen valde nästan hälften inriktningen Skog.

Tabell 1. Nationell fördelning av elever, samt uppdelat på kvinnor och män, per inriktning det tredje året på naturbruksprogrammet läsåret 2019/2020.

Inriktning	Andel av eleverna	Andel av kvinnorna	Andel av männen
Djur	59%	77%	19%
Lantbruk	22%	17%	33%
Skog	17%	5%	44%
Trädgård	2%	1%	5%

Efter regeringens beslut 2019 delas Djur och Skog upp i vardera två inriktningar, Djurvård och Hästhållning, respektive Skogsbruk och Naturturism. Från höstterminen 2021 innefattar naturbruksprogrammet därför totalt sex inriktningar:

- Lantbruk
- Djurvård (tid. Djur)
- Hästhållning (tid. Djur)
- Skogsbruk (tid. Skog)
- Naturturism (tid. Skog)
- Trädgård

¹ Uppföljning av gymnasieskolan 2020. Skolverket rapport 2020:4

Eleverna på naturbruksprogrammet kommer i växande grad från studievana hem och idag har de med sig ett högre genomsnittligt meritvärde från grundskolan jämfört med för tio år sedan. Läsåret 2011/2012 hade 37 procent av eleverna hade föräldrar med eftergymnasial utbildning och till 2019/2020 hade den andelen stigit till 50 procent. Det är vanligare att elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning tar examen eller får studiebevis efter tre år, samt att de läser utökat program och får grundläggande behörighet till högskolestudier.

Naturbruksprogrammets inriktningar leder till olika yrkesutgångar. Inriktningen Djur kan exempelvis leda till yrkesutgången Häst. Inom gymnasiesärskolan ges naturbruksutbildning som det fyraåriga programmet Skog, Mark och Djur. Utbildningsanordnarna inom naturbruk kan även erbjuda olika typer av introduktionsprogram.

Priset för naturbruksprogrammet är betydligt högre än för övriga 20 gymnasieprogram. Det följer av programinriktningarnas karaktär, då diverse praktiska moment kräver investeringar i skogs- och lantbruksmaskiner, utrustning, djurstallar och andra byggnader, hög personaltäthet och finansiell stabilitet. Skogs- och lantbruksfastigheterna ska skötas även under kvällar, helger och lov. Vidare medför skolornas geografiska placering behov av elevinternat, vilket innebär ytterligare kostnader. I tabell 2 jämförs priserna för alla nationella gymnasieprogram, enligt Skolverkets riksprislista. Listan visar de grundbelopp per elev, program och inriktning som kommunerna ska betala till enskilda huvudmän när en elev har antagits till en utbildning som hemkommunen inte erbjuder själv eller i samverkan med andra kommuner.²

Tabell 2. Priset för de nationella gymnasieprogrammen 2021 enligt Skolverkets riksprislista, sorterat i fallande ordning efter pris inklusive måltider (kr/elev och läsår).

Nationella gymnasieprogram	exklusive måltider	inklusive måltider
Naturbruksprogrammet inriktning trädgård	255 600	265 100
Naturbruksprogrammet inriktning skog	247 700	256 800
Naturbruksprogrammet inriktning lantbruk	246 200	256 300
Naturbruksprogrammet inriktning djur	200 800	208 600
Fordons- och transportprogrammet inriktning transport	187 800	194 000
Bygg- och anläggningsprogrammet inriktning anläggningsfordon	185 600	192 300
Industri tekniska programmet	153 400	159 400
Fordons- och transportprogrammet exklusive inriktningen transport	142 300	148 100
Estetiska programmet inriktningen musik	142 300	147 600
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	141 300	146 600
VVS- och fastighetsprogrammet	128 500	134 100
Bygg- och anläggningsprogrammet exklusive inriktningen anläggningsfordon	127 700	133 400
Hantverksprogrammet	121 400	126 800
El- och energiprogrammet	119 900	125 700
Estetiska programmet exklusive inriktningen musik	111 100	116 500
Hotell- och turismprogrammet	105 200	111 100
Vård- och omsorgsprogrammet	103 700	109 400
Barn- och fritidsprogrammet	97 900	103 500
Handels- och administrationsprogrammet	97 200	102 900
Teknikprogrammet	96 000	101 500
Naturvetenskapsprogrammet	89 700	95 200
Humanistiska programmet	86 200	91 700
Samhällsvetenskapsprogrammet	83 400	88 900
Ekonomiprogrammet	81 700	87 300

² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/riksprislistan>

En tillbakablick

Tidigare bedrevs naturbruksutbildningarna ofta i landstingens regi. En anledning var att de investeringar och andra långsiktiga åtaganden som utbildningarna förde med sig krävde finansiellt stabila huvudmän. Lant- och skogsbrukets tillgång till utbildad arbetskraft skulle därmed inte äventyras på grund av tillfälliga variationer i elevunderlaget. Utbildningarna finansierades med landstingsskatten och interkommunal ersättning (IKE) från kommunerna.

Skatteväxlingen

Under 90-talet flyttades utbildningsansvaret på gymnasial nivå över till kommunerna. Med utökat ansvar följde utökade kostnader, vilket kommunerna behövde täcka med skattemedel. Landstingen hade tagit ut landstingsskatt för att ha råd att anordna naturbruksutbildningarna, och nu skulle alltså detta belopp föras över till kommunerna så att de själva fick välja om de skulle anordna naturbruksutbildning i egen regi eller ingå ett samverkansavtal med en annan utbildningsanordnare.

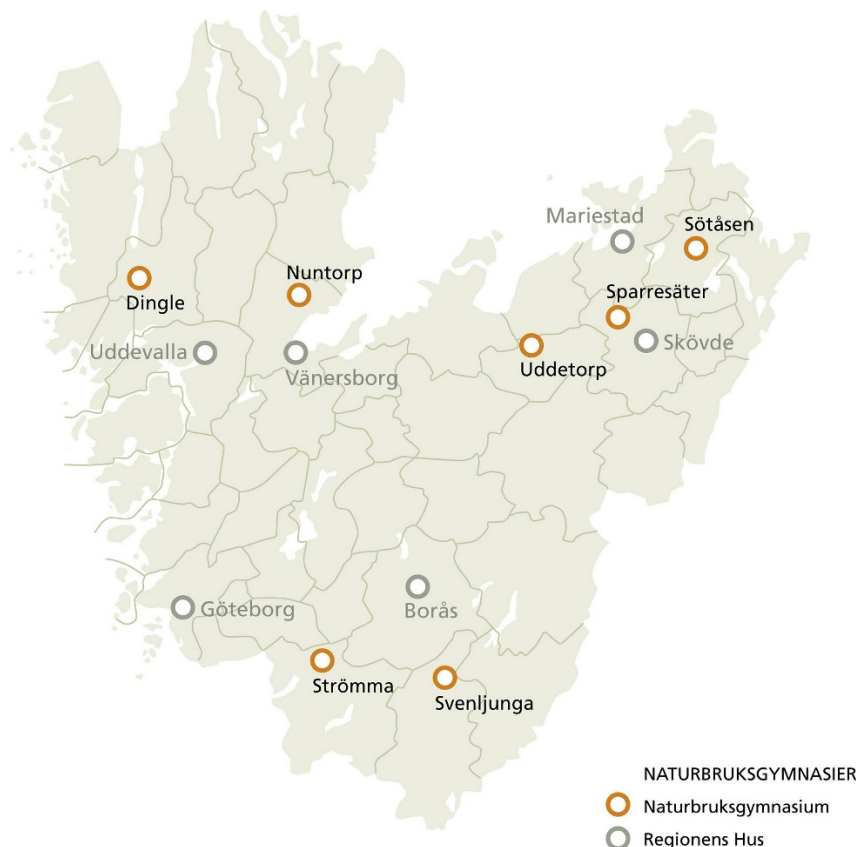
Genom en ny lag blev det obligatoriskt för alla landsting att skatteväxla med kommunerna i respektive geografi så att skatteintäkterna skulle följa med utbildningsansvaret. Landstingets årliga kostnad för naturbruksutbildningarna räknades fram, och landstinget sänkte därefter sin skattesats och kommunerna höjde sina nivåer så att det motsvarade det framräknade beloppet. Beloppet reglerades i ett skatteväxlingsavtal mellan regionen och kommunerna.

Enligt bestämmelserna fick landstingen och kommunerna själva komma överens om storleken på det belopp som skulle skatteväxlas. I Västra Götaland gjordes skatteväxlingen på lägsta möjliga nivå för naturbruksutbildningarna. Beloppet motsvarande därför bara gymnasiedelen, och rymde inte kostnaderna för vuxenutbildningen eller särskolan. Kommunerna övertog alltså inte hela skatteuttaget, och betalar därför ett lägre pris på de naturbruksutbildningar som ges i regionens regi, vilket beskrivs i nästa avsnitt.

Samverkansavtalets historia

Efter regionbildningen 1999 hade Västra Götalandsregionen gjorts till huvudman för de sju naturbruksskolorna som visas i figur 1: Dingle, Nuntorp, Sparresäter, Strömma, Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp. Ett samverkansavtal slöts mellan regionen och länets alla kommuner som innebar att kommunerna skulle finansiera naturbruksutbildningarna till hälften med de skattemedel som växlats över, och regionen till hälften med de skattemedel som inte växlats över. Inför skatteväxlingen hade priset för en gymnasieelev i naturbruksutbildning uppskattats till 60 000 kronor per år, och kommunen skulle därför stå för halva beloppet, 30 000 kr.

Som nämndes ovan var landstingen ofta huvudmän för naturbruksutbildningarna, och mellan landstingen hade det funnits en praxis att elever från ett län kunde läsa naturbruksutbildning i ett annat län. Förhållningssättet behölls också efter att regionen blivit huvudman. Enligt det första samverkansavtalet från 1999 ”betalar regionen genom gymnasienämnden den del av kostnaden som överstiger 30 000 kronor per termin”, där ”förutsättningen är att regionen yttrar sig över sådana ansökningar och tillstyrkt utbildning i annat län”. Enligt ansvariga för det första samverkansavtalet hade ersättningen för så kallade ”utomläningar” inget specifikt syfte, utan var snarast en kvarleva från tiden då landstingen var huvudmän. Ersättningen har blivit kvar ända fram till idag, även om regionen inte längre yttrar sig över ansökningarna.

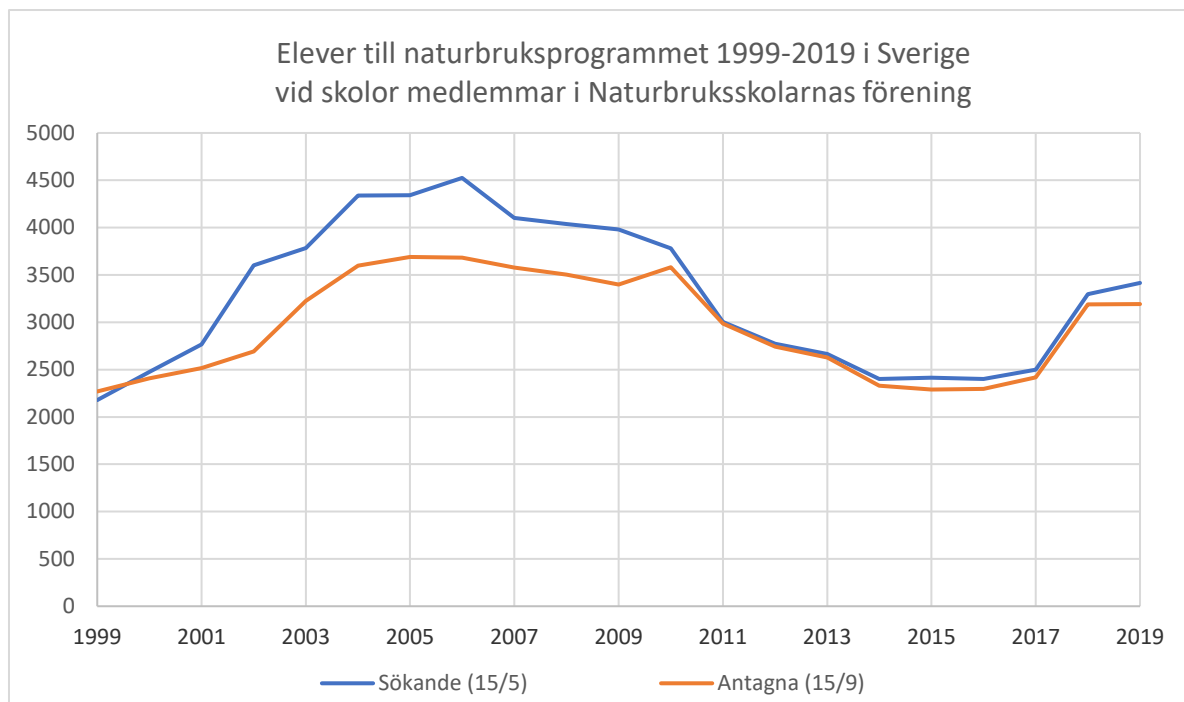
Figur 1. De sju naturbruksskolorna som drevs i regionens regi 1999

Med samverkansavtalet tydliggjordes roller och ansvar i praktiken, men det innebar även att kommunerna avsåg sig möjligheten att själva anordna naturbruksutbildning. Denna reglering syftade till att undvika konkurrens om eleverna, vilket annars riskerade att underminera de befintliga skolornas ekonomi och ge negativa effekter på utbildningens kvalitet och de gröna näringarnas kompetensförsörjning.

I regionen ersattes gymnasienämnden av naturbruksstyrelsen, som fick sitt årliga uppdrag från regionutvecklingsnämnden. Jämfört med andra regioner har Västra Götalandsregionen stått för en mycket ambitiös regional utvecklingspolitik, och regionutvecklingsnämnden gav också naturbruksskolorna en tydlig roll i det regionala utvecklingsuppdraget. Uppdraget att bedriva kunskaps- och kompetenscentra (KC) med forskning, tester och demonstrationer vid skolorna är unikt i Sverige och en del i helhetsgreppet om de gröna näringarnas kompetensförsörjning.

Omställningen

Naturbruksskolorna i Sverige hade en positiv utveckling från 1999 och framåt. Figur 2 nedan visar hur antalet antagna i landet ökade kraftigt mellan 1999 och 2005, för att därefter ligga på en hög nivå fram till 2010. Under åren som följde sjönk antalet antagna lika kraftigt igen. En förklaring till den negativa utvecklingen efter 2010 brukar tillskrivas gymnasireformen 2011, som gjorde en större åtskillnad mellan yrkesprogrammen och högskoleförberedande program. Det spreds en uppfattning att naturbruksprogrammet stängde möjligheten till högre studier, vilket fick stora konsekvenser för skolornas rykte.

Figur 2. Antalet sökande och antagna elever till naturbruksprogrammet 1999–2019 i Sverige vid de skolor som är medlemmar i Naturbruksskolornas förening.

I den stund då elevunderlaget började vika i Västra Götaland hade utbildningskartan kommit att se helt annorlunda ut jämfört med tidpunkten för regionbildningen. Flera kommuner hade startat naturbruksutbildning i egen regi eller tecknat samverkansavtal med andra aktörer, och 13 friskolor var redan etablerade i länet. År 2013 uppskattades det finnas fler än 20 skolor i Västra Götaland som konkurrerade om ungefär lika många elever som tidigare hade fördelats på de sju skolor som drevs i regionens regi och på kommunernas uppdrag. Regionen valde då att avyttra skolorna Dingle, Nuntorp, Sparresäter och Strömme, samt påbörja ett mycket omfattande omställningsarbete vid de kvarvarande skolorna Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp.

Omställningsarbetet pågick under ett antal år och innebar stora förändringar på flera områden samtidigt. Fastigheterna rustades upp, undervisningsmiljöerna moderniserades och personalen vidareutbildades, för att nämna några. Idag deltar hela organisationen i ett systematiskt arbete med att omsätta prioriteringarna i naturbruksstyrelsens uppdrag i praktiken:

- Ökat elevantal
- Ökad andel elever som fullföljer sina studier
- Ökade kunskapsresultat
- Tillväxt och hållbar utveckling inom de gröna näringarna

Dagsläget

Den omställning som beskrevs i förra avsnittet är idag avslutad. Resultatet är en modern, effektiv och resultatorienterad verksamhet med ekonomi i balans.

Skolornas utveckling

Alla tre skolor, Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp, har utvecklats positivt under flera år. I Skolinspektionens enkät våren 2020 svarade gymnasieeleverna på skolorna att alla områden visade en positiv utveckling. Jämfört med genomsnittet för de andra gymnasieskolorna som deltog i enkätundersökningen våren 2020 svarade eleverna på Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp mer positivt på nästan samtliga frågor.

Det totala antalet gymnasieelever har ökat flera år i rad, och eleverna kommer från hela länet. Våren 2021 hade skolorna cirka 460 gymnasieelever, varav drygt 30 kom från Fyrbodals kommun, cirka 50 elever från Göteborgsregionen, 80 från Sjuhärads kommun och drygt 300 från Skaraborgs kommun. Även antalet studieveckor inom vuxenutbildningarna har stigit kraftigt. Samtidigt ökar andelen gymnasieelever som fullföljer sina studier. Under 2020 tog 82 procent av gymnasieeleverna på skolorna i regionens regi ut en yrkesexamen, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet för naturbruksprogrammet på 74 procent och för andra yrkesprogram på 72 procent. Även gymnasieelevernas betygsgenomsnitt utvecklas mycket väl. De elever som tog studenten sommaren 2020 hade i genomsnitt 15,1 betygspoäng, vilket ska jämföras med 14,1 som är riksgenomsnittet för naturbruksprogrammet och 13,2 och för andra yrkesprogram i Sverige.³

Samverkansavtalets roll

Samverkansavtalet har sedan 1999 undertecknats av samtliga 49 kommuner och innebär att kommunerna endast betalar halva kostnaden för elever i naturbruksutbildning på skolorna i regionens regi. Trots att regionen bedriver naturbruksutbildning på kommunernas uppdrag är avtalet och dess innebörd många gånger helt okänt inom kommunerna. Detta blir inte minst tydligt när det handlar om ersättningar för elever som läser naturbruksutbildning utanför länet, så kallade "utomläningar".

Det finns ingen samlad bild över de elever som väljer att läsa naturbruksprogrammet utanför Västra Götaland, men kommunernas fakturor till regionen för "utomlänersättningar" ger en indikation. Fakturorna för 2020 avser knappt 200 elever, men siffran säger inget om hur stort det verkliga antalet elever är som läser naturbruksprogrammet utanför länet. Som nämndes ovan är samverkansavtalet inte särskilt känt i stora delar av många kommuner, varför antalet utomläningar troligtvis är betydligt fler än 200. Under 2020 betalade regionen ut nästan 20 miljoner kronor i ersättning till kommuner vars elever läser på naturbruksprogrammet utanför länet. Som visades i tabell 2 ovan är den årliga kostnaden för elever på naturbruksprogrammet drygt 200 000 kr, och 20 miljoner kronor i ersättning motsvarar då i princip halva kostnaden för 200 naturbrukselever året 2020 enligt:

Antalet utomläningar		Halva kostnaden	Ersättning till kommunerna
200 elever	x	100 000 kr	= 20 000 000 kr

Som tidigare beskrevs i avsnittet om samverkansavtalets historia verkar det inte ha funnits några särskilda skäl till att ersättningen skrevs in i avtalet 1999. Ersättningen kan ändå tänkas fylla två funktioner: a) kommuner långt bort från skolorna i regionens regi, exempelvis nära länsgränsen, ska inte missgynnas ekonomiskt om eleverna väljer en näraliggande skola i grannlänet, och b) kommuner ska inte missgynnas ekonomiskt om eleverna vill fördjupa sig

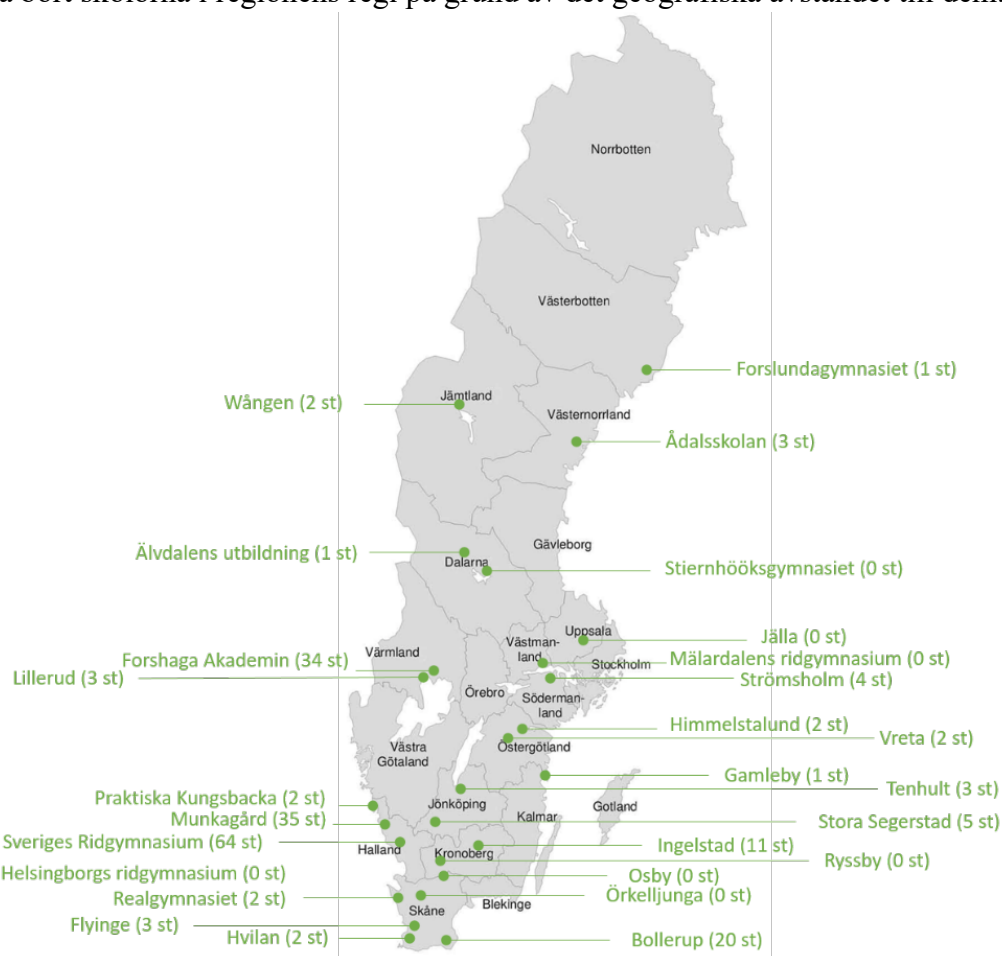
³ Uppföljning av gymnasieskolan 2020. Skolverket rapport 2020:4

inom ett kompetensområde som inte täcks av skolorna i regionens regi. Av tabell 3 nedan framgår att dessa två funktioner är svagt speglade i verkligheten. Hästinriktningen är den i särklass vanligaste inriktningen bland utomlänningarna, och andelen elever med lantbruks- eller skogsinriktning är betydligt lägre än genomsnittet för naturbruksprogrammet. Vidare är Sveriges ridgymnasium den i särklass vanligaste skolan, men på skolan erbjuds inte lantbruk eller skog som inriktningar. I figur 3 fördjupas bilden med antalet elever under vårterminen 2020 på de 27 skolor som utomlänningar med ersättning från regionen läst vid de senaste åren.

Tabell 3. De fem vanligaste utgångarna och skolorna för utomlänningar hösten 2020. Antalet gymnasieelever per utgång eller skola inom parentes.

De fem vanligaste utgångarna	De fem vanligaste skolorna
Häst (86 st)	Sveriges ridgymnasium (64 st)
Djur (20 st)	Munkagårdsgymnasiet (35 st)
Lantbruk (13 st)	Forshaga Akademin (34 st)
Sportfiske (11 st)	Bollerup (20 st)
Äventyrsturism (10 st)	Ingelstad (11 st)

En slutsats av det underlag som kommunernas fakturor till regionen utgör är att cirka 85 procent av utomlänningarna inriktar sig på häst, hund, sportfiske, turism och dylikt. Med andra ord är kopplingen till lant- eller skogsbrukets kompetensförsörjning svag. En annan slutsats är att eleverna väljer skolor från Ystad i söder till Umeå i norr. I huvudsak tycks utomlänningarna inte välja bort skolorna i regionens regi på grund av det geografiska avståndet till dem.

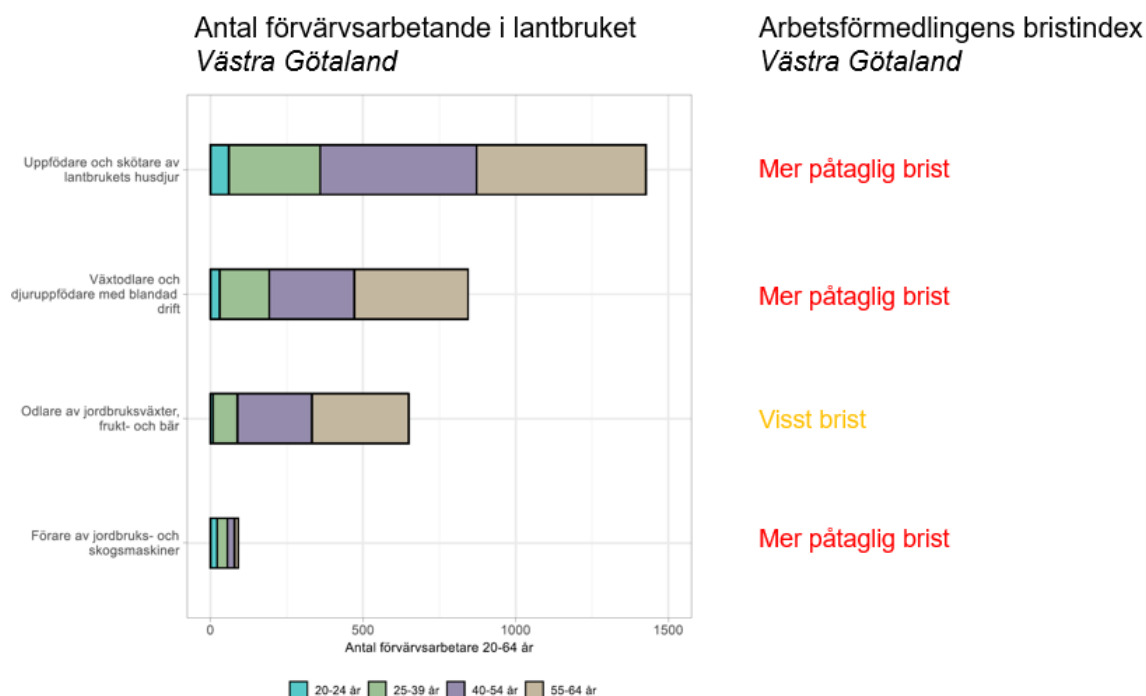

Figur 3. Fördelningen av knappt 200 "utomlänningar" vårterminen 2020

Som redan nämnts finns ingen samlad bild över antalet elever som läser utanför länet. Vid jämförelser av kommunernas fakturor till regionen och data från kommunalförbunden finns dock skäl att tro att regionens ersättning för utomlänningarna kan komma att öka betydligt om avtalet blev mer känt bland kommunerna.

Framtiden

Naturbruksutbildning är helt avgörande för kompetensförsörjningen i lant- och skogsbruket samt en rad andra näringar. Det krävs utbildad arbetskraft för att exempelvis producera och vidareförädla mat, virke och bioenergi i Västra Götaland. De gröna näringarna står i centrum för omställningen till ett hållbart samhälle, och ansvaret för att stödja dessa är gemensamt. Inom lant- och skogsbruket har kompetensförsörjningen utvecklats negativt under en lång tid. Som framgår av figur 4 råder ”mer påtaglig brist” i tre av de fyra största yrkesgrupperna inom Västra Götalands lantbruk. ”Mer påtaglig brist” är Arbetsförmedlingens skarpaste indikator på att det saknas kompetent arbetskraft.

Figur 4. Antalet förvärvsarbetande och deras åldersfördelning i lantbrukets fyra största yrkesgrupper, samt Arbetsförmedlingens bedömning av tillgång på kompetent arbetskraft.⁴

Det är mot bakgrund av detta som dialogen om framtiden för naturbruksutbildningarna bör föras. Det samverkansavtal som gällt mellan regionen och länets 49 kommuner sedan 1999 syftar till att värna kompetensförsörjningen i bland annat lant- och skogsbruket, och gör att kommunerna är garanterade tillgången på allsidiga naturbruksutbildningar med hög kvalité till halva priset.

⁴ Från Morgondagens kompetenser i livsmedelsproduktionen. Region Skåne, Region Östergötland och Västra Götalandsregionen 2019.

Alternativ framåt

Under åren har olika alternativ till dagens modell diskuterats. Bland annat har effekterna av att skatteväxla det resterande beloppet av naturbruksutbildningarna bedömts. Kommunerna skulle då öka skatteintäkterna, men därefter betala det fulla priset för gymnasieeleverna på naturbruksprogrammet. Vid en skatteväxling fördelas beloppet dock efter befolkning, vilket särskilt skulle gynna befolkningsrika kommuner såsom Göteborg och Borås. De mindre befolkningsrika kommunerna, varifrån en mycket stor andel av dagens elever kommer, skulle då få en mindre del av de nya skatteintäkterna men ändå betala lika mycket för gymnasieelever på naturbruksprogrammet som de befolkningsrika kommunerna.

En annan fråga som diskuterats är om regionen skulle kunna ersätta kommunerna för halva kostnaden när elever läser på friskolor inom länet. Även om ersättningen för utomlänningar skulle riktas om för att finansiera en sådan modell skulle upplägget bli oerhört kostsamt för regionen. Bara antalet elever på Dingle, Nuntorp och Strömma är fler än utomlänningarna med ersättning från regionen, och därutöver finns ytterligare cirka 15 utbildningsanordnare i länet. Det vore heller inte möjligt att öronmärka ersättningen till vissa inriktningar, såsom lantbruk eller skog, eftersom utbildningsanordnarna själva kan registrera sina utbildningar som en eller annan inriktning. En ersättning öronmärkt till exempelvis lantbruksinriktningen skulle snabbt öka det totala antalet utbildningar med just lantbruksinriktning i länet.

Ytterligare en diskussion har rört finansieringen av vuxenutbildning på naturbruksområdet. Vuxenutbildningarna fyller en viktig funktion för kompetensförsörjningen, inte minst inom trädgård där intresset för området är betydligt större i högre åldrar än bland gymnasieelever. För den gröna kompetensförsörjningens skull kunde det vara väldigt värdefullt att bättre ta omhand utbildningsintresset hos vuxna som vill prova en karriär inom exempelvis lantbruk, men som redan har en utbildning från innan och därför inte prioriteras för vuxenutbildning. Det vore möjligt att reglera vuxenutbildningarna inom ramen för samverkansavtalet, och en rabattering av priset skulle också kunna göras med medlen som för närvarande används till ersättningar för utomlänningarna.

I dialogen kring den framtida samverkan kring kompetensförsörjning för de gröna näringarna är det fria skolvalet en viktig princip. Elevens val av gymnasieutbildning ska inte påverkas av kommunens ekonomiska hänsyn. Däremot kan kommunen bidra till att främja ungas intresse för en utbildning. Ett sätt att göra det inom ramen för samverkansavtalet mellan kommunerna och regionen vore att utnyttja de medel som idag används till ersättningar för utomlänningar till gemensamma utvecklingsprojekt som, oavsett huvudman, stärker naturbruksutbildningarnas attraktivitet och de gröna näringarnas kompetensförsörjning i Västra Götaland. Medlen skulle då avsättas till en pott för utvecklingsprojekt som privata och offentliga aktörer kunde ansöka om, var för sig eller i samverkan, för insatser som stärker den gröna kompetensförsörjningen.

Verksamhetsplan 2021-2023

Strategiskt utvecklingsområde: Digitalisering

Inledning

I enlighet med direktionens årshjul ska de politiskt beslutade strategiska utvecklingsområdena redovisas till direktionen under verksamhetsåret. Utgångspunkten för kommunalförbundets arbete är visionen om Det goda livet, som är framtagen tillsammans med Västra Götalandsregionen och de tre andra delregionala kommunalförbunden. Ett strategiskt utvecklingsområde är viktigt för att nå visionen och möjliggör långsiktig planering. Ett utvecklingsområde och dess strategiska mål visar på den politiska färdriktningen.

Ur verksamhetsplanen: Digitalisering

Inom varje område finns strategiska mål som beskriver ett önskvärt läge för Fyrbodalsregionen på cirka 10 års sikt. De strategiska målen ska ses som en inriktning för Fyrbodalsregionen som helhet som kan nås genom samverkan och gemensamma satsningar. Ett önskvärt läge för digitalisering inom delregionen är enligt verksamhetsplanen:

Innovation, kompetens och ledarskap

Det finns en förmåga hos kommuner och näringsliv i Fyrbodalsregionen att hantera både innovation och effektivitet samt att balansera dessa i takt med skiftande krav från omvärlden. Det finns en hög digital kompetens och ett utvecklat digitalt ledarskap. Det finns ett gemensamt arbete och en samsyn kring digitalisering, innovationer och skapandet av gemensamma plattformar.

Infrastruktur och digital service

En väl utbyggd digital infrastruktur skapar värde för näringsliv, kommuner och invånare i hela Fyrbodalsregionen och bidrar till att överbygga klyftor mellan städer och landsbygder, till exempel när det gäller kompetensförsörjning, företagande samt innovations- och konkurrenskraft. Det finns en förmåga att se och agera utifrån ett helhetsperspektiv för att möta förväntningar på en trygg sammanhållen digital service

Aktiviteter genomförda under året

- Förstudie: Digital Motor Fyrbodal – Utredningen syftade till att utforska samtliga kommuners verksamhetsförmågor inom digitalisering och IT, den så kallade digitala motorn. Medverkande kommuner fick tillfälle att beskriva sina möjligheter och utmaningar inom området och med hjälp av underlaget kan beslutsfattare få en bättre förståelse och insikt kring hur en eventuell utökad delregional samverkan kan se ut. Utifrån underlaget kan man sedan tillsammans prioritera vad man vill göra i samverkan för att bygga ett smartare Fyrbodal.

Förstudien finansierades av kommunalförbundet och med medel från Västra Götalandsregionen. Förstudien var klar i januari och redovisad till kommundirektörsnätverket, direktionen samt till de flesta av medlemskommunerna.

- Fyrbodals kommunalförbund har under året fångat upp att det finns ett intresse hos medlemskommunerna att utreda mobiloperatörernas täckning. I kommunernas glesbygd är täckningen inte alltid tillräcklig vilket kan påverka näringsliv och kommunal verksamhet negativt. Genom att göra en egen mätning som komplement till mobiloperatörernas täckningskartor kan vi få en mer rättvisande bild av den faktiska täckningen. Undersökningen kan användas till:
 - Täckning som utvärderingskriterium i upphandling av operatör.
 - Underlag i avtalsuppföljning vad gäller täckning.
 - Underlag för att förbättra täckningen i diskussioner med befintlig leverantör.
 - Underlag för privatpersoner, som ska välja bästa abonnemang för "sommarstugan".
 - Att mäta telefonitäckning eller täckning för datakommunikation.

Fyrbodal har agerat sammankallande i frågan för att utröna om intresse finns från medlemskommunerna för att en gemensam upphandling kan utföras.

Om många är intresserade borde det kunna resultera i en bättre kostnadsbild samt administrativa fördelar av gemensam upphandling.

En annan fördel kan vara att få en helhetsbild av täckningen i Fyrbodal och angränsande kommuner. Möjlighet till eventuellt bidrag för utredningen undersöks. Bengtsfors, Dals-

Eds, Färgelanda, Mellerud, Orust och Vänersborgs kommuner har anmält intresse att delta i denna kartläggning.

Förändrade förutsättningar

Från och med årsskiftet 2020/2021 tecknades en överenskommelse kring de medel som fram till och med 2020 finansierat tjänster för e-samordning på förbundet. Från 1 januari 2021 förändrades medelstillsdelningen och därefter utgår en tjänst från kommunalförbundet med tydligare uppdrag direkt från VästKom som anställande part. Som en konsekvens av detta har inte kommunalförbundet någon funktion/kompetens som kan driva frågorna i enlighet med verksamhetsplanens intentioner. Rekommendationen är att detta ska ses över i samband med att ny verksamhetsplan kommer att tas fram.

Flernivåsamverkan inom digitalisering

Fyrbodals kommunalförbund finns representerad på flera samverkansytor som bereder digitaliseringsfrågor. De är:

SSVIT – Strategiska styrgruppen för samordnad IT-utveckling i Västra Götaland

Den strategiska styrgruppens ansvar är att vara beställare av uppdrag hos den utförande delen av organisationen, besluta om prioritering av projekt, ekonomiska ramar, rekommendera framtagna gemensamma lösningar kommunerna, vara knutpunkt för förankringsarbetet i VG-kommunerna samt utgöra kontakten med Västra Götalandsregionen och SKR i regionala och nationella utvecklingsfrågor som rör de 49 kommunerna. Projektet om Framtidens Vårdinformationsmiljö (FVM) bereds inom ramen för SSVIT.

Representanter: Ylva Morén, kommundirektör, Munkedals kommun, Jeanette Lämmel, Förbundsdirektör, Fyrbodals kommunalförbund

SITIV – Styrgrupp i Väst – Vårdsamverkan i Västra Götaland

Har som uppgift att styra och leda arbetet kring de IT-stöd som är gemensamma för Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen.

Representanter: Ylva Morén, kommundirektör, Munkedals kommun

UBiT – Utveckling av Bredband och IT-infrastruktur

UBit-gruppens arbete syftar till att nå breddbandsmålen genom att möjliggöra att breddbandsbrister byggs bort, samt att få till robusta nät med redundans. Gruppen hanterar många arbetsuppgifter, arbetssätt, informationsvägar och olika sätt att stötta lokal breddbandsutbyggnad, bland annat via fiberföreningar.

Representant: Lars Carlén, IT-arkitekt, Trollhättan stad

Netwest – Fibernätet i Västsverige

Arbetar för en hållbar framtidssäkrad breddbandsutveckling. Bildat genom ett gemensamt initiativ från Västra Götalandsregionen och stadsnäten i Västsverige. Bakgrunden var att man ville exponera den infrastruktur som redan fanns för att bilda en konkurrenskraftig aktör som kunde skapa en enkelhet för näringslivet. Bolaget bildades 2015.

Representant: Pia Brühl Hjort, VD i Trollhättan Energi AB, ägarutskottet för Netwest

Kraftsamling Digitalisering – en del av den regionala utvecklingsstrategin (RUS 2030)

Strategin innehåller fyra tvärsektoriella kraftsamlingar varav digitalisering är en sådan. Digitaliseringen genomsyrar privat, offentlig och ideell sektor och handlar om nya tekniska lösningar, system och processer. Digitaliseringen bidrar till att öka företagens konkurrenskraft, till att effektivisera offentliga verksamheter och till lösningar för ett fossiloberoende samhälle.

Kontaktperson: Titti Andersson, teamchef Valfärdsutveckling, Fyrbodals kommunalförbund

Uddevalla 2021-11-26

Jeanette Lämmel
Förbundsdirektör

PM om naturbruksutbildningar i Västra Götaland

Bakgrund

Denna PM togs fram under april 2021 i samband med att ett förslag på nytt samverkansavtal mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland att gälla fr.o.m. 2023 diskuterades. I diskussionerna framfördes en önskan om mer förutsättningslösa samtal kring innehållet i samverkansavtalet. Denna PM belyser viktiga förhållanden och diskuterar några av de frågor som lyfts under vårens diskussioner.

Allmänt om naturbruksutbildning

Utbildningar inom naturbruksområdet anordnas i huvudsak på gymnasial nivå, och omfattar då både gymnasieskolan, inklusive gymnasiesärskolan, och vuxenutbildningen. Utbildning kan även anordnas på eftergymnasial nivå, exempelvis på yrkeshögskola (Yh).

Naturbruksutbildningar har funnits länge, men under olika namn. Många talar fortfarande om ”lantbruksskolorna” när de menar vad som idag benämns naturbruksskolor.

Inom gymnasieskolan erbjuds naturbruksutbildning som ett nationellt gymnasieprogram. Av de förstahandssökande till alla nationella program året 2019/2020 var det 3 procent som avsåg naturbruksprogrammet, eller drygt 2 procent av hela årskullen. Totalt läste drygt 9 000 elever på naturbruksprogrammet det läsåret. Sedan mer än tio år tillbaka utgörs gymnasieeleverna på naturbruksprogrammet av 2/3 kvinnor och 1/3 män.¹

Naturbruksprogrammet hade fram till 2021 fyra inriktningar, och 2019/2020 års fördelning av eleverna det tredje året visas i tabell 1. Eleverna fördelade sig ojämnt mellan inriktningarna då mer hälften av eleverna valde inriktningen Djur och endast 2 procent valde inriktningen Trädgård. Det fanns även stora skillnader mellan könen. Bland kvinnorna valde nästan fyra av fem inriktningen Djur och bland männen valde nästan hälften inriktningen Skog.

Tabell 1. Nationell fördelning av elever, samt uppdelat på kvinnor och män, per inriktning det tredje året på naturbruksprogrammet läsåret 2019/2020.

Inriktning	Andel av eleverna	Andel av kvinnorna	Andel av männen
Djur	59%	77%	19%
Lantbruk	22%	17%	33%
Skog	17%	5%	44%
Trädgård	2%	1%	5%

Efter regeringens beslut 2019 delas Djur och Skog upp i vardera två inriktningar, Djurvård och Hästhållning, respektive Skogsbruk och Naturturism. Från höstterminen 2021 innefattar naturbruksprogrammet därför totalt sex inriktningar:

- Lantbruk
- Djurvård (tid. Djur)
- Hästhållning (tid. Djur)
- Skogsbruk (tid. Skog)
- Naturturism (tid. Skog)
- Trädgård

¹ Uppföljning av gymnasieskolan 2020. Skolverket rapport 2020:4

Eleverna på naturbruksprogrammet kommer i växande grad från studievana hem och idag har de med sig ett högre genomsnittligt meritvärde från grundskolan jämfört med för tio år sedan. Läsåret 2011/2012 hade 37 procent av eleverna hade föräldrar med eftergymnasial utbildning och till 2019/2020 hade den andelen stigit till 50 procent. Det är vanligare att elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning tar examen eller får studiebevis efter tre år, samt att de läser utökat program och får grundläggande behörighet till högskolestudier.

Naturbruksprogrammets inriktningar leder till olika yrkesutgångar. Inriktningen Djur kan exempelvis leda till yrkesutgången Häst. Inom gymnasiesärskolan ges naturbruksutbildning som det fyraåriga programmet Skog, Mark och Djur. Utbildningsanordnarna inom naturbruk kan även erbjuda olika typer av introduktionsprogram.

Priset för naturbruksprogrammet är betydligt högre än för övriga 20 gymnasieprogram. Det följer av programinriktningarnas karaktär, då diverse praktiska moment kräver investeringar i skogs- och lantbruksmaskiner, utrustning, djurstallar och andra byggnader, hög personaltäthet och finansiell stabilitet. Skogs- och lantbruksfastigheterna ska skötas även under kvällar, helger och lov. Vidare medför skolornas geografiska placering behov av elevinternat, vilket innebär ytterligare kostnader. I tabell 2 jämförs priserna för alla nationella gymnasieprogram, enligt Skolverkets riksprislista. Listan visar de grundbelopp per elev, program och inriktning som kommunerna ska betala till enskilda huvudmän när en elev har antagits till en utbildning som hemkommunen inte erbjuder själv eller i samverkan med andra kommuner.²

Tabell 2. Priset för de nationella gymnasieprogrammen 2021 enligt Skolverkets riksprislista, sorterat i fallande ordning efter pris inklusive måltider (kr/elev och läsår).

Nationella gymnasieprogram	exklusive måltider	inklusive måltider
Naturbruksprogrammet inriktning trädgård	255 600	265 100
Naturbruksprogrammet inriktning skog	247 700	256 800
Naturbruksprogrammet inriktning lantbruk	246 200	256 300
Naturbruksprogrammet inriktning djur	200 800	208 600
Fordons- och transportprogrammet inriktning transport	187 800	194 000
Bygg- och anläggningsprogrammet inriktning anläggningsfordon	185 600	192 300
Industri tekniska programmet	153 400	159 400
Fordons- och transportprogrammet exklusive inriktningen transport	142 300	148 100
Estetiska programmet inriktningen musik	142 300	147 600
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	141 300	146 600
VVS- och fastighetsprogrammet	128 500	134 100
Bygg- och anläggningsprogrammet exklusive inriktningen anläggningsfordon	127 700	133 400
Hantverksprogrammet	121 400	126 800
El- och energiprogrammet	119 900	125 700
Estetiska programmet exklusive inriktningen musik	111 100	116 500
Hotell- och turismprogrammet	105 200	111 100
Vård- och omsorgsprogrammet	103 700	109 400
Barn- och fritidsprogrammet	97 900	103 500
Handels- och administrationsprogrammet	97 200	102 900
Teknikprogrammet	96 000	101 500
Naturvetenskapsprogrammet	89 700	95 200
Humanistiska programmet	86 200	91 700
Samhällsvetenskapsprogrammet	83 400	88 900
Ekonomiprogrammet	81 700	87 300

² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/riksprislistan>

En tillbakablick

Tidigare bedrevs naturbruksutbildningarna ofta i landstingens regi. En anledning var att de investeringar och andra långsiktiga åtaganden som utbildningarna förde med sig krävde finansiellt stabila huvudmän. Lant- och skogsbrukets tillgång till utbildad arbetskraft skulle därmed inte äventyras på grund av tillfälliga variationer i elevunderlaget. Utbildningarna finansierades med landstingsskatten och interkommunal ersättning (IKE) från kommunerna.

Skatteväxlingen

Under 90-talet flyttades utbildningsansvaret på gymnasial nivå över till kommunerna. Med utökat ansvar följde utökade kostnader, vilket kommunerna behövde täcka med skattemedel. Landstingen hade tagit ut landstingsskatt för att ha råd att anordna naturbruksutbildningarna, och nu skulle alltså detta belopp föras över till kommunerna så att de själva fick välja om de skulle anordna naturbruksutbildning i egen regi eller ingå ett samverkansavtal med en annan utbildningsanordnare.

Genom en ny lag blev det obligatoriskt för alla landsting att skatteväxla med kommunerna i respektive geografi så att skatteintäkterna skulle följa med utbildningsansvaret. Landstingets årliga kostnad för naturbruksutbildningarna räknades fram, och landstinget sänkte därefter sin skattesats och kommunerna höjde sina nivåer så att det motsvarade det framräknade beloppet. Beloppet reglerades i ett skatteväxlingsavtal mellan regionen och kommunerna.

Enligt bestämmelserna fick landstingen och kommunerna själva komma överens om storleken på det belopp som skulle skatteväxlas. I Västra Götaland gjordes skatteväxlingen på lägsta möjliga nivå för naturbruksutbildningarna. Beloppet motsvarande därför bara gymnasiedelen, och rymde inte kostnaderna för vuxenutbildningen eller särskolan. Kommunerna övertog alltså inte hela skatteuttaget, och betalar därför ett lägre pris på de naturbruksutbildningar som ges i regionens regi, vilket beskrivs i nästa avsnitt.

Samverkansavtalets historia

Efter regionbildningen 1999 hade Västra Götalandsregionen gjorts till huvudman för de sju naturbruksskolorna som visas i figur 1: Dingle, Nuntorp, Sparresäter, Strömma, Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp. Ett samverkansavtal slöts mellan regionen och länets alla kommuner som innebar att kommunerna skulle finansiera naturbruksutbildningarna till hälften med de skattemedel som växlats över, och regionen till hälften med de skattemedel som inte växlats över. Inför skatteväxlingen hade priset för en gymnasieelev i naturbruksutbildning uppskattats till 60 000 kronor per år, och kommunen skulle därför stå för halva beloppet, 30 000 kr.

Som nämndes ovan var landstingen ofta huvudmän för naturbruksutbildningarna, och mellan landstingen hade det funnits en praxis att elever från ett län kunde läsa naturbruksutbildning i ett annat län. Förhållningssättet behölls också efter att regionen blivit huvudman. Enligt det första samverkansavtalet från 1999 ”betalar regionen genom gymnasienämnden den del av kostnaden som överstiger 30 000 kronor per termin”, där ”förutsättningen är att regionen yttrar sig över sådana ansökningar och tillstyrkt utbildning i annat län”. Enligt ansvariga för det första samverkansavtalet hade ersättningen för så kallade ”utomläningar” inget specifikt syfte, utan var snarast en kvarleva från tiden då landstingen var huvudmän. Ersättningen har blivit kvar ända fram till idag, även om regionen inte längre yttrar sig över ansökningarna.

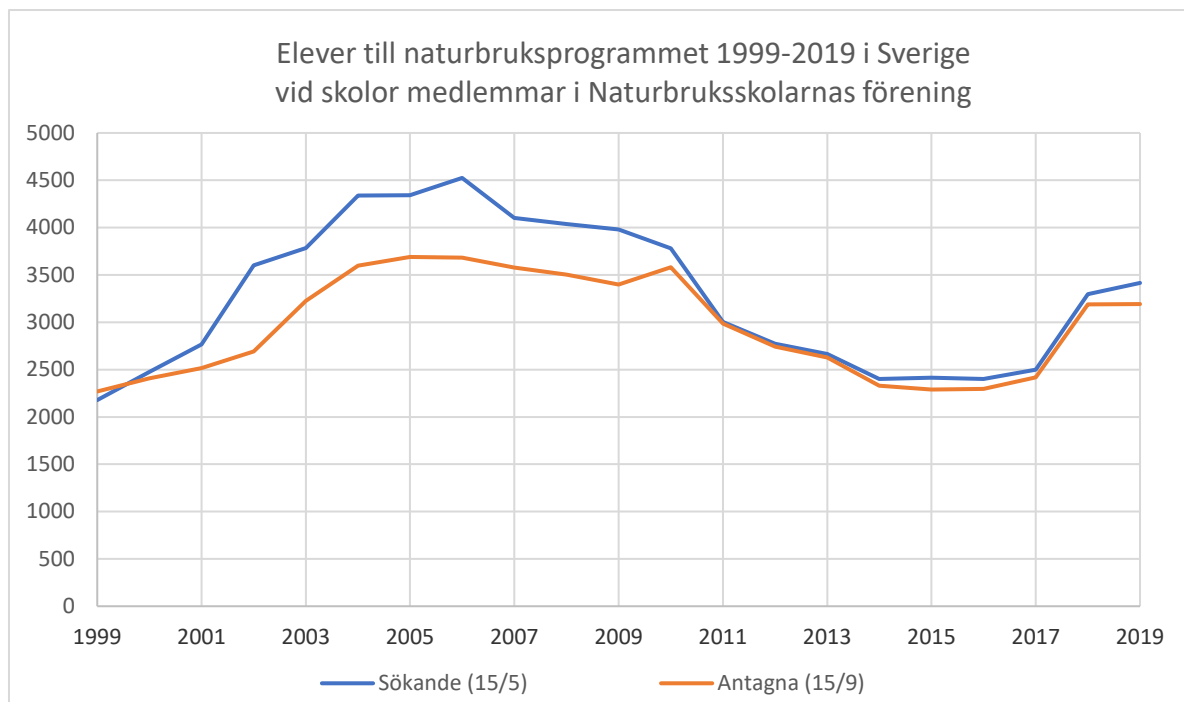
Figur 1. De sju naturbruksskolorna som drevs i regionens regi 1999

Med samverkansavtalet tydliggjordes roller och ansvar i praktiken, men det innebar även att kommunerna avsåg sig möjligheten att själva anordna naturbruksutbildning. Denna reglering syftade till att undvika konkurrens om eleverna, vilket annars riskerade att underminera de befintliga skolornas ekonomi och ge negativa effekter på utbildningens kvalitet och de gröna näringarnas kompetensförsörjning.

I regionen ersattes gymnasienämnden av naturbruksstyrelsen, som fick sitt årliga uppdrag från regionutvecklingsnämnden. Jämfört med andra regioner har Västra Götalandsregionen stått för en mycket ambitiös regional utvecklingspolitik, och regionutvecklingsnämnden gav också naturbruksskolorna en tydlig roll i det regionala utvecklingsuppdraget. Uppdraget att bedriva kunskaps- och kompetenscentra (KC) med forskning, tester och demonstrationer vid skolorna är unikt i Sverige och en del i helhetsgreppet om de gröna näringarnas kompetensförsörjning.

Omställningen

Naturbruksskolorna i Sverige hade en positiv utveckling från 1999 och framåt. Figur 2 nedan visar hur antalet antagna i landet ökade kraftigt mellan 1999 och 2005, för att därefter ligga på en hög nivå fram till 2010. Under åren som följde sjönk antalet antagna lika kraftigt igen. En förklaring till den negativa utvecklingen efter 2010 brukar tillskrivas gymnasireformen 2011, som gjorde en större åtskillnad mellan yrkesprogrammen och högskoleförberedande program. Det spreds en uppfattning att naturbruksprogrammet stängde möjligheten till högre studier, vilket fick stora konsekvenser för skolornas rykte.

Figur 2. Antalet sökande och antagna elever till naturbruksprogrammet 1999–2019 i Sverige vid de skolor som är medlemmar i Naturbruksskolornas förening.

I den stund då elevunderlaget började vika i Västra Götaland hade utbildningskartan kommit att se helt annorlunda ut jämfört med tidpunkten för regionbildningen. Flera kommuner hade startat naturbruksutbildning i egen regi eller tecknat samverkansavtal med andra aktörer, och 13 friskolor var redan etablerade i länet. År 2013 uppskattades det finnas fler än 20 skolor i Västra Götaland som konkurrerade om ungefär lika många elever som tidigare hade fördelats på de sju skolor som drevs i regionens regi och på kommunernas uppdrag. Regionen valde då att avyttra skolorna Dingle, Nuntorp, Sparresäter och Strömme, samt påbörja ett mycket omfattande omställningsarbete vid de kvarvarande skolorna Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp.

Omställningsarbetet pågick under ett antal år och innebar stora förändringar på flera områden samtidigt. Fastigheterna rustades upp, undervisningsmiljöerna moderniserades och personalen vidareutbildades, för att nämna några. Idag deltar hela organisationen i ett systematiskt arbete med att omsätta prioriteringarna i naturbruksstyrelsens uppdrag i praktiken:

- Ökat elevantal
- Ökad andel elever som fullföljer sina studier
- Ökade kunskapsresultat
- Tillväxt och hållbar utveckling inom de gröna näringarna

Dagsläget

Den omställning som beskrevs i förra avsnittet är idag avslutad. Resultatet är en modern, effektiv och resultatorienterad verksamhet med ekonomi i balans.

Skolornas utveckling

Alla tre skolor, Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp, har utvecklats positivt under flera år. I Skolinspektionens enkät våren 2020 svarade gymnasieeleverna på skolorna att alla områden visade en positiv utveckling. Jämfört med genomsnittet för de andra gymnasieskolorna som deltog i enkätundersökningen våren 2020 svarade eleverna på Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp mer positivt på nästan samtliga frågor.

Det totala antalet gymnasieelever har ökat flera år i rad, och eleverna kommer från hela länet. Våren 2021 hade skolorna cirka 460 gymnasieelever, varav drygt 30 kom från Fyrbodals kommun, cirka 50 elever från Göteborgsregionen, 80 från Sjuhärads kommun och drygt 300 från Skaraborgs kommun. Även antalet studieveckor inom vuxenutbildningarna har stigit kraftigt. Samtidigt ökar andelen gymnasieelever som fullföljer sina studier. Under 2020 tog 82 procent av gymnasieeleverna på skolorna i regionens regi ut en yrkesexamen, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet för naturbruksprogrammet på 74 procent och för andra yrkesprogram på 72 procent. Även gymnasieelevernas betygsgenomsnitt utvecklas mycket väl. De elever som tog studenten sommaren 2020 hade i genomsnitt 15,1 betygspoäng, vilket ska jämföras med 14,1 som är riksgenomsnittet för naturbruksprogrammet och 13,2 och för andra yrkesprogram i Sverige.³

Samverkansavtalets roll

Samverkansavtalet har sedan 1999 undertecknats av samtliga 49 kommuner och innebär att kommunerna endast betalar halva kostnaden för elever i naturbruksutbildning på skolorna i regionens regi. Trots att regionen bedriver naturbruksutbildning på kommunernas uppdrag är avtalet och dess innebörd många gånger helt okänt inom kommunerna. Detta blir inte minst tydligt när det handlar om ersättningar för elever som läser naturbruksutbildning utanför länet, så kallade "utomläningar".

Det finns ingen samlad bild över de elever som väljer att läsa naturbruksprogrammet utanför Västra Götaland, men kommunernas fakturor till regionen för "utomlänersättningar" ger en indikation. Fakturorna för 2020 avser knappt 200 elever, men siffran säger inget om hur stort det verkliga antalet elever är som läser naturbruksprogrammet utanför länet. Som nämndes ovan är samverkansavtalet inte särskilt känt i stora delar av många kommuner, varför antalet utomläningar troligtvis är betydligt fler än 200. Under 2020 betalade regionen ut nästan 20 miljoner kronor i ersättning till kommuner vars elever läser på naturbruksprogrammet utanför länet. Som visades i tabell 2 ovan är den årliga kostnaden för elever på naturbruksprogrammet drygt 200 000 kr, och 20 miljoner kronor i ersättning motsvarar då i princip halva kostnaden för 200 naturbrukselever året 2020 enligt:

Antalet utomläningar		Halva kostnaden	Ersättning till kommunerna
200 elever	x	100 000 kr	= 20 000 000 kr

Som tidigare beskrevs i avsnittet om samverkansavtalets historia verkar det inte ha funnits några särskilda skäl till att ersättningen skrevs in i avtalet 1999. Ersättningen kan ändå tänkas fylla två funktioner: a) kommuner långt bort från skolorna i regionens regi, exempelvis nära länsgränsen, ska inte missgynnas ekonomiskt om eleverna väljer en näraliggande skola i grannlänet, och b) kommuner ska inte missgynnas ekonomiskt om eleverna vill fördjupa sig

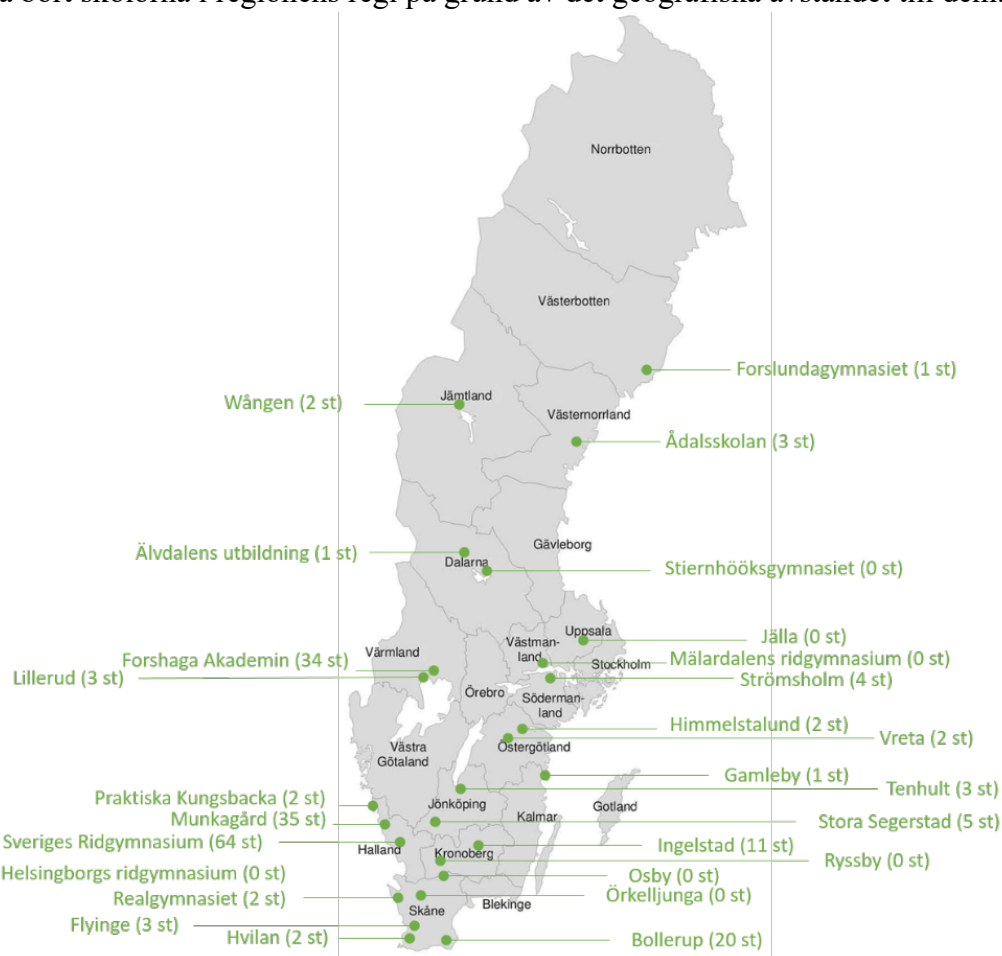
³ Uppföljning av gymnasieskolan 2020. Skolverket rapport 2020:4

inom ett kompetensområde som inte täcks av skolorna i regionens regi. Av tabell 3 nedan framgår att dessa två funktioner är svagt speglade i verkligheten. Hästinriktningen är den i särklass vanligaste inriktningen bland utomlänningarna, och andelen elever med lantbruks- eller skogsinriktning är betydligt lägre än genomsnittet för naturbruksprogrammet. Vidare är Sveriges ridgymnasium den i särklass vanligaste skolan, men på skolan erbjuds inte lantbruk eller skog som inriktningar. I figur 3 fördjupas bilden med antalet elever under vårterminen 2020 på de 27 skolor som utomlänningar med ersättning från regionen läst vid de senaste åren.

Tabell 3. De fem vanligaste utgångarna och skolorna för utomlänningar hösten 2020. Antalet gymnasieelever per utgång eller skola inom parentes.

De fem vanligaste utgångarna	De fem vanligaste skolorna
Häst (86 st)	Sveriges ridgymnasium (64 st)
Djur (20 st)	Munkagårdsgymnasiet (35 st)
Lantbruk (13 st)	Forshaga Akademin (34 st)
Sportfiske (11 st)	Bollerup (20 st)
Äventyrsturism (10 st)	Ingelstad (11 st)

En slutsats av det underlag som kommunernas fakturor till regionen utgör är att cirka 85 procent av utomlänningarna inriktar sig på häst, hund, sportfiske, turism och dylikt. Med andra ord är kopplingen till lant- eller skogsbrukets kompetensförsörjning svag. En annan slutsats är att eleverna väljer skolor från Ystad i söder till Umeå i norr. I huvudsak tycks utomlänningarna inte välja bort skolorna i regionens regi på grund av det geografiska avståndet till dem.

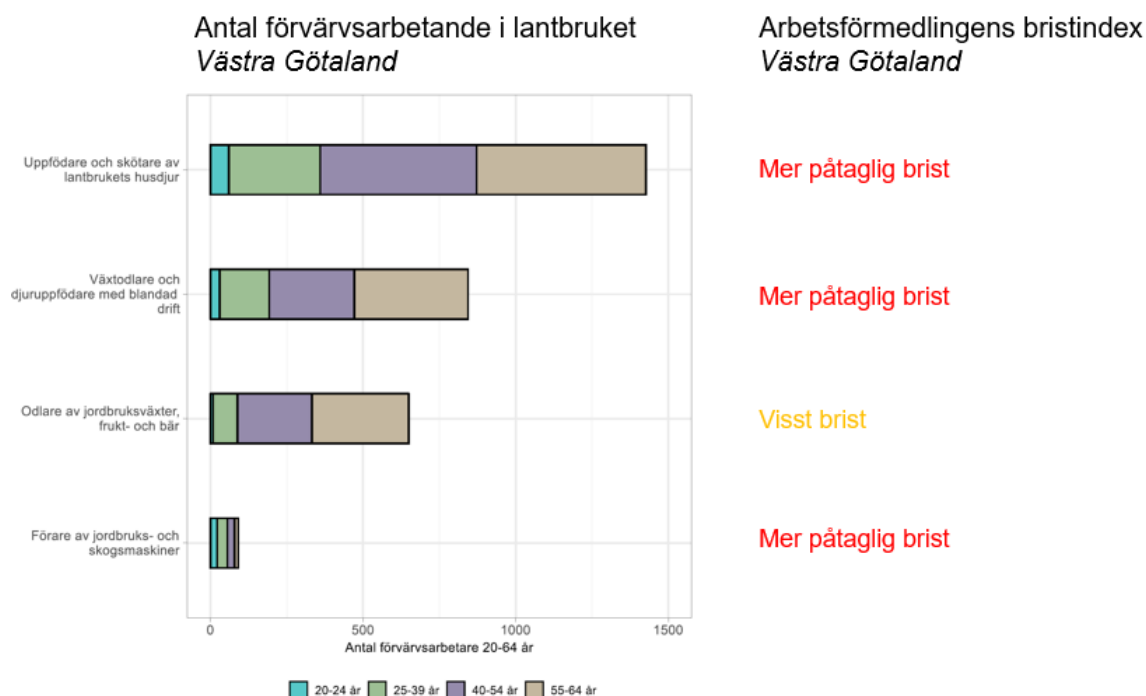

Figur 3. Fördelningen av knappt 200 "utomlänningar" vårterminen 2020

Som redan nämnts finns ingen samlad bild över antalet elever som läser utanför länet. Vid jämförelser av kommunernas fakturor till regionen och data från kommunalförbunden finns dock skäl att tro att regionens ersättning för utomlänningarna kan komma att öka betydligt om avtalet blev mer känt bland kommunerna.

Framtiden

Naturbruksutbildning är helt avgörande för kompetensförsörjningen i lant- och skogsbruket samt en rad andra näringar. Det krävs utbildad arbetskraft för att exempelvis producera och vidareförädla mat, virke och bioenergi i Västra Götaland. De gröna näringarna står i centrum för omställningen till ett hållbart samhälle, och ansvaret för att stödja dessa är gemensamt. Inom lant- och skogsbruket har kompetensförsörjningen utvecklats negativt under en lång tid. Som framgår av figur 4 råder ”mer påtaglig brist” i tre av de fyra största yrkesgrupperna inom Västra Götalands lantbruk. ”Mer påtaglig brist” är Arbetsförmedlingens skarpaste indikator på att det saknas kompetent arbetskraft.

Figur 4. Antalet förvärvsarbetande och deras åldersfördelning i lantbrukets fyra största yrkesgrupper, samt Arbetsförmedlingens bedömning av tillgång på kompetent arbetskraft.⁴

Det är mot bakgrund av detta som dialogen om framtiden för naturbruksutbildningarna bör föras. Det samverkansavtal som gällt mellan regionen och länets 49 kommuner sedan 1999 syftar till att värna kompetensförsörjningen i bland annat lant- och skogsbruket, och gör att kommunerna är garanterade tillgången på allsidiga naturbruksutbildningar med hög kvalité till halva priset.

⁴ Från Morgondagens kompetenser i livsmedelsproduktionen. Region Skåne, Region Östergötland och Västra Götalandsregionen 2019.

Alternativ framåt

Under åren har olika alternativ till dagens modell diskuterats. Bland annat har effekterna av att skatteväxla det resterande beloppet av naturbruksutbildningarna bedömts. Kommunerna skulle då öka skatteintäkterna, men därefter betala det fulla priset för gymnasieeleverna på naturbruksprogrammet. Vid en skatteväxling fördelas beloppet dock efter befolkning, vilket särskilt skulle gynna befolkningsrika kommuner såsom Göteborg och Borås. De mindre befolkningsrika kommunerna, varifrån en mycket stor andel av dagens elever kommer, skulle då få en mindre del av de nya skatteintäkterna men ändå betala lika mycket för gymnasieelever på naturbruksprogrammet som de befolkningsrika kommunerna.

En annan fråga som diskuterats är om regionen skulle kunna ersätta kommunerna för halva kostnaden när elever läser på friskolor inom länet. Även om ersättningen för utomlänningar skulle riktas om för att finansiera en sådan modell skulle upplägget bli oerhört kostsamt för regionen. Bara antalet elever på Dingle, Nuntorp och Strömma är fler än utomlänningarna med ersättning från regionen, och därutöver finns ytterligare cirka 15 utbildningsanordnare i länet. Det vore heller inte möjligt att öronmärka ersättningen till vissa inriktningar, såsom lantbruk eller skog, eftersom utbildningsanordnarna själva kan registrera sina utbildningar som en eller annan inriktning. En ersättning öronmärkt till exempelvis lantbruksinriktningen skulle snabbt öka det totala antalet utbildningar med just lantbruksinriktning i länet.

Ytterligare en diskussion har rört finansieringen av vuxenutbildning på naturbruksområdet. Vuxenutbildningarna fyller en viktig funktion för kompetensförsörjningen, inte minst inom trädgård där intresset för området är betydligt större i högre åldrar än bland gymnasieelever. För den gröna kompetensförsörjningens skull kunde det vara väldigt värdefullt att bättre ta omhand utbildningsintresset hos vuxna som vill prova en karriär inom exempelvis lantbruk, men som redan har en utbildning från innan och därför inte prioriteras för vuxenutbildning. Det vore möjligt att reglera vuxenutbildningarna inom ramen för samverkansavtalet, och en rabattering av priset skulle också kunna göras med medlen som för närvarande används till ersättningar för utomlänningarna.

I dialogen kring den framtida samverkan kring kompetensförsörjning för de gröna näringarna är det fria skolvalet en viktig princip. Elevens val av gymnasieutbildning ska inte påverkas av kommunens ekonomiska hänsyn. Däremot kan kommunen bidra till att främja ungas intresse för en utbildning. Ett sätt att göra det inom ramen för samverkansavtalet mellan kommunerna och regionen vore att utnyttja de medel som idag används till ersättningar för utomlänningar till gemensamma utvecklingsprojekt som, oavsett huvudman, stärker naturbruksutbildningarnas attraktivitet och de gröna näringarnas kompetensförsörjning i Västra Götaland. Medlen skulle då avsättas till en pott för utvecklingsprojekt som privata och offentliga aktörer kunde ansöka om, var för sig eller i samverkan, för insatser som stärker den gröna kompetensförsörjningen.

Beslut avseende DRU-medel på delegation av förbundsdirektören

Projekt	Ägare	Beslutat RTV	Sign	Dnr nr	Datum
---------	-------	--------------	------	--------	-------

Beslut avseende avtal på delegation av förbundsdirektören, enligt delegationsordning beslutad i direktionen den 20 september 2018

Avtal	Part		Sign	Dnr nr	Datum
Support och underhållsavtal, hantering av samhällsorientering av nyanlända, SODA	Elicit	2021-10-14-2022-10-14	JL	2021/0132	2021-10-07
Tjänsteköp Ingela Persson	Strömstads kommun	2021-08-26 - 2021-10-29	JL	2021/0137	2021-10-15
Gruppledarutbildning ABC	Suderled AB	2022 - 2023	JL	2021/0065	2021-10-14
Tjänsteköp - stöd i projekt om inventering av lokala behov av kunskap	SKR	2021-11-01 - 2021-12-31	JL	2021/0170	2021-10-28

Åmål 23 november 2021

Amerikanska Dana Inc. tillkännager investering på 50M\$
i ny elmotorfabrik. 80 direkta arbetstillfällen

Spicer Nordiska Kardan, dotterbolag till Dana Inc.

– ett av Åmåls äldsta och största bolag

- Flyttade till Åmål från Stockholm 1973. Ca 175 anställda
- Tillverkar kardanaxlar för kommersiella fordon och terrängfordon
- Stort engagemang i det lokala och regionala näringslivet, inkl. skola
- Etableringen:
 - oerhört betydande och vägledande för kommunens och regionens fortsatta tillväxt, utveckling och teknikhöjning i lokala och regionala företag och underleverantörer
 - vi tar täten i den gröna omställningen
- Det industriella kunnandet är vår regions styrka

Bakgrund till Position Västs och Business Swedens insatser

Primära målgrupper Position Väst

- 1) Företag i tillväxt som söker ny lokaliseringsort
- 2) Utlandsägda produktionsenheter i vår region.
För att bevara arbetstillfällena eller bidra till
expansion. I samverkan med berörd kommun.

Business Swedens program Expand & Retain

– Ett förstärkningsuppdrag för insatser mot utlandsägda företag i Sverige från 2020 i samverkan med regionala och nationella partners

Syfte:

- Stötta beslutsfattare på utländska företag i beslutsprocesser med påverkan på verksamheter i Sverige

Fokus:

- undvika drastiska beslut med stor negativ påverkan på den svenska verksamheten om det kan undvikas
- agera för att stärka den svenska verksamheten i interna konsolideringsprocesser, prioritering av beslutsprocesser

1. Tidslinje

viktiga händelser hösten 2020

A horizontal timeline arrow pointing to the right, with three circular markers indicating key events.

Oktober 2020

Spicer Nordiska Kardan i Åmål kontaktar Position Väst angående ”Framtid, hot, möjligheter för verksamheten”. Önskar säkra verksamheten och fånga upp potential till expansion.

November 2020

Supportteam bildas: Business Sweden, Position Väst, Åmåls kommun. Inventering behov, konkurrens.

November-december 2020

Framtagning fakta & argument för att stärka Åmål, Fyrbodal, Sverige i konkurrensen:

- Landjämförande statistik, exvis elkraft (CO₂ och pris), lönekostnader, skatter, produktivitet (Eurostat)
- Näringslivets styrkor, fordonsklustret, underleverantörer, avstånd
- F&U med fokus på elektrifiering, testbäddar, Science Parks
- Större industriinvesteringar inom ca 2h från Åmål
- Kompetenstillgång, högskolor, lokal och regional samverkan för kompetensförsörjning
- Investerings- och lånemöjligheter, regionala och nationella program
- Stark lokal-regional-nationell samverkan för smidiga processer, inklusive tillståndsprocesser

2. Tidslinje viktiga händelser 2021

Januari-februari 2021

Europaledning ser positivt på Sveriges vilja, engagemang och erbjudande.
Näringsministern möter Danas ledning.

Vår-sommar 2021

Stora utmaningar i branschen; materialtillgångsproblem p.g.a. pandemi, stopp i Suezkanalen, halvledarbrist m.m. Tempot i beslutsprocesser påverkas, omställning till elektrifiering allt snabbare OCH stenhård konkurrens med andra länder om nya fabriken.
Kontakter för ansökan om investeringsstöd Tillväxtverket, Industriklivet Energimyndigheten (Business Sweden, Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen behjälpliga med kompetens och kontakter).
Bygglovsansökan ny byggnad i Åmål.

Hösten 2021

Besked:
Dana beslutar att välja
Åmål för ny produktionsanläggning!

23/11 Pressevent och första spadtag

Vår nya produktionsanläggning blir ett lysande exempel på kompetensen och kapaciteten som krävs för att möta kundernas krav på effektivitet, kvalitet, prestanda och hållbarhet.

Robert Boffey
Fabrikschef, Vice VD Spicer Nordiska Kardan

Jag vill framföra mina varmaste gratulationer till hela Danas team och Åmåls kommun som lyckats attrahera denna strategiskt viktiga investering för Sveriges e-mobilitetskluster.

Jan Larsson, VD Business Sweden

Kristoffer Ljung,
Åmåls kommun

Anders Borg
Position Väst

Ann Palmnäs
Position Väst

Klas Ericson,
Business Sweden

Vad händer nu?

- Markberedning, byggnation av fabrik.
Invigning Q4-22, Produktionsstart Q1-23
- Samverkan för kompetensförsörjning.
Åmåls kommun håller i arbetet. Kommunal-
förbundet och VGR stöttar
- Business Sweden förstärker investerings-
främjande arbetet, inklusive arbetet med
utlandsägda bolag (Expand & Retain)
- Position Väst fortsätter arbetet med andra
bolag inom Expand & Retainkonceptet

